

SIMON KATALIN

AZ 1723-AS BUDAI TŰZVÉSZ¹

„*Deploranda dies, licet esset Pascha per Urbem,
Quippe in momento nil nisi flammae fuit.*”²

1723-ban március 28-ára esett húsvétvasárnap. Délután negyed öt fele a budai polgárok épp a Szent József-hegy Kálvária-hegy nevű részén³ tartott feltámadási körmenetről vonultak vissza, amikor a Vár elé érve ijesztő látvány fogadta őket. Kigyulladtak a Bécsi kapu környékén lévő házak, s a lángok, a kedvezőtlen széljárásnak köszönhetően gyorsan terjedtek tovább a Vár többi részére is, egy épületet sem hagytak érintetlenül. Az Úri utcán és a Sütő utcán át hamar elért a tűz a Városházáig, majd az Úri utcán tovább a Kéményseprő utcáig, aztán a Fehérvári- és a Vízikapu vonalától délre a karmelita kolostoron keresztül, a Karmelita utcán terjedt tovább, lángba borítva a Várat.⁴ Háromnegyed óra

-
- 1 A tanulmány az OTKA K 81568 (Magyarország városainak történeti atlasza) projekt keretében készült.
  - 2 Budapest Főváros Levéltára (= BFL) Buda Város Tanácsának iratai. Miscellanea antiqua. (= IV.1002.uu) Nr. 162. Budai házak állapotfelmérése az 1723. márciusi 28-i tűzvész után. 30. p.
  - 3 BFL IV.1002.uu Nr. 129. Az 1723-as budai tűzvésszel kapcsolatos iratok. Az Udvari Kamarának és az Udvari Kancelláriának Bécsbe, valamint a Magyar Kamarának Pozsonyba címzett levélben (1723. március 30.) Szent József-hegyet (*S. Josephi montem*), a Haditanácsnak címzett levélben (1723. április 3.) Kálvária-hegyet említenek (*Calvariae berg*). A József-hegy nevét Buda felszabadulása után a Gül baba türbéből átalakított, Szent József tiszteletére emelt kápolnáról kapta. A 18. század elején magában foglalta a Ferenc-hegyet (mai Vérhalom), Rókus-hegyet (Törökvész) és a Kreidenbuch nevű szőlőhegyet, türbe felőli részét a 17. század végétől Kálvária-hegynek vagy Olajfák hegyének is nevezték. *Nagy Lajos*: Budapest története 1686–1790. In: Budapest története III. Budapest története a török kiűzésétől a márciusi forradalomig. Szerk.: Kosáry Domokos. Akadémiai Kiadó, Bp. 1975. 46. p.
  - 4 Buda bécsi ágensének, Johann Ignaz von Schwingheimnek és Roth szószólónak írt jelentés alapján. Itt írják, hogy Edl házából egyenesen terjedt tovább a tűz, a Bécsi utcán Karl Pröbstel kalácssütő és Hans Georg Podling cipész házáig (77–78. sz., azaz a mézsárszékek keresztutcájáig), majd Grassalkovich Antal kir. jogügyigazgató ingatlanáig (89. sz., az Úri utca, Fő tér és Kéményseprő utca találkozásánál álló sarokház), míg a Sütő utcán Sebastian Dillmann főkamrás (136. sz.), majd a pozsonyi káptalan és Bartholomaeus Bogner házáig (147. és 151. sz., a Sütő utca és az Iskola utca sarkán). BFL Buda Város Tanácsának iratai. Ágensi levelezés (= IV.1002.k) Buda Schwingheim ágensnek és Roth szószólónak (1723. március 30.)

alatt összeomlottak a háztetők, fél öt körül pedig a Fehérvári kapunál lévő rondella (*Stuhlweissenburger Rondel*) a benne tárolt 400 mázsa puszkapornak köszönhetően felrobbant, s így hozzájárult a tűz további terjedéséhez, miközben átláthatatlan füst lepte el a Várat, megnehezítve a mentési munkálatokat. Minden olyan hirtelen történt, hogy az emberek semmit nem tudtak tenni ellene, a Vár legtöbb háza két óra leforgása alatt leégett.⁵ A robbanásnak akkora ereje volt, hogy a környező házak kapui, ablakai, ajtói, tetőszerkezetük, sőt, néhol még a falaik is tönkrementek, a kortársak jelentése szerint a Várban és a Vízivárosban egy ablak sem maradt sértetlenül.⁶ A robbanástól beomlott a Nagyboldogasszony templom tetőszerkezete, bezúta a karzatot az orgonával, és maga alá temette az ott tárolt többi hangszert is, majd a tűz elterjedt a templom belsejében is.⁷ A várfal egy darabja leomlott, a Vár alatti Halászváros épületei is súlyos károkat szenvedtek, s a vízivárosi katonai élelmezési raktár is majdnem elpusztult.⁸ A tűz

-
- 5 A detonáció következtében a törmelék mindent elborított a környéken, a torony helyén akkora rés keletkezett, hogy kényelmesen ki-be járkálhattak az emberek. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 3. és 26. p., *Hanskarl Erzsébet*: Budai, óbudai és pesti hírek a „Wienerisches Diarium” első ötven évfolyamában (1703–1752). News from Buda, Óbuda and Pest in the First Fifty Volumes of the „Wienerisches Diarium” (170–1752). Fővárosi Könyvtár, Budapest 1939. (a továbbiakban *Hanskarl*, 1939.) 51. p. (Wienerisches Diarium 1723. április 7.). A Wienerisches Diariumban és Sayghó Benedek pannonthalmi főapát naplójában 400 mázsa lőport említnek, Vályi András 18. századvégi leírásában már 50 mázsa szerepel. *Vályi András*: Magyar országnak leírása... 1. kötet. Buda, 1796. (a továbbiakban *Vályi*, 1796.) 324–325. p., *Németh Ambrus*: Sayghó Benedek pannonthalmi főapát naplójegyzetei 1723–1725. In: Történelmi Társ., 1901. 396. p.
  - 6 BFL IV.1002.uu Nr. 129. Buda városa a Haditanácsnak (1723. április 3.). A robbanás félelmetes erejét jelzi a kortársak visszaemlékezése is: „...gebe nur Gott, daß mit denen [noch über] Puluer Thurn gegen den Schloß nicht Ofen, [vnd Pest] vmbkehrt werde”. (A zsarátnokot viszont a szél átfújta a pesti oldalra is, így ott is tartottak a tűz továbbterjedésétől.) BFL IV.1002.k Buda város tanácsa Johann Ignaz von Schwingheim bécsi ágensnek és Roth szószólónak, *Hanskarl* 1939. 51. p. (Wienerisches Diarium 1723. április 7.)
  - 7 *Némethy Lajos némethi*: Nagyboldogasszonyról nevezett budapestvári főtemplom történelme. Második, bővített kiadás. Esztergom 1876. (a továbbiakban *Némethy*, 1876.) 139. p., *Pásztor Mihály*: Buda és Pest a törökuralom után. Budapest Székesfőváros Házinyomdája, Bp. 1936. 41–42. p. (Statistikai Közlemények 73/1). A templom megrongált toronyórájára a város 1723 őszén 300 forintot adományozott. Hasonlóképpen járt a Szent Zsigmond templom és prépostság is, melynek elpusztult a harangja és megégett a sekrestye felső emelete. BFL Buda Város Tanácsának iratai. Tanácsülési jegyzőkönyvek (= IV.1002.a) 23. kötet 239–240. fol. 1723. szeptember 30-i jegyzőkönyv, BFL IV.1002.uu Nr. 129. Buda városa a Szent Zsigmond-kápolna prépostjának, Gözlnék (1723. április 10.)
  - 8 BFL IV.1002.uu Nr. 162. 27–29. p., *Hanskarl* 1939. 51. p. (Wienerisches Diarium 1723. április 7.)

mértékét jelzi az is, hogy megfékezésében pesti ácsok is segédkeztek,⁹ miközben a tűzvész által okozott káoszt néhány katona kiharcolta a polgárok ingóságainak eltulajdonítására, s úgy fosztogattak, mintha egy ellenséges várost foglaltak volna el.¹⁰ A házak mellett a tűz az értékeiket menteni próbáló emberektől is áldozatot követelt, így például a papnevelde igazgatója, Joanic György a lángok között lelte halálát, a robbanás pedig maga alá temette a házában lévő Strasserin mészárosnét, Patrich hadnagy szolgáloja pedig elvesztette a szeme világát.¹¹ Buda III. Károlyhoz írott levelében az utcán heverő számtalan sebesült katonáról és polgárról (férfi, nő, gyermek) tesz említést.¹² A Wienerisches Diarium április eleji előzetes jelentése szerint a katonaságból ketten meghaltak, tizen halálosan megsebesültek, 32 fő könnyebb sérüléseket szenvedett, tizen pedig eltűntek.¹³

Ahogy a budaiak fogalmaztak: a húsvét boldog ünnepe így gyásznappá változott: „*wür solten disen Tag ein erfrüliches Alleluja gehalten haben, allein es wurde in ein trauriges Miserere verändert*”.¹⁴

Mi okozta a tüzet?

A tűz keletkezési helyét könnyen megtalálták a budaiak: a Bécsi kapu közelében lévő *Buben Gassen* (ma Kard utca) lakó Silvester Edl kádár 175-ös számú házában csaptak fel először a lángok.¹⁵ A szomszédok, így Gottfried Kuhn

---

9 A pesti ácsok 4 forint jutalmat kaptak segítségükért. BFL IV.1002.a 23. kötet 96. fol. 1723. május 19-i jegyzőkönyv

10 BFL IV.1002.uu Nr. 129. Buda III. Károlynak, s. d.

11 *Némethy* 1876. 139. p.; BFL IV.1002.a 23. kötet 1723. május 31-i jegyzőkönyv és BFL IV.1002. uu Nr. 129. Kárfelmérés kísérőlevele, 1723. augusztus 23. Strasserin háza a robbanás után teljesen kiégett. Patrich megvakult szolgáloját ezután áthelyezték a városi szegényháza. (A névváltozatokat egységesítettük, az eltérő alakokat a név után szögletes zárójelben jeleztük, a szakirodalomban magyar névalakkal szereplő személyek nevét magyar változatban tüntettük fel. Kiindulópont — akinél ez lehetséges volt — a Buda 1704 és 1707 közti tanácsülési jegyzőkönyveiről készült regesztakötet volt: *Géra Eleonóra Erzsébet*: Buda város tanácsülési jegyzőkönyveinek regesztái, 1704–1707. Bp. 2009. Budapest Főváros Levéltára [Budapest történetének forrásai.] a továbbiakban *Géra*, 2009).

12 BFL IV.1002.uu Nr. 129., Buda városa az uralkodónak, s. d.

13 *Hanskarl*, 1939. 51. p. (Wienerisches Diarium 1723. április 7.)

14 BFL IV.1002.uu Nr. 129. Buda város tanácsa a Haditanácsnak (1723. április 3.)

15 BFL IV.1002.uu Nr. 162. 16. p., BFL IV.1002.a 23. kötet 1723. április 2-i jegyzőkönyv. A ház a kaputól számítva a harmadik volt. *Némethy*, 1876. 139. p.

fogadós neje látta, amint Edl házából fekete füst szállt fel, majd lángok csaptak ki belőle. Állítása szerint az épületben ekkor csak Edl szolgálólánya tartózkodott. Michael Pertl és Silvester Serzinder is látta, ahogy az Edl házában kéménye és tetőszerkezete közötti részen „kibújtak” a lángnyelvek. Utóbbi azt is látta, amint Martin Kollmann fuvaros az első adag vizet vitte a házhoz, egy spanyol muskétás azonban a (vízszállító) hordóról le akarta vágni annak abroncsát.¹⁶ Az eseményekről két hét múlva az említett fuvarost is kihallgatta a város tanácsa, aki a saját házából vitte az egy lajtnyi vizet a tűz helyére, s a tömeg lökdösődése közben állítása szerint egy német katona jelent meg a spanyol mellett, s elkezdte a hordó elejét összefogó három abroncsot levágni, Kollmann kiáltására azonban végül elhajtották.

A Szilágyi János és Szabó Károly által írt tűzrendészet-történeti munkában a tűzvész okának a löportoronyba csapott villámot tartják, eszerint a robbanás borította volna lángba a várost.¹⁷ Ám, amint azt a korabeli leírásokból is láthatjuk, egyértelmű, hogy a tűz nem itt keletkezett, a Várnak már égett az északi fele, mikor a toronyhoz értek a lángok.

A háztartási baleset, természeti csapás mellett felmerül a tűzvész okaként egy másik lehetséges magyarázat: a gyújtogatás. Bács vármegye 1723. május 7-én küldött egy kihallgatási jegyzőkönyvet Budának, amely egy gyújtogató csoport egyik tagjának vallomását tartalmazza. A 20 év körüli Mehmetet Belgrádnál fogták el, s hozták át a Habsburg Birodalomba. Itt megkeresztelkedett, s a József nevet kapta. Öt évig egy meg nem nevezett ezredes mellett szolgált Edelényben, ahonnan végül húsvétkor megszökött a számára terhes sok munka miatt, s Edelényből Miskolcra, majd Jászapátira, Kecskemétre, végül Halasra menekült. Útközben találkozott egy Musztafa nevű törökkel, aki éppen igyekezett minél gyorsabban visszatérni a Török Birodalomba, miután bevallotta Mehmetnek, hogy őt s több társát azért küldték át Magyarországra, hogy minél több helyen gyújtogassanak. A vallomás szerint Mehmet nem, de Musztafa és két-három társa épp Budán tartózkodott a tűzvész idején, s céljuk itt is a város lángokba borítása volt! Musztafa tehát beszervezte a fiatal fiút, s megállapodtak, hogy napi egy máriást fog kapni tőle (a vizsgálat során Mehmet tagadta, hogy ténylegesen kapott volna pénzt Musztafától). Halasról Zomborra mentek, s itt is gyújtogatni akartak, de az eső meghiúsította tervüket, ezért továbbálltak Kecskemétre, ahol a fiatal fiút

---

16 BFL IV.1002.a 23. kötet 1723. április 2-i jegyzőkönyv

17 *Szilágyi János – Szabó Károly: A tűzrendészet fejlődése az őskortól a modern időkig.* BM Könyvkiadó, Bp. 1986. (a továbbiakban *Szilágyi – Szabó, 1986.*) 92. p. Párhuzamként Breslau 1749-es égését hozzák, ahol „szintén” villám csapott a város löportornyába.

éjjel elkapták s áristomba vetették. Míg ő áristombban volt, Musztafa feltehetően tovább tevékenykedett, s két hét alatt két helyen is gyújtogatott Kecskeméten (a vallomásban csak annyi szerepel, hogy Mehmet fogsága idején lángba borult egy-egy ház), majd továbbállt (a jegyzőkönyv kísérlévele szerint csak Mehmetet sikerült elfogniuk).

A jegyzőkönyv alapján egy Török Birodalomból érkező, szervezett gyújtogató csoport képe tárul elénk, amelynek tevékenysége alapján a budai tűzvész nem baleset következtében történt egyedi jelenség. Mehmet szerint Musztafa azzal dicsekedett neki, hogy mintegy 300 gyújtogatót küldtek ki a Török Birodalomból, akik Buda mellett „sikeres” munkát végeztek Kecskeméten, Szegeden, Komáromban és Temesváron.¹⁸ Egy-egy város felgyújtásáért fejenként 10–10 forintot kaptak a beszervezettek, maga Musztafa pedig 4 forintot ígért Mehmetnek. A finanszírozást egy Budán székelő török kereskedő, egy bizonyos „Ahmet aga” (a jegyzőkönyvben Amhetaga alakban is szerepel) révén bonyolították le. Ahmet aga török menlevéllel rendelkezett, ahol török portékával kereskedett, titokban görög kereskedőkkel üzletelt, emellett lóháton járta be az országot. A gyújtogatás okának a császár és a szultán, illetve Rákóczi közti rossz viszonyt nevezte meg, mivel a tűzvésszel a királyságot, s így közvetve a császárt akarták tönkretenni („*Instincta Turcici Imperatoris eo fine exmissi sunt Incendiary, quod Rakoczy cum Imperatore Turcico iram habeat contra Imperatorem Germanorum et per hoc Incendium Regnum ruinare, ex se ipsos incorporare intendentes studuerent.*”).¹⁹ A jegyzőkönyvön kívül sajnos több információnk nincs a gyújtogató csoportról, Bács vármegye elsősorban nem is a budai tűzvész miatt küldte el a kihallgatási anyag másolatát a városnak, hanem azért, hogy a nyomára bukkanjanak a gyújtogatókat anyagilag is támogató Ahmet agának, aki viszont minden valószínűség szerint ekkor már messze járt Budától, mivel sem a tanácsülési jegyzőkönyvekben, sem a törvénytörvénykezési anyagban, sem a tűzzel kapcsolatos későbbi iratok között nincs utalás rá. A budaiak ennek ellenére elfogadták a gyújtogatás tényét.²⁰

---

18 Szegeden 1722. április 26-án és 1723. október 12-én volt nagyobb tűzvész. 1722-ben 62 ház, 1723-ban 30 ház égett le. Az 1722-es tűzvész Reizner János szerint a beszállásolt katonaság gondatlansága következtében tört ki. *Reizner János: Szeged története I. A legrégebbi időktől a XVIII. század végéig. Szeged szabad királyi város közönsége, Szeged, 1899. 329. p.*

19 BFL IV.1002.uu Nr. 129. Bács vármegye Buda városának (1723. május 7.)

20 Erre egyetlen utalás az 1723-as tanácsülési jegyzőkönyv mutatója, ahol a tűzvész (*Feurbruest*) címszó mellé utólag bevették: „*wegen eines Pilgers*”. BFL IV.1002.a 23. kötet 1723. 569. p.

Kárfelmérés és újjáépítés

„*Hic color inflammans combustas denotat aedes,
Et flavus tectum non habet haecce suum.*

*Et nunquam cultus viridis tibi denotat aedes,
Stantem, sed laesam, lapideusque notat.*”²¹

A tűz többnapos tombolása után még csak sejteni lehetett, mekkora kárt szenvedett a város, a romokat több napig nem lehetett megközelíteni.²² 1723. április 12-én a város Telekkönyvi Hivatala körbejárta a Várat és felmérte a házak állapotát, illetve megörökítette azt az utókor számára (3. melléklet).²³ A házakat, házhelyeket négy kategóriába osztották: piros színnel jelölték a teljesen leégetteket, sárgával a tető nélkül maradtakat, zölddel a régi házhelyeket (*Alte Öede Brendstätt*) és szürkével azokat, amelyek le nem égtek, a robbanásnak köszönhetően azonban ablakaik, ajtóik megsérültek. Az összeírást a házak sorszáma alapján végezték, az útba eső egyéb épületek, keresztutcák jelzésével (ez néhány esetben megnehezíti a házak pontos elhelyezkedésének rekonstruálását). A Fehérvári torony (*Stuhlweissenburger Thor*) volt a kiindulópont, innen a *Herren Gassén* mentek végig a Császárrésig, annak nyugati oldalára eső házait összeírták,²⁴ majd a Császárréstől visszafele ugyanazon utca keleti házai kerültek sorra.²⁵ Ezután a *Haubt Platz*, a *Böckhen Gasse* és a *Franciscaner Gasse* nyugati, majd keleti házai kerültek sorra.²⁶ A *Böckhen Gasséról* visszaérve befordultak a *Wiener Gasséra*, s azt felmérve, a Vár északi

---

21 BFL IV.1002.uu Nr. 162. 30. p.

22 *Hanskarl*, 1939. 51. p. (Wienerisches Diarium 1723. április 7.)

23 BFL IV.1002.uu Nr. 162.

24 Közbeeső keresztutcák: *Rauchfangköhrer Gässl, Schwaben Gässl, Häuser (Heussler) Gässl, Alte Closter-Frau-Gässl*. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 4-6. p.

25 A *Herren Gasse* és a *Böckhen Gasse* közötti keresztutcák: *Neue Closter-Frau Gasse, Enge Gasse, Franciscaner Gasse*. A *Franciscaner Gasse* környékén, a császári kaszárnya előtt ment még a *Zenneggi Gasse*, utóbbi nem szerepel még az 1696-os összeírásban. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 7–13. p.

26 A *Haubt Platz* és a *Herren Gasse* közti keresztutcák: *Enge Gässl, Dama Gässl, Kurze Gässl* (félleg beboltozott utca). A *Böckhen Gasse* és a *Wiener Gasse* közti keresztutcák: *Buben Gässl, Hader Gässl, St. Peters Gässl* (az 1696-os Zaigerben még nem szerepel), *Schuller Gassen*. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 9–15. p.

részből már csak a *Juden Gasse* házai maradtak hátra.²⁷ A Szentháromság-oszlop után a *Haupt Platzon*, majd a palota felé, a *Carmeliter Gassén* vonultak tovább az összeírás készítői, s a *Schloss Gassén* értek vissza kiindulási pontjukhoz.²⁸ Kevésbé részletesen, de összeírták a Halászáros házait is.²⁹

Az összeírás 285 számozott (ebből 3 ingatlan megosztott) és 32 szám nélküli épületet (benne a városi hivatali épületeket, kaszárnyákat, víz- és lőportornyokat) sorol föl a Várban. Ebből 21 az itt állomásozó katonaság céljait szolgálta, így 5 kaszárnya, egy korábbi kaszárnya, amelyben a tűz idején már a beteg katonákat ápolták. A katonai épületek döntő többsége a Fehérvári- és a Vízikapu, valamint a királyi palota által határolt területen feküdt.³⁰

A város középületei ezzel szemben a Nagyboldogasszony templom előtti téren helyezkedtek el. A Városháza földszintjén működött az Adóhivatal, a Városi Bíróság, Telekkönyvi Hivatal, itt volt a bírósági alkalmazottak szállása a fogdával együtt (a Telekkönyvi Hivatal és az öt boltozatos mézsárszék közt), az emeleten egy boltozatos helységben a levéltár, az Árvahivatal (*Pupillen Raith-Cammer*), a Városi Kancellária, valamint a Városi Tanács helységei, végül a városzobákkal,

---

27 A *Juden Gassét* keletről keresztező, várfalhoz kivezető kis utcákat csak körülírták, nevük nem volt, noha a Zaigerban még a legészakibbat *Zwinger Gäss*-nak hívták, az utána következő kiszögellést pedig *Waffen Platz*-nak. A négy utcácska közül az egyik kapuzattal is rendelkezett, míg a temető felé vezető kis út boltozott volt. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 18–19. p.

28 BFL IV.1002.uu Nr. 162. 20–29. p.

29 A Halászárosnál csak a tulajdonos nevét és foglalkozását tüntették fel, illetve a leégett épületeket jelezték piros színnel. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 27–29. p.

30 A Császárrésnél lévő 51–53. számú házakban szállásolták el a spanyol zászlóaljat, s ehhez tartozott az 54–56. számú telkekből álló tér is. A katonai épületek döntő többsége azonban a Fehérvári- és Vízikapu, valamint a királyi palota által határolt területen feküdt, így például a karmelita kolostor és templom, valamint a „Nagy Dísz tér” (*der extra Grosse Parade Platz*) közti telken két „újonnan” épített kaszárnya. A tér másik oldalán, a királyi palotába vezető első kapu előtt pedig szintén „újonnan” épített fegyvertár (és 1719-ben újjáépített ciszterna) volt. A palotába vezető két kapu közt egy másik fegyvertár, az erődítenes dolgozók számára „újonnan” épített ház állt, míg a második kapu után az út déli oldalán zsindelel fedett lőportorony, az északon pedig „ösrégi” lőport, tűzgolyókat tartalmazó lerakat (*altes repositorium*) állt. A Törökrsénel volt az az egykori kaszárnya, mely a tüzvész idején már beteg katonák elszállásolására szolgált. Emellett őrbódék álltak. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 6. p. és 20–22. p. A Fő tér (*Haupt- und Paradae-Platz*) Vízikapu felőli részén, annak déli oldalán helyezkedett el a Főőrség (*Hauptwacht*), míg a *Juden Gasse* jezsuita kollégiumnál lévő részén állt a császári élelmiszerraktár (*Kaysersliches Provianth-Hauß*), melyben ebben az időben császári tüzszerezeti laboratórium (*Kaysersliches Feuerwerckhs Laboratorium*) működött különféle ott raktározott lőporral. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 9., 14–15., 20. p.

egy nagy fogadóteremmel (*grosse burger Saall*) és a strázsamester lakhelyével.³¹ Az egyházi épületek száma és jelentősége a katonaiékhöz hasonlítható.³²

A leírásban néhol röviden ismertetik a terek kinézetét. Innen tudjuk meg, hogy a legtöbb helyen tűzveszélyes anyagokat tároltak a szabadban, így a Vár északi végénél, a Császárrésnél a spanyol kaszárnya előtt például tűzifát helyeztek el.³³ A Fő téren, a Vízikapu melletti bástyánál szintén tűzifát tároltak, mégpedig a császári őrségét.³⁴ A lőportorony mögötti nagy és hosszú, Dunára néző téren üres bombák és ágyúgolyók heverték.³⁵

A 280 számozott házhelyből 216-nak magántulajdonosa volt, s háza lakóházként funkcionált.³⁶ A 216 házhely 158 személy között oszlott meg, ebből 112-nél jegyezték fel, hogy van polgárjoga.³⁷ Ebből kettőnek volt 5 háza/telke,³⁸

---

31 BFL IV.1002.uu Nr. 162. 11. p.

32 A Nagyboldogasszony templom, a jezsuita kollégium és iskola négy telket foglalt el (153–154., 232–233. sz.), a ferencesek rendháza a Mária Magdolna templommal együtt a Vár északi végén állt, öt házhelyen (57–60., 125. sz.), közelükben a klarissza templom és kolostor épületeivel (7 házhelyen, ennek fele egykor karmelita volt, 44–46., 61–63., 122. sz.). A Karmelita utcában lévő karmelita templom és kolostor két telket (254–255. sz.) foglalt magába. A Szent Zsigmond templom és prépostság szintén két telken terült el (269–270. sz.). Három házhelyet birtokoltak a bécsi apácák az Úri utcában (*Sancti-Moniales ad Sanctam Reginam in Wien*, 29–31. sz.), kettőt az esztergomi káptalan a Bécsi utcán (158–159 sz.), egyet pedig a pozsonyi a Sütő utcán (147. sz.). Végül, de nem utolsó sorban megemlítenénk, hogy a kremsmünsteri apátnak is volt egy háza a Fő téren (249. sz.). BFL IV.1002.uu Nr. 162. 5–7., 14–15., 19–20., 24. p.

33 BFL IV.1002.uu Nr. 162. 6. p. Ugyanezen a téren díszszemlét is tartottak (*Platz... zum Holz legen und Parade Stellung, Parade Platz*).

34 BFL IV.1002.uu Nr. 162. 20. p.

35 BFL IV.1002.uu Nr. 162. 21–22. p. Az összeírás ezek mellett a terek mellett említi még — külön megjegyzés nélkül — a Szentháromság-szobor és kút melletti piacteret (*der Platz, wan etwas zum verkauffen herauff kommet*), a karmelita rendháznál lévő teret, illetve ennek közepében a nagy dísz teret (*Der extra grosse Parada Platz*), Katonai kivégző teret (*Kayserlicher Militarischer Justifications Platz*), a palotához vezető két kapu közti teret és a Törökrést (*Türkische Preche*, a lőportoronynál). BFL IV.1002.uu Nr. 162. 11., 21., 23. p.

36 Emellett még külön említik a Fehérvári kapunál lévő „ösrégi” kaput, ahol a napszámos Strasserin lakott. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 26. p.

37 A házbirtoklást és a polgárjogot, noha kölcsönösen feltételezik egymást, nem minden esetben jelezték. Négy főt — akiknél nem említették — megtaláltunk a polgárkönyvben, a maradék 42 azonban itt sem szerepel.

38 A néhai Nikolaus Dumont báró cs. mérnök és alezredesnek (69–71., 112–113. sz.) és Serenus cs. kapitánynak (145., 220., 222–223. sz., és egy számozatlan). BFL IV.1002.uu Nr. 162. 8., 12., 14., 18. p.

egynek 4,³⁹ hét főnek 3,⁴⁰ 38-nak kettő, 107-nek pedig csak egy házhely.⁴¹ 15 személy esetében utalnak más településre, ezek a személyek feltehetően csak háztulajdonosok voltak, de nem laktak Budán.⁴² A tulajdonosok mintegy harmada, 46 fő már nem élt a tüzeset idején.

A felmérésben 264 épületnél jelzik annak állapotát. Ezek többsége, 56%-a (148) teljesen elpusztult, tető nélkül maradt 8% (21), félig leégett 3 ház. Pusztta házhely volt az épületek 8%-a (20). A nagy veszteségek ellenére épségben maradt a házak majdnem harmada (72 ház, 27%).

A házak megsérülése mellett az ingóságok elvesztése is érzékenyen érintette a budaiaikat,⁴³ nem beszélve a hivatalos okmányok elpusztulásáról. Keppeler városi bíró augusztus végi jelentése szerint a város irattárában megsemmisültek különböző akták, számlák, illetve az előző országgyűlésre vonatkozó iratok.⁴⁴ Magánszemélyek iratai is égetek el, a württembergi származású Philipp Schmidt

---

39 Georg Christoph Zennegg von Scharffensteinnek, a Kamarai Adminisztráció tanácsosának (40., 67–68., 114. sz.). BFL IV.1002.uu Nr. 162. 5., 7., 12. p.

40 Az ekkor már nem élő Matthias Dolles szabónak (183–184., 211. sz.), az özvegy Maria Eleonore von Franckenberg bárónénak (15–16., 36. sz.), Johann von Weissenbohrnak (1–3. sz.), Franz Matthias Pauer [Paur] Vízivárosban lakó mészárosnak (79., 169–170. sz.), a Dolleshez hasonlóan ekkor már szintén elhunyt Georg Brunnernek [Pruner], a Kamarai Adminisztráció tanácsosának (37–39. sz.), Benedikt Theobald von Mayern tanácsosnak (22–23., 238. sz.), valamint az 1723-ban már szintén nem élő Johann Georg von Rittersheimb lovag élelmezési biztosnak (140–142. sz.). BFL IV.1002.uu Nr. 162. 3–5., 8., 14–17. p.

41 A több házhely nem feltétlen jelentett több házat, az esetek nagy részében egymás mellett álló telkeken elterülő házakról van szó.

42 Például von Thau, szegedi kamarai tanácsos. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 4. p.

43 Az Alkamarási Hivatal számadása szerint Buda tulajdonai közül megsemmisült például a mészárszékeknél tárolt 158 akó boroshordó (*Weinvässer*), az oltásban tönkrement 2 szilke (*Sechterl*, kívül-belül mázas cserépedény), a lépcsők alatt elégett 2 kézfűrés (*Handt Saagen*) és 5 abronchúzó (? Scheibtruchen). BFL Buda Város Alkamarási Hivatalának iratai. Alkamarási számadások (= IV.1007.b) 31/b füzet, 1723. 7., 13. és 16. p.

44 BFL IV.1002.a fol. 201. 1723. augusztus 31-i jegyzőkönyv. Schmall Lajos szerint a „budai levéltár szegénységét” ebből az időszakból egy olyan „bűnös kéznek” köszönhetjük, amely kihasználta az 1723-as nagy tűzvész kaotikus viszonyait arra, hogy eltüntesse az egyes budai tanácsstagok visszaéléseivel kapcsolatos bizonyítékokat. *Schmall Lajos*: Adalékok Budapest székes főváros történetéhez II. Bp. 1899. (a továbbiakban *Schmall* 1899. II.) 234. p. Tény, hogy a város gazdálkodását 1722 novemberétől felülvizsgáló királyi biztosok, még a tüzeset előtt elkezdett jelentésükben súlyos hiányosságokat és zavart állapítottak meg a város számadásaival kapcsolatban. *Nagy Lajos*: Buda város gazdálkodása és adósságai a XVIII. század első felében. *Der Haushalt und die Schulden der Stadt Buda in der ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts*. In: *Tanulmányok Budapest Múltjából* 12. (1957). 109–110. p.

seborvos például elvesztette tanulólevelét, és Johann Just von Weissenbohrn iratai szintén megsemmisültek.⁴⁵

Az épületekben elszenvedett kárt kezdetben egyénileg próbálták orvosolni,⁴⁶ ám hamar rá kellett döbbsenniük, hogy a város egésze külső segítségre szorul. A tűz híre gyorsan áterjedt a határon, kiváltva az emberek részvétét s támogatását. Az esztergomi hercegrímás és az uralkodó is fogadta a budaiak képviselőjét s kihallgatta őket a tüzesetről. A hírrel és a veszteséggel néhány magánember megpróbált visszaélni, így a budaiak májusban kénytelenek voltak felhívni Bécs város tanácsának és bíróságának figyelmét arra, hogy az Ofner néven kéregetők nem feltétlen budai lakosok,⁴⁷ míg júniusban a Wienerisches Diarium figyelmeztette olvasóit, hogy a lakosság ne adakozzon olyanoknak, akik illetéktelenül gyűjtögetnek pénzt a tüzesetre hivatkozva.⁴⁸

Kardinális kérdés volt az újjáépítéshez szükséges anyagok beszerzése: Buda tanácsa a város parancsnokától azt kérte, hogy ingyen, vagy legalább kedvezményesen vehessenek téglát és épületfát;⁴⁹ a budai ácsok már május 21-én nagyobb mennyiségű fa behozatalát kérték a város tanácsától.⁵⁰ A költségeket

---

Buda ágensének küldött levele szerint elégett vagy elveszett az uralkodó 1723. március 22-i, Budához intézett rendelkezése is, ugyanekkor a városi számadások között uralkodó zavarokról is szólnak. BFL IV.1002.k Buda Schwingheimbnek (1723. szeptember 14.)

- 45 BFL Buda Város Tanácsának iratai. Tanácsi levelezések (= IV.1002.j) 1723. június 3., BFL IV.1002.uu Nr. 129. Christoph Zennegg Buda polgármesterének, bírójának és tanácsosainak (1723. július 13.), Buda az Udvari Kamarának (1723. július 31.)
- 46 Michael Ferdinand Patrich strázsamester 1723. április 15-én kért háza rendbetételéhez segítséget Buda városától, Matthias Ebermann puszkaműves mester és neje, Anna Theresia Buda város tanácsát kérték, hogy járjon közbe és nyújtson segítséget nekik a tűz által elszenvedett károk enyhítésére. BFL IV.1002.a 23. kötet 74–75. fol. 1723. április 15-i jegyzőkönyv, BFL IV.1002.j 1723. április 6.
- 47 A budaiak a sajtóból és magánszemélyektől értesültek az esetről. Tájékoztatták a bécsieket, hogy a valódi károsultaknak bizonyáglevelé is van. BFL IV.1002.uu Nr. 129. Buda város tanácsa Bécs város tanácsának és bíróságának (1723. május 8.)
- 48 *Hanskarl*, 1939. 51. p. (Wienerisches Diarium, 1723. június 5.)
- 49 Engedményt kértek továbbá a kvártélyból, pár évi porciómentességet s engedményt az országgyűlési díjakból (*Diaetal Tax*), továbbá a budai bor vámmentes kivitelét („*freye Ausfuhr*”) Ausztriába és a szomszéd tartományokba. BFL IV.1002.uu Nr. 129. Buda város tanácsa a város parancsnokának (1723. április 17.). Kéréseiket elküldték az Udvari Kamarának is. BFL IV.1002.uu Nr. 129. Buda az Udvari Kamarának, s. d. A porció elengedésére máshol is volt példa, a leégett Nezsider három évre mentességet kapott a hadiadó alól. BFL IV.1002.k Buda Schwingheimbnek (1723. július 10.)
- 50 BFL IV.1002.a 23. kötet 99. fol. 1723. május 21-i jegyzőkönyv

növelte, hogy a legtöbb házat szinte alapjaiból kellett újjáépíteni, mert ha meg is maradt, falai elavultak voltak, s már a tűz előtt is igen sok kárt szenvedtek, azonban a márciusi tűzben kiégtek, a robbanás pedig annyira meggyengítette azokat, hogy a kőművesmesterek véleménye szerint erős, szilárd tetőt már nem bírának el.⁵¹ Az újjáépítéshez az Udvari Kamarától a pesti sóhivatalnál álló 2-3000 darab úsztatott fát kérték, mely a budaiak szerint amúgy is csak „elfekvőben” volt, s elkorhadhat volna, ha nem kapták volna meg.⁵² Sürgették a hatóságokat a minél korábbi intézkedésre, hogy még jó időben megkezdhessék az újjáépítési munkálatokat, hiszen a tél beálltaig minden ház tetejét meg kell javítani.⁵³

A katasztrófáról a bécsiek, s így az uralkodó is rövid időn belül tudomást szerzett.⁵⁴ Keresztély Ágost hercegprímás igyekezett közbenjárni III. Károlynál a budaiak érdekében, s egyéb módon támogatni a város kárvallott lakosságát.⁵⁵

Az uralkodónak írt levelükben a budaiak súlyos helyzetükre hivatkozva, a közterhek alóli felmentést kérték tíz, nyolc, „vagy legalább pár” évre, a harmincad ideiglenes átengedését, illetve az újjáépítéshez szükséges anyagok szabad behozatalát.⁵⁶ Ágensük június eleji jelentésében arról tájékoztatta a budaiakat,

---

51 BFL IV.1002.uu Nr. 129. Buda III. Károlynak (1723. május 15.)

52 BFL IV.1002.uu Nr. 129. Buda az Udvari Kamarának (1723. május 25.) Egy keltezés nélküli tervezetben még az alábbiakat kérték az Udvari Kamarától: 1. az újjáépítéshez szükséges téglát az uralkodó tulajdonában álló helyi tégláégetőből és a pesti épületfát ingyen vagy kedvezményesen kapják meg (a város Bécsi kapu alatt vásárolt és kibővített tégláégetőjét először a várparancsnok foglalta le, de a tulajdonjog a városé maradt, ezt a katonák átjásztották a kamara birtokába); 2. a város helyzetére tekintettel kivételesen csökkentsék vagy engedjék el a kvártélyt; 3. vámmmentesség; 4. pár évre mentsek fel őket a porció alól, az országgyűlési taksát (*Diaetal Tāxen*) pedig engedjék el, 5. szabadon vihessék boraikat Ausztriába és a többi szomszédos tartományba. A kérvény későbbi, szintén keltezetlen, változatában az Ausztriába szállítandó borra két-három év mentességet kérnek. BFL IV.1002.uu Nr. 129. Buda az Udvari Kamarának, s. d. Pár hónap múlva — felmérve a reális erőviszonyokat — engedtek követeléseikből.

53 Május 29-i levelükben kéri Schwingheimbet, járjon közbe az Udvari Kamaránál, hogy minél hamarabb döntés szülessen az ügyükben, egyúttal puhatolja ki a Kancellárián, hogy történt-e valami a helyi bor osztrák tartományokba történő szabad szállást kérő indítványuk ügyében. BFL IV.1002.k Buda Schwingheimbnek (1723. május 25. és 29.)

54 Buda ágense, Johann Ignaz von Schwingheim április 3-i jelentése szerint III. Károly már tudott a tüzesetről. BFL IV.1002.k Schwingheim Budának (1723. április 3.)

55 Például tolmácsolta a budaiak kéréseit az uralkodónak (a budaiak a hercegprímástól az országgyűlési taksa elengedését és az újjáépítéshez szükséges anyagok szabad behozatalának (*liberman materialium invectionem*) kieszközölését kérték). BFL IV.1002.uu Nr. 129. Buda levele III. Károlynak, s. d. és Buda Keresztély Ágost hercegprímásnak, s. d.

56 BFL IV.1002.uu Nr. 129., Buda III. Károlynak, s. d. A szerencsétlen esetnek köszönhetően április vége felé Buda tanácsa arról tájékoztatja az uralkodót, hogy amennyiben nem teremt

hogyan az Udvari Kamarához küldött kérvényükről még mindig nem született határozat, a pesti épületfa átadására vonatkozó kérést viszont továbbították Pozsonyba, a Magyar Kamarának.⁵⁷ A budaiak csalódottan vették tudomásul az eljárás lassúságát, s elhatározták kérvényük ismételt benyújtását, ragaszkodva az építőanyagok szabad behozatalához, hiszen — mint írták — a szegény polgárokat igen rosszul érintené, ha még a szállítás költséges menlevelét (*Freyepass*) is nekik kéne állni.⁵⁸ Schwingheimb pár nappal későbbi levelében azonban már örömmel értesítette a budaiakat, hogy az uralkodó még nem határozott ugyan, de feltehetően meg fogja engedni az építőanyag szabad szállítását.⁵⁹ Buda válaszában, úgy tűnik, felhagyott többi követelésével, a továbbiakban elegendőnek találták a szabad áruszállítást és a pesti épületfa megszerzését is.⁶⁰ Július elején vált bizonyossá, hogy megkapják a Pesti Söhivatalnál raktározott fát is, azzal a feltétellel, hogy Georg Christoph Zennegg kamarai tanácsos és a jezsuiták rektora készítsen kimutatást a rászorulókról.⁶¹

III. Károly, látva a budaiak nyomorúságos állapotát, engedélyezte, hogy az újjáépítéshez szükséges anyagokat a harmincad kifizetése nélkül szállítsák a városba,⁶² a hátralékos országgyűlési díjat pedig elengedte.⁶³ Augusztus 5-én az Udvari Kamara által rendelkezésükre bocsátott 4000 darab fát (*stam holtz*) osztottak ki a károsult polgároknak. A Wienerisches Diarium júniusi tájékoztatása

---

sürgősen rendet a városban, felfordulások várhatóak az elégedetlen polgárság, különösen a kézművesek részéről. BFL IV.1002.uu Nr. 129. Buda III. Károlynak, s. d. (1723. április 24. előtt)

57 A harmincad és a fiskális javak kérdését teljességgel elleneztek. BFL IV.1002.k Schwingheimb Budának (1723. június 5.)

58 BFL IV.1002.k Buda Schwingheimbnek (1723. június 8.)

59 BFL IV.1002.k Schwingheimb Budának (1723. június 12.)

60 BFL IV.1002.k Buda Schwingheimbnek (1723. június 22.)

61 BFL IV.1002.k Buda Schwingheimbnek (1723. július 10.) és Schwingheimb Budának (1723. július 14.) Schwingheimb jelentése szerint korábban is megkaphatták volna a kérdéses pesti fát, ha már akkor is ezt kérték volna a Kamarától, és nem egyéb olyan kamarai jövedelmeket, amelyektől az sokkal nehezebben válik meg.

62 Az ilyen áruk szállítóinak a mentességért igazolást kellett bemutatniuk arról, hogy valóban a házuk újjáépítésére használják fel az anyagot. BFL IV.1002.k Schwingheimb Budának (1723. július 17.)

63 BFL IV.1002.uu Nr. 129. III. Károly Budának (1723. június 7.), Buda a Magyar Királyi Kamarának (1723. június 13.), Christoph Zennegg Buda polgármesterének, bírójának és tanácsosainak (1723. július 13.), Buda az Udvari Kamarának (1723. július 31.). Az országgyűlési költségek elengedéséről már július közepén tudomása volt Buda tanácsának. BFL IV.1002.k Buda Schwingheimbnek (1723. július 17.)

szerint naponta számos hajó érkezett a városba fát szállítva, hogy segítséget nyújtson a budaiaknak.⁶⁴

Az esetleges jövőbeni tüzesetek mértékének csökkentésére, terjedésének megakadályozására III. Károly meghagyta a budaiaknak, hogy házaikat kőből vagy mész-kőből építsék újjá, s kizárólag cseréptetővel fedjék be — miután a tűz terjedését nagyban elősegítette, hogy a házak nem szilárd anyagból készültek, s tetejük sem volt megfelelő anyaggal befedve, hanem általában csak zsindellyel.⁶⁵ Igaz, ennek előteremtésére a budaiaknak nem állt rendelkezésére elegendő pénz.⁶⁶

A Telekkönyvi Hivatal által bevallottan mementóul is készített gyors kárfelmérés után Christoph Zennegg utasítására a leginkább segítségre szorulókról részletes kárbecslést készített a város, amit végül felterjesztett Bécsbe az Udvari Kamarának (*I. melléklet*).⁶⁷ A felmérés célja az uralkodótól átengedett fa kiosztásának előkészítése volt az arra rászorulóknak. A kárvallottakat három csoportba osztották: az elsőbe a súlyos károkat szenvedett polgárokat osztották (66 fő), a másodikba pedig azokat, akik az uralkodó alkalmazásában álltak, s ugyan nem voltak polgárok, ám városi háztulajdonnal rendelkeztek, s így a polgári terheket is viselték (8 fő),⁶⁸ míg a harmadikba azok kerültek, akiknek házában a tűz közvetlenül nem tett kárt, ám házuk teteje javításra szorult (4 fő). A felmérés szerint eredetileg 6415 darab épületfát igényelt volna ez a három csoport (az első 5115-öt, a második 1080-at, míg a harmadik 220-at), ám ezt 3624-re módosították (3174 és 450 darabos felosztásban, a harmadik csoport tagjainak — mivel őket nem közvetlenül károsította a tűz — nem igényelve fát).⁶⁹ A kárvallottak mindegyike szűkölködésről panaszkodik, s szinte teljes vagyona elvesztéséről. Conrad Kahr üvegesmester özvegye, Catharina bevallása

---

64 *Hanskarl*, 1939. 51. p. (Wienerisches Diarium 1723. június 12.)

65 BFL IV.1002.uu Nr.129. III. Károly Budának (Laxenburg, 1723. május 27.)

66 A Haditanácshoz írott levelükben a szükséges eszközök előteremtésére és munkák elvégzéséért cserébe kedvezményeket kérnek a felsőbb hatóságokból. BFL IV.1002.uu Nr. 129. Buda a Haditanácsnak (1723. április 3.)

67 BFL IV.1002.uu Nr. 129. Christoph Zennegg Buda polgármesterének, bírójának és tanácsosainak (1723. július 13.), Buda az Udvari Kamarának (1723. július 31.)

68 A lista nem egészen pontos, mert Johann Anton von Salgari például 1715-ben szerzett polgárjogot, mégis a második csoportba került, s a Telekkönyvi Hivatal felmérésében is polgárnak nevezik. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 4. p. és BFL Buda Város Tanácsának iratai. Polgárkönyvek (= IV.1002.u) I. kötet 119. p.

69 A listához utólag még 14 személy nevét adták hozzá, 465 forintnyi kárigénnyel. Johann Ehrman fegyvertári írnok 30 darabnyi igényét utólag törölték a kiegészítések közül, mert már az eredeti

szerint három háza teljesen kiégett, s a negyedik is romokban állt.⁷⁰ Franz Xaver Deppre városi bírósági ülnöknek, a kézműves Johann Georg Huebernek és Johann Just von Weissenbohrnnek, valamint Johann Anton von Salgarinak két háza ment tönkre (utóbbi kettőnek a berendezése is odalett). Többségüknek az egzisztenciája is veszélybe került,⁷¹ ráadásul volt, akiknek a megélhetéshez szükséges munkaeszközei is megsemmisültek. Így járt Matthias Pränckl takács és Peter Laux üvegesmester, akiknek háza tetőtől a pincéig kiégett, Lorenz Schultz asztalos, valamint Peter Weiner mészáros is.⁷² A kevés szerencsésebb lakónál csak házuk felső szintjét érintették a lángok, mint például Gottfried Kuhn vendéglősnél, ahol a felső szintből csak egy szobácska maradt ép, vagy érdekes módon Silvester Edl kádárnál, akinél a tűz kipattant, ám ennek ellenére szintén csak a felsőbb szinten szenvedett kárt. Őt polgárnál forintban is megbecsülték a kár értékét, melynek összege esetükben 400 és 6000 forint között ingadozott.⁷³ Utóbbi Franz Joseph Seyller patikust érte. A hatalmas összeg oka, hogy Seyller Fő téren álló háza egyúttal az Arany Egyszarvúhoz (*zu dem guldenen Einhorn*) címzett patika is volt, s tejének leégésével a gyógyszertár is odalett drága gyógynövényeivel, gyógyszereivel.⁷⁴ Összehasonlításképpen: 1722-ben 80 és 2000, 1723-ban 160- és 693 forint közötti összegekért cseréltek gazdát a várbeli házak, áruk átlagosan mindössze párszáz forint volt. (2000 forintért Kaspar Aichmayr serfőzőmester vette meg épp a Seyller melletti házat, melynek összege azért volt ilyen magas, mert egyúttal szántót is vásároltak hozzá.)⁷⁵ Buda város összes bevétele 1723-

---

listán is szerepelt. BFL IV.1002.uu Nr. 129. Christoph Zennegg Buda polgármesterének, bírójának és tanácsosainak (1723. július 13.), Buda az Udvari Kamarának (1723. július 31.)

70 Konrad Kahr üvegesmester nevén két ház (a 244-es és a 253-as) állt az áprilisi felmérés szerint. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 20. p.

71 Georg Falckner festőnek csak ruhái és ágyneműi maradtak meg, Johann Georg Thomay mészárosnak a házfalai is összedőltek, Johann Georg Hoffmann strázsamester háza pedig pincétől a padlásig leégett. BFL IV.1002.uu Nr. 129. Christoph Zennegg Buda polgármesterének, bírójának és tanácsosainak (1723. július 13.), Buda az Udvari Kamarának (1723. július 31.)

72 uo.

73 Florian Wentzel cipész 400-, Philipp Deichel iskolamester 500-, Wolfgang Fechter cipész 800 forintra becsülték veszteségeiket, igaz, nekik nem égett le teljesen a házuk. Anna Erdlerin kádármester özvegye 3000-, míg a fent említett Franz Seyller patikus 6000 forintra tette a tűz által okozott kárt. Uo.

74 Seyller 1715-ben szerezte meg a Fő téren álló, 248-as számú lakóházat és patikát Johann Valentin Werner belső tanácsos és patikus örököseitől. BFL Buda Város Telekhivatalának iratai. Teleklevelek jegyzőkönyvei (= IV.1009.c) 1. kötet 29. fol.

75 BFL IV.1009.c 1. kötet 73–82. fol.

ban 32.908 forint 22,5 krajcár volt,⁷⁶ a 3- és 6000 forintos egyéni kár így igen magasnak számított.⁷⁷

Tűzrendészet Budán a XVIII. század első felében

A XVII–XVIII. század fordulóján a városok életét leginkább fenyegető természeti csapások közé tartozott a „vörös kakas”.⁷⁸ Pusztítását, erőre kapását számtalan tényező segítette. Így a házépítés során alkalmazott fa (sokszor még a kéményeknél is, a tetőzetet szintén ritkán fedték be cseréppel, elterjedtebb volt a szalma, nád vagy zszindely — amint azt Budánál is láthattuk), az épületek közelsége egymáshoz, tűzfalak hiánya, éghető anyagok tárolása a házaknál és nem utolsósorban az emberek gondatlansága, meggondolatlansága, így például hamu tárolása a padláson, vagy a dohányzás.⁷⁹ A „tüzes szakmák” üzői is számtalan

---

76 BFL Buda Város Kamarási Hivatalának iratai. Kamarai számadások (= IV.1006.e) 29. kötet 23. fol. A kiadások ugyanekkor 32.807 Ft 15,4 krajcárra rúgtak.

77 A kárbejelentéseket felülvizsgálták, s észrevételeiket a felmérés mellett jelezték is. Így megjegyzték, hogy Rath tanácsosnak a tűz idején nem volt háza, így ilyen jellegű kárt sem szenvedhetett, míg az általa, Götzin (korábban Eyserin) asszony és Matthias Paur által igényelt 85 darab fával kapcsolatban javasolták, hogy azokat osszák szét az arra jobban rászorulóknak között, mivel a nevezett személyek elég tehetősek ahhoz, hogy ne legyenek erre ráutalva. Az özvegy Susanna Leischnerin például szegény és mindenét elvesztette, segítség nélkül semmit nem tudna újjáépíteni, s így a tervezett nyolcvan helyett tízzel több fa kiutalását tervezik számára. Joseph Niderkirchner kőműves szintén mindenét elvesztette, még a pincéje és a benne tárolt bor is odalett, így a neki szánt ötven fát harminccal egészítsék ki. Patrich kapitány háza nemcsak hamuvá lett, még a falai is leomlottak. BFL IV.1002.uu Nr. 129. Kárfelmérés kísérőlevele, 1723. augusztus 23.

78 A törökori Buda is több alkalommal leégett. 1606 május végén villámcsapás következtében tört ki tűz a városban, ekkor lett a Csonka-torony csonka, mivel a benne tárolt puskapor — a későbbi, 1723-as vészhez hasonlóan — felrobbant, de megsérültek a várfalak is. Friedrich Wilhelm Breuninger 1719-es leírásában említi, hogy 1625-ben „több mint kétezer ház” égett le, míg a rákövetkező évben majdnem az egész város hamuvá lett. 1635-ben szintén nagyobb tűz pusztított a Várban, melynek következtében két városkapu — és számtalan ember — ment tönkre. Az 1686-os visszafoglalás után is több napig égett a város. *Friedrich Wilhelm Breuninger*: Fons Danubii primus et naturalis. Tübingen, 1719. 245. p., *Karl Gottlieb von Windisch*: Geographie des Königreichs Ungarn. I. kötet. Pozsony, 1780. 264. p. és *Vályi*, 1796. 303. p.

79 1706-ban Budán a piactéren álló bódék miatt keletkezett kisebb tűz. *Géra*, 2009. 594. sz. regesztza (BFL IV.1002.a 6. kötet 243. p.)

alkalommal okoztak tüzet.⁸⁰ A tűzoltás eszközei kevésbé voltak hatékonyak, s mivel hivatásos tűzoltóság ekkor még nem létezett, a tűz elleni védekezésben a megelőzés hangsúlyos szerepet kapott.

A tűz oltásához szükséges vizet többféleképpen juttathatták el a szükséges helyre ebben a korban: távolabbi kutak, folyóvíz partja mellől vödörláncot alkotva, ahol a két sorban álló emberek egyik sorban a vízzel teli bőrvödöröket adogatták tovább egymásnak, míg a másik sorban az üres vödöröket pakolták vissza a víz mellé. A házak előtt vagy azok udvarán álló hordóban vagy kádakban tárolt vizet lajtoskocsin szállíthatták az égő épülethez. Másik megoldás a fecskendők használata volt („vízipuska”, kézi vagy gépi is lehetett). A XVII. században tűnt fel a hattyú- vagy gólyanyakú fecskendő, míg a század végén, 1672-ben alakította ki egy holland testvérpár, Jan van der Heyde és Nicolaus van der Heyde a kígyónyakú, légüsttel ellátott fecskendőt. Nagy előnye volt a korábbihoz képest, hogy a rugalmas kígyónyaknak köszönhetően nem csak messziről lehetett a tüzre fecskendezni a vizet, hanem pontosabban, akár ajtón-ablakon keresztül is. Kisebb hatékonysága ellenére a XIX. század elejéig a gólyanyakú fecskendő volt elterjedtebb.⁸¹

A víz alkalmazása ilyen módszerek és eszközök mellett többnyire kevésnek bizonyult a gyorsan terjedő lángokkal szemben.⁸² A tűz megfékezésének másik módja a tűz izolálása, továbbterjedésének megakadályozása volt. Mivel a tűz táptalajául leginkább a könnyen lángra kapó anyagokból készülő tetők (szalma, nád, zsindely stb.) szolgáltak, így a vörös kakas visszaszorításának legcélszerűbb módja az ilyen tető lebontása volt. Ehhez külön botokat, fejszéket, tűzhorgokat használtak (és a tető eléréséhez létrát).⁸³

A megelőzést szolgálták azok a helyi szintű szabályozások, melyek a lakókat próbálták a tűzveszélyes tárolási módokra, szokásokra figyelmeztetni — sokszor hasztalanul. A kémények állapotát elvileg rendszeresen ellenőrizni kellett. A városok által kiadott tűzrendészeti szabályzatokat (*Feuer-Ordnung*) negyedévente

---

80 Például az 1810-es hírhedt tabáni tűzvészt egy kádármester hordóégető inasa okozta. *Fazekas Csaba*: Tűzvész, tűzvédelem, tűzoltás. In: *História*. 15. (1993) 3. sz. 33. p. (a továbbiakban *Fazekas*, 1993.), *Fazekas Csaba*: A tabáni tűzvész. In: *História*. 16. (1994) 2. sz. 34. p. (a továbbiakban *Fazekas*, 1994.)

81 *Szilágyi – Szabó*, 1986. 56-58., 76. p.

82 Budán sem használt a víz a tűz visszaszorítására, noha a visszaemlékezések szerint a városi kútból rendszeren folyt a víz („...*das Brunnwasser lauffete ordine...*”) BFL IV.1002.uu Nr. 129. Buda a Haditanácsnak (1723. április 3.)

83 *Szilágyi – Szabó*, 1986. 72. p., *Fazekas*, 1993. 35. p.

fel kellett olvasni a céhgyűléseken, a szabályzat nyomtatott változatát pedig szétosztogatták a polgárok között, hogy veszély esetén mindenki tudja, mi a teendője.⁸⁴ A városok számára kötelező tűzrendészeti szabályzat alkotását csak az 1723. évi 109. törvénycikk írta elő (talán épp a budai tűzvészből okulva), s azok ellenőrzésével az újonnan felállított Helytartótanácsot bízta meg.⁸⁵

Hogy nézett ki mindez Budán, a XVIII. század első évtizedeiben? Milyen intézkedéseket hoztak az esetleges tűz megfékezésére?

Az első tűzrendészettel kapcsolatos fennmaradt előírások Budán 1717 körül keletkeztek. Ezek egy része nem szűkebb értelemben vett tűzrendészeti szabályzat, hanem a megelőzéssel foglalkozó intézkedés. Ilyen például az 1717. december 5-ei dátummal ellátott irat a tűzhelyek negyedéves ellenőrzéséről. Eszerint a tűzifára, szénára, szalmára vigyázniuk kell a lakosoknak, túl sokat nem halmozhatnak fel egy helyen, a tűzhelyeket jól be kell fedniük, s a kéményt ki kell vezetni a tető fölé, s ahol nagyobb tüzet szoktak gyújtani, negyedévnél gyakrabban ellenőrizték és tisztítják azt. Az istállókban és egyéb olyan helyeken, ahol a cselédek és más szegények szoktak aludni, lehetőleg lámpást használjanak (amelynek tüzeit a kocsisok és legények nem a fába nyomva tudják eloltani, mert abból a dohányhoz hasonlóan sok kár keletkezett már). A gazdának az egész házban ügyelnie kell a tisztaságra. A határozat utolsó pontja szerint minden ellenőrzésről írásbeli jelentést kell készíteni, és azt a polgármesternek és a tanácsnak beadni, hogy a megfelelő lépéseket megtehessek a hiányosságokkal szemben.⁸⁶

A kellően ki nem tisztított, vagy téglá mellett faszervezettel épített kémények könnyen tüzet okozhattak. Budán ezért már a kezdetektől fogva nagy gondot fordítottak a rendszeres kéményseprésre, a kémények ellenőrzésére.⁸⁷ A kéményseprői szemlélet végző kéményseprő, ács, kőműves ilyen munkájáért éves díjazásban részesült a várostól (az első a kémény tisztaságát, a másik kettő a kémény szerkezetének biztonságát ellenőrizte). Először az 1699. évre vonatkozó kamarai

---

84 A gyakorlatban ez természetesen nem mindig működött, hiszen például hiába volt valaki beosztva valamilyen feladatra, ha a saját házat látta veszélyben, inkább annak megmentésére sietett. A 17. századi Sopronban jól érzékelteti a szervezetlenséget, hogy tűz esetén mindig keresgélniük kellett, hol is tárolták tűzoltásra használt eszközeiket. *Szilágyi – Szabó* 1986. 72. p.

85 *Völgyesi Levente*: A tűzrendészeti közigazgatás kezdetei az újkori városigazgatásban. In: A tabáni tűzvész 200. évfordulója. Tabáni füzetek 7. Tabán Társaság, Bp. 2010. 25–26. p.

86 BFL IV.1002.uu Nr. 147. Tűzrendészeti szabályzatok, iratok. A tűzhelyek negyedévi megvizsgálásáról. 1717. december 5.

87 Egy 1707-es jelentés szerint a szemle során veszélyesnek ítélt kémények megjavítására — bírság terhe mellett — 14 napot kaptak a háztulajdonosok. *Géra*, 2009. 1569. sz. regeszta (BFL IV.1002.a 6. kötet 566. p., 1707. november 29.)

számadásokban találkozunk kéményseprői szemledíjjal, ekkor 4 forint 30 krajcárt szánt Buda az ezt elvégzőre.⁸⁸ 1710-től személyenként 6 forintban állapodik meg a díjazás, melyet rendszertelenül, általában két évente adtak oda a szemlélőeknek.

A polgári házak mellett a kaszárnyák kéményeinek tisztításáról is gondoskodni kellett. 1718 és 1720 között ezt az ekkoriban egyetlen budai, 1711-ben elhunyt kéményseprő⁸⁹ özvegye, Franzin Maria Barbara végeztette, s a várossal kötött 1718. július 12-i szerződés alapján évi 171 Ft 30 krajcárt kapott a kaszárnyák kéményeinek tisztítására. A szerződéssel kapcsolatos levél írásakor csatolták a kéménnyel rendelkező budai házak listáját, ez azonban nem található meg Buda város iratanyagában.⁹⁰

Kéményseprői szemledíjak (1710–1722)⁹¹

Kifizetés éve	Név	Foglalkozás	Díjazás	Vonatkozó év
1710	Hölbling, Johann	kőműves	6 Ft	1709
	Franzin, Peter Paul	kéményseprő	42 Ft	„több év”
1711	Gartner, Joachim	ácsmester	30 Ft 51,5 kr	
1712			–	
1713	Hölbling, Johann	kőműves	12 Ft	
	Gartner, Joachim	ácsmester	12 Ft	
	Franzin, Maria Barbara	kéményseprő neje	18 Ft	
1714			–	

88 BFL IV.1006.e 1699. április 1. – 1700. március 31. 25. p. (Nr. 25.)

89 Épp a tűzvész évében, feltehetően annak hírére érkezett Budára és szerzett polgárjogot 1723. július 16-án Johann Anton Moraldo svájci (locarnói) kéményseprő. BFL IV.1002.a 23. kötet fol. 146. p. 1723. július 16-i jegyzőkönyv. Peter Paul Franzin 1711. június 16-án kihirdetett végrendeletét lásd: BFL Buda Város Tanácsának iratai. Végrendeletek (= IV.1002.y) I.448.

90 BFL IV.1002.uu Nr. 465. A kaszárnyákban végzett kéményseprősről. Az Udvari Kamara Buda városának (1719. július 23.)

91 Az 1723–1725 közötti számadásokban nem szerepel a kéményseprői szemledíj. BFL IV.1006.e 16. kötet (1710) 60. fol.; 17. kötet (1711) 84. fol.; 18. kötet (1712) 86. fol.; 19. kötet (1713) 58. fol.; 21. kötet (1715) 76. fol.; 23. kötet (1717) 75. fol.; 24. kötet (1718) 79. fol.; 25. kötet (1719) 70. fol.; 26. kötet (1720); 27. kötet (1721) 61. fol.

Kifizetés éve	Név	Foglalkozás	Díjazás	Vonatkozó év
1715	Gartner, Joachim	ácsmester	12 Ft	1714–1715
	Franzin, Maria Barbara	kéményseprő neje	12 Ft	1714–1715
1716			–	
1717	Gartner, Joachim	ácsmester	12 Ft	1716–1717
1718	Hölbling, Johann	kőművesmester	18 Ft	1716–1718
	Gartner, Joachim	ácsmester	6 Ft	1718
	Franzin, Maria Barbara	kéményseprő neje	6 Ft	1717
1719	Gartnerin, Barbara	ácsmester özvegye	6 Ft	1719
	Frantzin, Maria Barbara	kéményseprő neje	12 Ft	1718–1719
1720	Hölbling, Johann	kőművesmester	12 Ft	1719–1720
1721	Schmidt, Peter	ácsmester	18 Ft	1719. jan. 1. – 1721. dec. 31.
1722			–	

Az 1723-as tűzvész utáni tanácsülési jegyzőkönyvek alapján úgy tűnik, Buda kezdett nagyobb gondot fordítani a kémények tisztaságára, s igyekezett azok baleset-veszélyességén javítani,⁹² a kár helyrehozása mellett a hasonló mértékű katasztrofális tüzesetek jövőbeni elkerülése érdekében is intézkedtek. Így például 1723. április 19-én meghagyták, hogy ahol a szemle alapján nem találták megfelelőnek a kéményeket, azokat Szent Mihály napjáig javítsák ki, s építsék

92 1732-ben jelentik, hogy néhány kéményt piszkosnak találtak a szemle során. A kéményseprés díját többször változtatták, felemelték, 1750-ben az egyszintes kémények tisztításának árát 6 krajcárban, a kétszintesét 12-ben határozták meg. BFL IV.1002.a 34. kötet 5. fol. (1732. január 11-i jegyzőkönyv) és 13. fol. (1732. január 12-i jegyzőkönyv), 53. kötet 54. fol. (1750. március 20-i jegyzőkönyv).

újjá téglából, Johann Lorenz Schultz asztalosmestert pedig utasították, hogy lelkiismeretesen viselje gondját a fecskendőknek.⁹³

A tűzoltás feladata polgárságon belül elsősorban a céhekre hárult. Ezzel a tűzvészkor fellépő káoszt és pánikot, fejtelenséget próbálták meg orvosolni, ugyanis a szabályzatokban pontosan kiírták, hol és milyen feladatra, mely céhből és hány embert osztanak be. 1717 körüli az első olyan feljegyzés — feltehetően a régi tűzrendészeti szabályozás mellé készült javaslat —, ami a budai céhek tűzrendészeti feladatait részletezi.⁹⁴ Tűz esetén pontosan meghatározza, hogy melyik céhből hány emberre van szükség, s mindegyik csoport élére két — név szerint megemlített — vezetőt jelöl ki. Az oltásban részt vevőknek, mielőtt jelentkeztek volna eszközeikkel azon a helyen, ahová beosztották őket, házuk elhagyásakor meg kellett figyelniük a szél járását, a tűz lehetséges terjedési útvonalaának megállapítása végett. Távolmaradásra semmilyen indokot nem fogadtak el. A javaslat célszerűnek tartaná, ha mindenkinek lenne kézfecskendője, ha nem is oltásra, de legalább az égő felület lehűtésére.⁹⁵ Az első csapat⁹⁶ feladata a további épületekben esetlegesen keletkező kár elkerülése volt, s az ehhez szükséges eszközök biztosítása (ez lényegében tehát a saját eszközeiket jelenti), összesen 54 fővel: 14 ács, 7 kovács, 6 lakatos, 27 kőfaragó és kőműves. A második csoport⁹⁷ vitte a tűz helyére az oltáshoz szükséges létrákat, tűzhorgokat, vödörket, lajtokat, utóbbihoz 7 kerékgyártó, 17 mészáros, illetve 27 szabó, 14 cipész, 10

93 A rossz kémények javítását július 26-án elrendelték a Tabánban is. A kémények állapotát ettől kezdve szigorúban ellenőrizték. November 22-én a tanács kiküldte Urban Dominicust a polgárság sorai közül választott 2 vagy 3 bizottsági taggal, hogy a városi kőművesek és ácsok bevonásával minden tűzveszélyes kéményt és házat vizsgáljanak meg, s a veszélyesnek találtakat kíméletlenül rombolják le. Egy héttel később elrendelték a régi városi sörház kéményének megmagasítását. December 6-án pedig a kőműveseket utasították, hogy ügyeljenek a biztonságos tűzhelyek és kémények építésére. BFL IV.1002.a 23. kötet 80., 148., 158., 263. és 271. fol. (1723. április 19-i, július 17-i és 26-i, illetve november 22-i és 27-i jegyzőkönyvek); BFL IV.1002.j 1723. december 6.

94 BFL IV.1002.uu Nr. 147. Alte Feuer-Ordnungs Sachen Nr. 25., s. d. A keletkezési idő behatárolását megkönnyíti az egyes csoportok élén álló személyek megnevezése.

95 „*Wäre auch gueth wan ein jeder ein Handtsprizen kunte haben...*” BFL IV.1002.uu Nr. 147. Alte Feuer-Ordnungs Sachen Nr. 25., s. d.

96 Élén Georg Perger (Berger, 1718. október 27-től budai polgár) és Simon Tafferner asztalos (budai polgár 1719. január 27-től). BFL IV.1002.uu Nr. 147. Alte Feuer-Ordnungs Sachen Nr. 25., s. d. és BFL IV.1002.u 7. és 138. p.

97 Élén Mathias Rath (a polgárkönyvben Raitt) vendéglős (polgár 1717. december 20-tól) és Karl Pröbstl mézeskalácsos (polgár 1711. december 11-től). BFL IV.1002.uu Nr. 147. Alte Feuer-Ordnungs Sachen Nr. 25., s. d. és BFL IV.1002.u 94. és 109. p.

üveges és asztalos tartozott, míg a tűzhorgokat 12 pék és 17 hajós szállította az égő és veszélyeztetett házakhoz. A harmadik csoport⁹⁸ feladata a fecskendők kezelése és az oltás volt, értelemszerűen ide osztották be a legtöbb embert, a szabályozás összesen 116 főt jelölt ki erre a feladatra, mégpedig 14 bodnárt, 8 tímárt, 4 kertészt, kifejezetten oltásra rendelték ki 6 kötélverőt, 4 kalapost, 3 fazekast, 1 kéményseprőt, 4 egyházfit, 5 esztergályost, 1 harisnyakötőt és 15 vincellért. A létrákért 27 szabó, 14 cipész és 10 üveges és asztalos felelt. A negyedik csoportosulás⁹⁹ feladata a tűzvész esetén fellépő káosz megakadályozása, a rend fenntartása, s az ilyenkor előforduló lopások megakadályozása.¹⁰⁰ Ide 55 embert osztottak be: 9 kereskedő, 1 festő és 1 kőfaragó, 8 zenész, 7 borbély–fürdős, 4 gombkötő, 2 aranyműves, 1 szatócs és 1 tükészítő, 1 bádogos, 6 az esztergályosok és puskaművesek közül, 1 öntő, 1 mézeskalácsos, 1 szappanos és 11 vendéglős. Az utolsó csoport¹⁰¹ feladata a vízzállítás volt, benne 2 nyergessel, 4 szíjgyártóval és 3 kötélverővel. A szabályzatot havonta, vagy legalább a negyedévente fel kellene olvasni a céhgyűléseken.

A javaslat szerint a Várban négy helyen őrizték a lajtokat, tűzhorgokat és villákat: a Bécsi-kapunál Dollesin asszony házánál, a jezsuita kollégium mögött, a harmadik a Székesfehérvári-kapu közelében lévő Kéményseprő utcában, a Ricciardi-féle háznál („...[an] dem Ritschartischen Hauß”), Gabriel Joseph Stettner hadipénztári számtartó háza után, míg a negyedik ennek közelében, a Kéményseprő utca melletti, várfal mellett húzódo utcácskában, Thau kamarai inspektor házánál. A létrákat a városházán vagy felét egy cipésznél, felét egy szabónál helyezné el (miután ők a felelősek a létrákért). Javasolja, hogy minden

---

98 Élén Lorenz Joannes Schultz asztalos (budai polgár 1711. június 22-től) és a közelebről nem ismert Herr Schiffman. BFL IV.1002.uu Nr. 147. Alte Feuer-Ordnungs Sachen Nr. 25., s. d. és BFL IV.1002.u 118. p.

99 Élén Johann Kaspar Landtrachtinger festő (budai polgár 1701. július 1-től) és Gottfried Kuhn vendéglős (1717. október 9-én szerzett polgárjogot). BFL IV.1002.uu Nr. 147. Alte Feuer-Ordnungs Sachen Nr. 25., s. d. és BFL IV.1002.u 58. és 69. p.

100 A lopások megakadályozására és a segítség megadására az égő utca két oldalát biztosítani kellene a javaslat szerint: „Alß ist auch Höchstnöthig die Reserva so zu Verhütung aller Anordnung, Diebstall und erforderlichen Beyhülff vorgesehen, sich gleich von beeden Seithen des entstandenen Brandt oben und unten der Gassen postire.” BFL IV.1002.uu Nr. 147. Alte Feuer-Ordnungs Sachen Nr. 25., s. d.

101 Élén Johann Georg Thomay mészáros (polgár 1715. március 15-től) és Peter Weiner mészáros (1686-tól budai polgár) — Matthias Breyer (Preyer, polgárjogot szerzett 1717. június 25-én). BFL IV.1002.uu Nr. 147. Alte Feuer-Ordnungs Sachen Nr. 25., s. d. és BFL IV.1002.u 7., 16. és 146. p.

háznál írják elő víz tárolását, s hogy Franz Krammerlauff legalább tíz, víz tárolására alkalmas hordót készíttessen.¹⁰² A dátum nélküli feljegyzés végén annak összeállítója felsorolja a még beszerzendő eszközöket: 40 létrát (20 a város felső, 20 az alsó részében), 38 tűzoltóhorgot (20–18 felosztásban) és 120 bőrvödört (fele a város északi, fele a déli végén).

1717. december 5-én írták alá a tűzhelyek ellenőrzésére vonatkozó előírások mellett a város régi tűzrendészeti szabályzatát, melyből egy fogalmazvány maradt fenn Buda város levéltárában. A 24 pontos szabályzat (valójában csak 23, mert a negyediknél elszámolták) eredetileg a megelőzéssel kapcsolatos tennivalókat is részletezte, ezek nagy részét (1-6. és 8. pont) azonban kiszedték és külön, a már említett, tűzhelyekkel kapcsolatos szabályzatként fogadtatták el.¹⁰³ A szövegben hagyott pontok egy része szintén a megelőzéssel foglalkozik, így a házak rendszer megvizsgálásáról (7. pont),¹⁰⁴ a negyedévi vizsgálatokat végzők, különösen a kéményseprők pontos instrukcióiról (9. pont), arról, hogy minden háznál tartsanak egy hordónyi vizet (10. pont).¹⁰⁵

A tűzoltáshoz szükséges eszközöket (létrák, tűzoltó horgok, kerek lapát, fa- és bőrvödörök, fecskendők stb.) a városházán raktározzák, ennek felelőse

102 Kocsmáros, 1715. január 28-tól budai polgár. 1722-ben hatvanas, 1723-ban a külső tanács tagja, 1729-ben törvényszéki esküdt, 1730-ban szószóló. BFL IV.1002.u 57. p. és *Schmall Lajos*: Adalékok Budapest székes főváros történetéhez II. Bp. 1899. (a továbbiakban *Schmall* 1899. II.) 271. és 310. p.

103 BFL IV.1002.u Nr. 147. Feuer Ordnung (1717. december 5.). Az 1. pont előírta, hogy a házigazdák különösen figyeljenek, s tartsák tisztán a kéményt és tűzhelyeket, a 2. pont az istállóban tartandó lámpásokról szól (ún. *Blindföhllung* vagy ón, vas vagy üveglámpás), hogy a kocsisok, legények villával faoszlopon vagy ablaktáblán történő — a dohányzáshoz hasonlóan — veszélyes tűzoltási szokását kiváltsák, a 4. pont szerint a házigazdának ügyelnie kell vendégeire. Az 5. pont szerint a kéményseprő köteles jelenteni a polgármesternek, ha olyan kéményt talált, amelynek szerkezetébe fát építettek. A 6. pont szerint a nagyobb tűzhelyeket legalább négy-hatente, de inkább 14 naponta ki kell tisztítani. A 8. pont a padlón és padlásán tárolt tűzveszélyes dolgok (széna, szalma, tűzifa, faggú) megfelelő elhelyezéséről szól.

104 A rendelkezés kiadása után fél évvel lejegyezték a Várban állomásozó katonaságra vonatkozó tűzrendészeti szabályokat is. Az ehhez készült mellékletben véleményezték az 1717-es szabályzatot is, és a 7. ponthoz javasolták, hogy a kolostorok megvizsgálásakor célszerű lenne előzetesen azok elöljárójának bejelenteni a vizitet a vonakodás megelőzése végett. BFL IV.1002.u Nr. 147. Anmerkungen über die mir von einen wohlweißen Ofnerischen Stadt Magistrat, in dem letztabgeweichen Winter communicirte Feuersordnung (1718. augusztus 16.)

105 Az 1718. évi megjegyzésben kiemelkedő fontosságúnak nevezik ezt a pontot („...ist von großer Wichtigkeit”), annál is inkább, mert a rossz helyen tárolt víz keresgélésével és felhozatalával sok értékes idő megy el, mialatt nagy kár keletkezhet. BFL IV.1002.u Nr. 147. Anmerkungen... (1718. augusztus 16.)

az alkamarás (11. pont).¹⁰⁶ Tűz esetén minden céhnek büntetés terhe mellett az oltásra kell sietnie (12. pont).¹⁰⁷ A városházánál lévő kút közelében vizes lajtokat kell felszerelni (kocsin vagy csúszkán), s az alkamarás és az éjjeliőrség feladata ezek ellenőrzése, ellátása friss vízzel (13. pont), hasonlóképpen a császári ácsudvarnál (*Kayserslicher Bauhoff*) és Hölbling belső tanácsos és építőmester háza előtti kútnál (14–15. pont).¹⁰⁸ Előbbinél megjegyzik, hogy ott célszerűbb szivattyúkat (*Pumpen*) alkalmazni vödörök helyett. Tűz esetén mindenkinek magának kell gondoskodnia saját s háza biztonságáról (16. pont). Ha tűz üt ki, a plébániatemplom nagyharangjával kell jelt adni a polgároknak (17. pont),¹⁰⁹ s értesíteni a parancsnokságot is, akik dobszóval lármázzák fel az utcákat s a katonaságot (18. pont). A kéményseprők, kovácsok, lakatosok, kőművesek, kőfaragók, ácsok csákyákkal, kalapáccsal, horgokkal és létrákkal azonnal menjenek a tűz helyszínére, a többi céh mentésre képes tagjai pedig várják meg a polgármester és a főkamarás parancsát (19. pont). Igyekezzenek a tűz helyére hordó és dézsa (vizet) vinni, hogy az oltásban résztvevők ne szenvedjenek hiányt vízben és oltáshoz szükséges eszközökben (20. pont). Aki az első vizes lajtót a helyszínre szállítja, jutalomban részesül (21. pont).¹¹⁰ A kocsin vagy csúszkán lévő vizes lajtokat a lehető leggyorsabban szállítsák a szükséges helyre (22. pont). Végül a kijelölt hivatalnokok és munkások tegyenek jelentést a polgármesternek s a tanácsnak (23. pont).

A hivatásos tűzoltóság megjelenése előtt a hadsereg volt a tűzoltásban leghatékonyabban közreműködő szervezet, hiszen a katonák, a polgárokkal ellentétben,

---

106 Az 1718. évi megjegyzésben javasolják, hogy a Vár északi részén, a Bécsi kapunál is tartsanak fecskendőket és vödörket, hogy szükség esetén a város minden része egyformán el legyen látva a szükséges eszközökkel. Hasznosnak tartanák továbbá, ha pontosan megneveznék ezen eszközök számát. BFL IV.1002.uu Nr. 147. Anmerkungen... (1718. augusztus 16.)

107 1718-ban kiegészítésként javasolják, hogy minden céh tagjai pontosan tudják, hogy kinek mi a feladata (például a vödörök elhozatala a városházáról, egyéb eszközök szállítása, víz biztosítása). BFL IV.1002.uu Nr. 147. Anmerkungen... (1718. augusztus 16.)

108 Hölbling házában száma a 18-as volt, a Székesfehérvári kapu közelében lévő Kéményseprő utcában. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 4. p. 1718-ban javasolták minden kúttal rendelkező házban szivattyú elhelyezését. BFL IV.1002.uu Nr. 147. Anmerkungen... (1718. augusztus 16.)

109 1718-ban javasolták — feltehetően más városok példáit ismerve —, hogy a harang mellett állítsanak állandó öröket egy toronyba, akik nem csak jelet tudnának adni, de egyből jelezhetnék is a polgároknak, hol ütött ki tűz, bár a katonaság őrségben álló tagjai szintén gyorsan jelezhetnék ezt. BFL IV.1002.uu Nr. 147. Anmerkungen... (1718. augusztus 16.)

110 Az 1718-as véleményezés célszerűnek tartotta volna a jutalom pontos megnevezését, mert az nagyobb szorgalomra sarkalná a polgárokat. BFL IV.1002.uu Nr. 147. Anmerkungen... (1718. augusztus 16.)

nem tagadhatták meg feletteseik parancsait (leszámítva az olyan — egyes személyekhez köthető — eseteket, mint amivel Silvester Edl házának oltásakor találkoztunk). A Buda Várban elszállásolt katonaságnak ennek megfelelően külön tűzrendészeti szabályzata is volt (1718).¹¹¹ Itt szintén előírták a tűzhelyek és kémények tisztán tartását (utóbbit kéthetente, vagy legalább havonta), este tízkor a tűzhelyek eloltását büntetés terhe alatt. Ha valaki tűzhely fölött szárítaná a fát, szintén büntetést helyeztek kilátásba (1. pont). Szigorúan tiltja a Várban lögyakorlatok (*mit Feuer zu exerciren*) tartását, mivel a Vár tele van mindenütt munícióval, másrészt a házak könnyen lángra kapnak (2. pont). Századonként tartsanak a padlón két vízzel teli nagyhordót, mégpedig úgy, hogy szükség esetén könnyen és gyorsan hasznosítani tudják azt, tisztek nem pakolhatnak rá fát vagy szénát. Minden kaszárnya mellett helyezzenek el egy tűzlábitót (*Feuerleither*, 3. pont). Miután a Vár magas fekvése miatt jobban ki van téve a szélnek, viharoknak, ezért ilyen esetben a főőrség (*Hauptwacht*) adjon jelet a parancsnoknak történt előzetes bejelentés nélkül, s erre a jelre oltsák ki a tűzhelyeken a tüzet (4. pont). Negyedévente vizsgálják meg egy tiszt, valamint a Kamarától és a várostól kiküldött városi hadnagy részvételével, mennyi széna, szalma, tűzifa, szőlőtő (*Reben*) van a várbeli házaknál, s írásban jelentsék a parancsnoknak. Egyiknél sem lehet több 4 fuvarnyi szénánál és ugyanannyi fánál egyszerre, amit ezen felül találnak, azt eladják, és szétosztják a kaszárnyákban. A város korábbi intézkedése szerint egy polgárnak sem lehet 2 marhánál több állata a Várban, mivel az nagyobb mennyiségben tűzvész esetén hátrányos lenne (5. pont).

Tűz esetén minden zászlóaljából jöjjön — az ácsokat is beleértve — 50 ember egy hadnagy vagy egy zászlós és 2 altiszt parancsnoksága alatt csákányaikkal, s ezeket küldjék oda, ahol tűzvész van, míg a többiek további parancsig maradjanak a kaszárnyákban. Az új őrség (*neue Wacht*) pedig menjen egyenesen a Dísz térre (*Parade Platz*). Annak oka, hogy zászlóaljanként csak 50, ez esetben összesen 100 ember küldését rendelték el az oltásra, az volt, hogy a katonák túl nagy tömege zavart keltene a polgárok közt, s akadályoznák egymást az oltásban (6. pont). A szabályzat a tűzérekre is érvényes (7. pont) Tűzveszedelem idején a hadszertáros (*Zeug Lieutenant*) feladata, hogy a puskaműveseket részben a raktárak (*Magazin*) felé, részben az ütegek (*auf die Batterien*) felé irányítsa (8. pont).¹¹²

---

111 BFL IV.1002.uu Nr. 147. Extract. Was für dispositiones, Hier oben in der Vestung Ofen, wegen feüersnoth von seithen deß Commando bey der Milicz veranstaltet worden (1718. augusztus 16.)

112 A katonaság mellett a városrészenként állomásozó tűzörség (*Burger- oder Feyerwacht*) feladata a tűzvész megelőzése és a rend fenntartása is volt. Alacsony fizetésük állandó vita tárgyát képezte.

A városi alkamarási számadások alapján Buda városában (a Vár mellett beleértve a Vízivárost, Rácvárost, Országutat és Újlakot) a tűz évében összesen 34 lajtoskocsi és mindössze 29 tűzoltó horog volt, ami a város egészére vetítve meglehetősen szerény eszközkészletről tanúskodik, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy a lajtoskocsikból 15-öt, a horgokból 20-at épp 1723-ban szerzett be a város. Előbbiből három tönkre is ment a tűzben, utóbbiból pedig ugyanekkor elveszett kettő.¹¹³ Amint azt látni fogjuk, a tűz nagymértékű pusztításainak köszönhetően az elkövetkező években jelentősen megemelték a tűzoltáshoz szükséges eszközök számát.

Az 1723-as tűzvész folytán keletkezett károk nagy mértéke korábbi szabályzatuk átgondolására készítette Buda város tanácsosait. Az első változtatási javaslatokat Ignaz Daun várparancsnok terjesztette elő 1723. július 25-én.¹¹⁴ Daun szerint jobban kellene figyelni a Várban három helyen (a városháza melletti kútnál, a császári ácsudvarban és a vízműnél) tárolt hordó víz folyamatos utántöltésére és szükség esetén gyors elszállítására. Célszerű lenne, ha a város alkamarása kádárokkal rendszeresen megvizsgálatná ezek állapotát (1. ponthoz), s jobban ügyelne a fecskendők tisztaságára is (3. pont). A nagyobb hatékonyság érdekében javasolta a tűzoltáshoz szükséges eszközök több helyen történő őrzését (a városházán, az őrségnél, valamint a Bécsi kapuval szemben kezdődő négy utcában, 2. pont), s elsőként merül fel azok szám szerinti meghatározása. Daun szerint a kézfecskendők mellett legalább 2 nagy fecskendő, 24 lajtoskocsi és 159 bőrvödör kellene a Várba (4. pont). A kutas házaknál szivattyúkat szerelne fel (5. pont, ez már 1718-ban szóba került, de ezek szerint nem valósult meg), hasonlóan a céhtagok — különös tekintettel a kéményseprőkre, ácsokra és

---

te (1742-ben elbocsátásukat is kérték emiatt), míg 1745-ben az uralkodó és a Magyar Kamara elrendelte, hogy fizetésükre külön alapot hozzanak létre. BFL IV.1002.a 45. kötet 105–106. fol. (1742. február 26-i jegyzőkönyv), 46. kötet 98–99. fol. (1743. március 22-i jegyzőkönyv), 48. kötet fol. 51–52. (1745. február 22-i jegyzőkönyv)

- 113 Spazierer bognármester 5 lajtoskocsit és 8 tűzoltó horgot, Johann Geißler bognármester pedig 10 lajtoskocsit és 2 horgot készített a város számára ebben az évben (36 forintért, összesen 15 lajtoskocsit és 20 tűzoltó horgot vontak be az adott évben vassal), s 1724-ben fejezte be Geißler a többi lajtot és tűzoltó horgot (amiért 15 forintot kapott Buda városától). A tűzkárok után még 1723-ban a lajtok tetejéhez az Országúton, Vízivárosban, Halászárosban és a Várban 95 deszkát és 600 lécszeget (*gross- und mittlere Latte Nägl*) használtak fel, azok elzárásához 5 lakatot. BFL IV.1007.b 31/b füzet, 1723. 17-18. p., BFL IV.1006.e 29. füzet, 1723. 52. fol. és 30. füzet, 1724. 98. fol.
- 114 BFL IV.1002.uu Nr. 147. Erinnerung über den von einem wohlweisen Ofner Statt Magistrat mir communicierten project, zu einer beständigen Feuerordnung alhier in Ofen, de dato 5en Xbris 1717 (1723. július 25.)

közművesekre — munkáinak pontos beosztásához tűzvész idején (6. pont). Az új szabályzatot ki kell hirdetni a polgárság egésze előtt, s így senki nem exkuzálhatná magát tudatlanságra hivatkozva (7. pont), sőt, az ilyenekre meghatározott pénzvagy egyéb büntetést kell kiszabni (8. pont). Pontosán meg kell határozni — más városok szabályzataihoz hasonlóan —, mekkora jutalmat érdemelnek azok, akik segítenek,¹¹⁵ viszont minden lótulajdonosnak kötelessége a vízszállításban részt venni (9. pont).

Daunhoz hasonlóan 1723 novemberében Rüdiger Kaspar Keppeler városi bíró is elkészítette javaslatát a város tanácsa számára.¹¹⁶ Ebben indítványozta, hogy Buda városa tulajdonában lévő épületeket (sörházak, fürdők stb.) az itt alkalmazott hivatalnokokkal együtt gyakrabban ellenőrizzék, és erről készítsenek jelentést. A tűzrendészeti szabályok betartására biztosokat rendeljenek ki, mégpedig a Várba, Tabánba, Országútra kettőt-kettőt, a Vízivárosba négyet, Újlakra hármat, a Halászárosba és a János utcára egy-egyet. A biztosok tűzrendészeti tudását rendszeresen frissítsék. A megváltoztatott tűzrendészeti szabályzatot végül 1723 végén olvasták fel, javasolva annak tökéletesítését.¹¹⁷

Mi valósult meg a tervezett változtatásokból? 1724. március 4-én Johann Georg Hillebrand¹¹⁸ összeíratta a Várban lévő tűzrendészeti eszközöket (2. melléklet).¹¹⁹ A lista alapján a Vár kissé szegényesen volt ilyenekkel ellátva. A Vár hat pontján raktároztak ilyen eszközöket, mégpedig a Városházán, ugyanazon tér Duna felőli oldalán lévő Élelmiszerraktárban, a királyi palota előtt lévő Főörségnél, Gabriel

115 Buda például a húsvét vasárnapi tűz megfékezésében nyújtott segítségért 4 forint jutalmat adott az ácsoknak, míg a Városháza oltásában részt vevő katonáknak 15 pint bort. BFL IV.1006.e 29. füzet, 1723 fol. 88. és IV.1007.b 31/b füzet, 1723 26. p.

116 BFL IV.1002.uu Nr. 147. Rüdiger Kaspar Keppeler Buda város tanácsának (1723. november 20.). Javaslatából, mely jórészt a vendéglőkkel foglalkozik, kihúzták az alábbiakat: a lakosságot célszerű lenne gyakrabban figyelmeztetni a tűzveszélyes anyagok tárolásával kapcsolatos óvintézkedésekre, a házigazda vagy a házmester utoljára fektüdjön le esténként, miután a ház egészét ellenőrizte, s a kéményeket és tűzhelyeket, ha nem hathetente, de legalább negyedévente tisztíttassák, a legjobb lenne, ha a kéményseprővel éves szerződést kötnének (2. pont). Akinek nincs pajtája vagy kocsiszíne, tűzveszélyes anyagait háza mellett, lehetőleg a szabad ég alatt tárolja (3. pont). A házban lakók, megszállók s a szolgálók télen-nyáron lámpafény használata nélkül fektüdjenek le esténként, s tartózkodjanak a dohányzástól (4–5. pont), s a beszállásolt katonák is óvatosan bánjanak a tűzzel, lámpafénnyel, dohánynyal (5. pont), a házigazda pedig ne engedje, hogy a legények vagy bárki kést vagy villát a fához nyomva oltsa el a gyertyát (6. pont).

117 BFL IV.1002.a 23. kötet 289. fol. 1723. december 30-i jegyzőkönyv

118 Korábban alkamarás (1718) és kvártélymester (1723). *Schmall* 1899. II. 303. p.

119 BFL IV.1002.uu Nr. 147. Specification über die in alhiesiger Vöstung von seythen Gemeiner Statt untern 4ten Marty 1724 sich befindliche Feyer-Ordnungs Requisitten.

Joseph Stettner hadipénztári számtartó Kéményseprő utcánál lévő házában,¹²⁰ a Szentháromság-szobornál, valamint a Bécsi kapu közelében Matthias Dolles szabómester özvegyének¹²¹ házában, azaz a hatból három a Vár központi részét jelentette. A Városházán kizárólag a bőrvödöröket tárolták (44 darabot, másol nem is voltak vödörök),¹²² a többi helyen három-három lajtoskocsin tárolták a vizet (kivéve Stettnernél, ahol, feltehetően helyszűke miatt, csak két lajt állt). A városházát és az Élelmiszerraktárt leszámítva ezen kívül minden helyen két-két csákányt is őriztek. A Szentháromság-szobornál emellett még két közepes fecskendő, valamint három kézifecskendő is volt. A magánháznál, a szobornál és az őrségnél lévő eszközökhöz öt-öt kulcsot (kivéve a Stettner mellettihez, ahova csak négyet) osztottak ki a környékbeli budai polgároknak, illetve a városházán is helyeztek el szükség esetére egy-egy kulcsot.¹²³

Az 1730-as megújított budai szabályzatban tükröződik Keppeler korábbi javaslata, mivel a bevezetőben a háztartással kapcsolatos intézkedéseket fogalmazták meg, így például azt, hogy a háztulajdonosok vigyázzanak jobban tűzhelyükre és kéményeikre, tartózkodjanak a tűzhelyen történő káros faszárítástól, s ha több tűzre van szükségük, a kéményeket is gyakrabban tisztíttassák.¹²⁴ A rendelkezésben már kifejezetten megtiltották nyílt láng használatát az istállóban és a padlón, előírták, hogy a házak mindig legyenek ellátva vízzel. A szabályzat pontjai — ahogy 1723-ban Daun is javasolta — tartalmazták, hogy tűz esetén kinek hova kell mennie. Így elsőként a kéményseprőknek, kőműveseknek és ácsoknak kellett a tűz helyszínére sietniük. Másodsorban az éjjeliőrség tagjainak, a vidéki bérkocsisoknak, mészárosoknak és egyéb fuvarosoknak kellett elkezdeni vizet szállítani. Eközben a kádároknak és kovácsoknak kellett összegyűjteniük a városban meghatározott helyeken szétszórt lajtokat, míg a cipészeknek és a szabóknak a városházán, vámházban, sörházakban lévő vödöröket. A kádármesterek

---

120 A 28-as számú házban lakott. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 5. p.

121 Dollesnek három háza is volt a Várban, a 183-as, 184-es, valamint a 211-es számú. A Bécsikapunál az utóbbi állt. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 16–17. p.

122 Buda Johann Joseph Vossmayer kereskedővel hozatta Bécsből a bőr tűzoltó vödöröket, amelyért Vossmayer 25 forint 6 krajcárt kapott a várostól. BFL IV.1006.e 30. füzet (1724) 98. fol.

123 Az eszközök megosztása hasznosnak bizonyult, 1754-ben már 11 helyen állomásoztatták ezeket a Várban (a Városháza, a Szentháromság-szobor és a régi Élelmiszerraktár helye változatlan maradt). A fejlődést jelzi, hogy ekkor már 11 nagy lajt, 3 közepes lajt, 5 vizesvödör, 13 csákány, 140 bőrvödör, 1 közepes nyomófecskendő, 1 közepes kézifecskendő, 4 fa kézifecskendő, 1 új kettős nyomófecskendő volt a Várban. BFL IV.1002.uu Nr. 134. Felmérés a Buda városában található tűzrendészeti eszközökről (1754. június 26.)

124 BFL IV.1002.uu Nr. 134. Erneuerte Ofnerische Feuer-Ordnung (1730, nyomtatvány)

szintén a tűzhöz kellett rohanniuk, kezükben vödörrel vagy dézsával, a hajósok pedig csákánnyal. Annak, aki először észleli a tüzet, a bírónak kellett jeleznie, aki azt továbbította a polgármesternek (és a városbírónak). A tűzoltásban és a rendfenntartásban a helyi katonaságnak is kellett vennie a részét.

A szabályzat végén figyelmeztették az egyes szakmákat üzöket foglalkozásuk tűzveszélyes mozzanataira: a kőművesek és ácsok gyakran kint hagyják a tűzveszélyes mandulafát, a kéménybe ne falazzanak be gerendát, mindent téglával fedjenek be. A fogadóknak gyakran veszélyes vendégek szállnak meg, a vendéglősök ezért kérdezzék ki az ilyen embereket alaposan, s tegyenek jelentést róluk az írnoknak (*Nacht-Schreiber*), mindenekelőtt azonban kellőképpen vigyázzanak szolgálókra, a pipázást, dohányzást (*Taback-Trincken*) teljességgel tiltsák meg nekik s ügyeljenek arra, hogy vigyázzanak a lámpásra. A kőművesek és ácsok figyeljenek beosztottaikra, s munka közben ne hagyják őket dohányozni (*Taback rauchen*). A korábbi szabályzathoz képest 1730-ban már pontosan meghatározták a gyors segítséget adók jutalmát: az első négy lajt vizet hozók 4, 3, 2, illetve 1 forintot kapnak jutalmul a Városi Főkamarától, míg az, akinek gondatlansága tüzet okoz, 15 forintot fizet ugyanoda. Az 1723-as budai tűzvész emléke még élénken élt a szabályzat készítőinek fejében, s az intézkedés bizonyítja, mindenképpen igyekeztek elkerülni egy ekkora mértékű katasztrófát.¹²⁵

A szigorúbb tűzrendészeti intézkedéseknek, a kéményseprői szemle rendszeres foganatosításának, a katonaság jelenlétének köszönhetően, a 18. század második feléig nem tört ki újabb, az 1723. évi eseményekhez hasonló, a város (Vár) egészét lángba borító tűzvész.¹²⁶ A húsvétvasárnapi tűzvész pusztítása több nemzedékre kihatóan beivódott a budaiak kollektív emlékezetébe.

---

125 „...damit...wir in guten, und beglückten Wohl-Stand dem Allerhöchsten dienen, mithin nicht mehr erleben mögen, was in Anno 1723 den 28ten Martii und Heiligem Oster-Tag (Gott gebe zum letztenmal) nach vier Uhr Abend ohnvermutet durch die ganze Stadt in einem Feuer erfahren, noch diese Stund mit schmerz-vollem Gemut gedencken, dabey aber auch künfftig abzuwenden seyenden Unglücks wegen hiemit abermalen Obrigkeitlich wahrnen.” BFL IV.1002.uu Nr. 134. Erneuerte Ofnerische Feuer-Ordnung (1730, nyomtatvány)

126 Az 1774-es budai tűzrendeletben is így emlékeznek meg róla. *Zoltán József*: A barokk Pest-Buda élete. Ünnepek, szórakozások, szokások. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Bp. 1963. 233–234. p. 1750-ig a tanácsülési jegyzőkönyvek mutatóiban mindössze egy nagyobb, ám az 1723-ashoz viszonyítva jelentéktelen tüzesetet említenek: 1735 elején a Rókus utca borult lángokba, de három kéményseprő segítségével sikeresen visszaszorították azt (a kéményseprők ezért személyenként 2 forint jutalmat kaptak). BFL IV.1002.a 37. kötet 54. fol. 1735. március 1-i jegyzőkönyv.

MELLÉKLETEK

1. melléklet

Felmérés a Várban található házak javításához szükséges épületfa mennyiségéről és a károk mértékéről, 1723. július

A jelenlevők erejével tanúsítom, hogy az összeírtak közül mindenki személyesen megjelent előttem és keresztény hittel tett vallomást először is arról a kárról, amit a múltkori tűz során elszenvettek. Másodsor arról, hogy nagyjából mennyi gerendára van szükségük az újjáépítéshez és végül harmadszor arról vallottak, hogy szegények. Mivel egyeseknél tudomásom van az általuk elszenvedett károkról, a többieknél feltételezem, hogy kérésük az igazságnak megfelel. Ennek hitelességéért jelen katalógust sajátkezű aláírással láttam el s hivatalos pecséttel erősítettem meg.

Abécé rendben

1	Auer, Franz	teljesen leégett, azt mondja, híján van a kár helyreállításához szükséges dolgoknak	100	60 ¹²⁷
4	Pränckhel, Matthias [Brängl] takács ¹²⁸	mindent elvesztett, még kézműves eszközeit (<i>Handt-Werckhzeig</i>) is, azt mondja, szűkölködik	40	20
8	Deppre, Franz [Depre] ¹²⁹	két házának elvesztette tetejét és pajtáját (<i>schupfen</i>), ezen két háza miatt szűkölködik elmondása szerint	200	100

127 A háztulajdonosok neve és vallomása után következő első számoszlop a tulajdonosok által igényt fa mennyiségére vonatkozik, míg az utolsó oszlop a ténylegesen odaítélt fára.

128 A 285. sz. ház tulajdonosa.

129 Franz Xaver Deppre városi bírósági ülnök, a 160. sz. ház állt a tulajdonában.

9	Thomay, Johann [Domaier] mészáros ¹³⁰	mindenét elvesztette, még falai is leomlottak, azt mondja, szűkölködik	60	50
11	Erdlerin, Anna kádár özvegye	teljesen leégett, a kárt 3000 forintra becsüli, azt mondja, szűkölködik	70	70
15	Falckner, Georg [Falskauner] festő ¹³¹	ruházata és ágyneműje mellett mindenét elvesztette, azt mondja, szűkölködik	30	30
16	Fehter, Wolfgang varga	odalett háza teteje, ingóságai, 800 forintra becsüli a kárt elmondása szerint	80	40
17	Fidler, Franz kőművesmester ¹³²	teljesen leégett, azt mondja, szűkölködik	60	50
18	Vötter, Catharina [Fötterin] szíjjártó özvegye ¹³³ Götzin ¹³⁴ Hölbtin	mindent elvesztett, azt mondja, szűkölködik	50	40
21	Hausner, Johann Michael kerékgyártó	egész házát elvesztette, a fából egy kevés megmaradt, azt mondja, szűkölködik	70	20, 50
22	Hoffman, Johann tímár	elvesztett mindent, még a berendezését is, azt mondja, szűkölködik	100	50
23	Hoffman, Johann Georg ¹³⁵	mindene elveszett egészen a pincéig, azt mondja, szűkölködik	70	50
24	Hörger, Johann Anton szobrász ¹³⁶	teljesen leégett, azt mondja, szűkölködik	50	40
25	Hueber, Johann Georgius kézműves	leégett két háza, elvesztette mindenét, azt mondja, inségben van	150	75

---

130 Johann Georg Thomay, a 6–7. sz. házak birtokosa.

131 A 131. sz. ház tulajdonosa.

132 Franz Heinrich Fidler, a 168. sz. ház birtokosa.

133 A 118. sz. ház volt Vötteré.

134 Götze, Johann Georg belső tanácsos özvegye, háza száma 146.

135 Strázsamester, a 129. sz. ház tulajdonosa.

136 A 130. sz. ház tulajdonosa.

26 Hueber, Sebastian kenyeres kofa	mindenét elvesztette, azt mondja, szűkölködik	80	40
27 Kahrin, Catharina [Karin] üveges özvegye ¹³⁷	három háza teljesen leégett, a negyedik romokban, azt mondja, szűkölködik	200	100
28 Keppeler, Rüdiger Kaspar [Keppeler] ¹³⁸	mindenét elvesztette, azt mondja, szűkölködik	100	80, 20
29 Kuhn, Gottfried [Khun] vendéglős ¹³⁹	a felső traktus leégett, mindössze egy szobácska maradt meg, azt mondja, ínséget szenved	50	40
30 Koven, Bernard	mindenét elvesztette, azt mondja, szűkölködik	100	50
Krammerlauff, Franz [Krommerlofffer] kádár ¹⁴⁰	mindenét elvesztette, még két sajtóját is, azt mondja, ínségben van	300	
31 Kundorff, Michael	elvesztette újonnan elkészült tetőjét, azt mondja, szűkölködik	100	50
33 Laux, Peter üveges ¹⁴¹	elvesztett mindent a pincében és azon kívül is, még üvegműves eszközeit is, azt mondja, ínségben van	60	40
34 Leischner [Leithsnerin] nyerges özvegye ¹⁴²	mindenét elvesztette, azt mondja, szűkölködik	150	10, 80
35 Lukačović, Maria [Lucaceroviczin] aranyműves özvegye ¹⁴³	azt mondja, szűkölködik	100	50
36 Mayr, Johann Georg ¹⁴⁴	mindenét elvesztette, azt mondja, szűkölködik	100	80

137 Kahr, Conrad özvegye, a felmérés szerint a 244. és 253. sz. ház állt a tulajdonukban.

138 Belső tanácsos és telekkönyvi eljáró, a 87. és 94. sz. ház birtokosa.

139 A 176. sz. ház tulajdonosa.

140 Kádár és fogadós, a 76. és 80. ház birtokosa.

141 A 96. sz. ház tulajdonosa.

142 Leischner, Ignaz özvegye, a 236. sz. ház állt a tulajdonukban.

143 Lukačović, Simon özvegye, a 103. sz. ház tulajdonosa.

144 Városi bírósági jegyző, a 161. sz. birtokosa.

37	Mayer, Johann vendéglős és mészáros ¹⁴⁵	két házát vesztette el, de csak az egyikhez kér nyolcvan gerendát	80	40
38	Maurer, Jakob ¹⁴⁶	felső szintje leégett, azt mondja, szűkölködik	82	50
39	Mörtz festő	mindenét, még berendezését is elvesztette, azt mondja, ínségben van	100	60
41	Niederkirchner, Joseph [Niderkirchen] kőművesmester ¹⁴⁷	teljesen leégett, még bora is odalett, azt mondja, szűkölködik	100	30, 50
42	Edl, Silvester [Ötl] kádár ¹⁴⁸ Paur, Matthias ¹⁴⁹	odalett háza felső szintje, azt mondja, ínséget szenved	60	40
44	Paur, Franz ¹⁵⁰	elvesztette házát, azt mondja, szűkölködik	40	25
45	Berger, Johann [Perger] ¹⁵¹	mindent elvesztett, azt mondja, ínségben van	100	80
46	Podling, Johann Georg varga ¹⁵²	szinte mindenét elvesztette, azt mondja, szűkölködik	80	40
47	Bogner, Bartholomäus [Pogner] szabó ¹⁵³	két háztetője égett le, azt mondja, szűkölködik	170	80
48	Bösingerin, Agnes [Pösingerin] özvegy ¹⁵⁴	mindenét elvesztette, azt mondja, ínségben van	70	60
49	Pröbstel, Karl [Pröbstl] mézeskalácsos ¹⁵⁵	mindenét elvesztette, azt mondja, ínségben van	130	70

---

145 A 143–144. sz. ház tulajdonosa.

146 Fürdős és seborvos, a 106. sz. ház birtokosa.

147 A 272. sz. ház állt a tulajdonában.

148 A 175. sz. ház tulajdonosa.

149 Mészáros, a 169–170. sz. ház tulajdonosa.

150 Mészáros, a 79. sz. ház volt a birtokában.

151 A 164. sz. ház tulajdonosa.

152 A 78. sz. ház birtokosa.

153 A 151. sz. ház tartozott hozzá.

154 Bösinger, Wolf Heinrich belső tanácsos özvegye, a 235. sz. ház tulajdonosa.

155 Johann Karl Pröbstel a 77. sz. ház birtokosa.

50	Putiani, Georg csizmadia	egész házát elvesztette, azt mondja, szűkölködik	40	20
52	Radics			
53	Roth			
55	Seyller, Franz [Sailer] patikus ¹⁵⁶	6000 forintnyi kárt szenvedett, azt mondja, ínségben van	180	90
57	Seyller, Paul [Sailer] mészáros ¹⁵⁷	mindenét elvesztette, azt mondja, szűkölködik	100	70
56	Sauttermaister ¹⁵⁸	teljesen odalett mindene, azt mondja, szűkölködik	200	199
58	Sautterwitzin, Catharina [Sautterwizin] özvegy ¹⁵⁹	mindenét elvesztette, azt mondja, szűkölködik	60	60
60	Schöffman, Johann Georg lakatos ¹⁶⁰ Schuster ¹⁶¹	mindenét elvesztette, azt mondja, szűkölködik	80	40
61	Schultz, Johann [Schulz] asztalos ¹⁶²	mindenét elvesztette, még faberendezését is, azt mondja, szűkölködik	100	80
62	Speglin halász özvegye	elvesztette, amije volt, azt mondja, ínséget szenved	30	30
63	Spillman, Kaspar [Spilman] árva, gyámja Raditsch ¹⁶³	mindent elvesztett, azt mondja, szűkölködik Raditsch úr részére	200	20 80
64	Steigerin, Anna Mária kézműves özvegye ¹⁶⁴	mindenét elvesztette, azt mondja, ínségben van	60	40

---

156 A 248. sz. ház volt a tulajdonában.

157 A 137. sz. ház birtokosa.

158 Friedrich Sauttermaister, belső tanácsos a 246. sz. ház tulajdonosa.

159 Sautterwitz, Michael szücs özvegye, a 105. sz. ház birtokosa.

160 A 149. sz. ház birtokosa.

161 Kaspar Schuster üvegesmester, a 65. sz. ház tulajdonosa.

162 A házokról készült összeírásban Schultz, Lorenz néven szerepel, a 4. sz. háznál.

163 A 19–20. sz. házat örökölte Spillman, Johann Kaspar árvaszámartató után.

164 Steiger, Gabriel kovácsmester özvegye, a 126. és 171. sz. ház tulajdonosa.

66	Deichel, Philipp [Teichl] iskolamester ¹⁶⁵	odalett pajtája, borprése és egyebek is, melynek értékét 500 forintra becsüli, azt mondja, ínséget szenved	30	15
67	Dörr, Lorenz [Thör] ¹⁶⁶	mindenét elvesztette, azt mondja, ínséget szenved	70	70
68	Drobney, Franz Anton [Trabnai] cserzővarga ¹⁶⁷ Vanosi ¹⁶⁸	azt mondja, szűkölködik	100	50
70	Vatterin, Eva Maria [Vätterin] árva, apja lakatosmester volt, gondnoka Höfferle, Nikolaus vízivárosi kézműves ¹⁶⁹	egyszerűen mindenét elvesztette, azt mondja, szűkölködik	60	40
71	Vogl, Konrad kőfaragó ¹⁷⁰ Widen (?)	mindenét elvesztette, azt mondja, ínségben van	30	20
72	Weigel, Franz [Weigl] kádár ¹⁷¹	mindenét elvesztette, azt mondja, szűkölködik	80	60
74	Weiner, Peter mészáros ¹⁷²	teljesen leégett, még eszközei is, azt mondja, szűkölködik	82	40
75	Weissenborniana ¹⁷³	mindenét elvesztette, két házát, berendezését és iratait, azt mondja, szűkölködik	260	100
76	Wentzel, Florian [Wenzl] varga ¹⁷⁴	400 forintnyi kár érte, azt mondja, ínséget szenved	35	20

---

165 A 75. sz. ház tulajdonosa.

166 Szabómester, a 9. sz. ház birtokosa.

167 A 109. sz. ház állt a tulajdonában.

168 Franz Kaspar Christoph Vanosi belső tanácsos és városi bíró, a 162. és 212. sz. ház birtokosa.

169 Apja Vatter, Hans volt, a 279. sz. házat örökölte.

170 A 132. sz. ház tulajdonosa.

171 A 128. és 138. sz. házak álltak a birtokában.

172 A 150. sz. ház tulajdonosa.

173 Lásd az 1–3. sz. házaknál.

174 A 152. sz. ház tulajdonosa.

77 Wolff, Johann Michael	mindenét elvesztette, azt mondja, szűkölködik	30	20
Wider, Johann Georg	házhelyet vesz		
Weigel, Franz [Weigl] ¹⁷⁵	azt mondja, szűkölködik	40	

Az alábbiak nem polgárok, hanem az uralkodó alkalmazásában állnak, azonban mégis van polgári ingatlanuk, ami miatt polgári terheket is viselnek

54 Salgari ¹⁷⁶	mindenét elvesztette, két házát és berendezését, azt mondja, ínségben van	150	100
10 Ehrmon hadszertári írnok	teljesen elvesztette saját házát, azt mondja, szűkölködik	60	30
13 Fischer katonai sebész ¹⁷⁷	háza egészét elvesztette, annyira, hogy adósságokba bonyolódás nélkül nem tud építkezni, azt mondja, szűkölködik	100	50
65 Sollfranck, Joanna [Solfrangin] tüzér neje ¹⁷⁸	azt mondja, szűkölködik	80	60
12 Franckenberg, (Maria Eleonora) [Frangenbergiana] grófnő ¹⁷⁹	mindent elvesztett, még a berendezését is, azt mondja, szűkölködik	150	50
32 Lichtenauer, (Adam) [Lichtenauer] ¹⁸⁰	mindenét elvesztette, még berendezését is, azt mondja, szűkölködik	400	80

175 Kádár, a 128. és 138. sz. házak birtokosa.

176 Joseph Anton von Salgari kamarai adószedő, a 8–9. sz. házak tulajdonosa.

177 Anton Fischer, a 86. és 5. sz. házak birtokosa.

178 A 163. sz. házat örökölte.

179 A 15–16. és 36. sz. házak álltak a tulajdonában.

180 Adam Lichtenauer, a 101. sz. ház birtokosa.

Patrich, Michael Ferdinand [Patrik] városi hadnagy	miután engedelmességet követelő feladatokkal volt elfoglalva, ¹⁸¹ így semmit nem tudott megmenteni, teljesen leégett háza, azt mondja, szűkölködik	80	50
51 Richter, Martin tüzértizedes	mindenét elvesztette, azt mondja, szűkölködik	60	30

Az alábbiakban számításba vetteknek a tűz nem ártott, azonban a tábornok parancsára, további károk megelőzésére lerombolták házuk tetejét

Albich, Tobias [Albik] könyvkötő és városszolga ¹⁸²	az újjáépítéshez kér:	40
Melthauffin [Multauffin], kér: most Sifferederin ¹⁸³		70
Hans, Johann halász	kér:	60
Schlögel, Georg [Schlög] üvegesmester ¹⁸⁴	kér:	50

BFL IV.1002.uu Nr. 129. Christoph Zennegg Buda polgármesterének, bírójának és tanácsosainak (1723. július 13.), Buda az Udvari Kamarának (1723. július 31.)

---

181 Azaz a tűzoltásban vett részt.

182 A 196–197. sz. házak álltak tulajdonában.

183 Melthauff, Augustin telekkönyvi írnok özvegye, a 228. sz. házat örökölte férje halála után.

184 Johann Georg Schlögle, a 200. sz. ház birtokosa.

2. melléklet

A Várban található tűzrendészeti eszközök
1724. március 4.

Kimutatás

A Várban 1724. március 24-én talált városi tűzrendészeti felszerelésekről

		lajtos- kocsik	létrák	bőr- vödörök	közepes fecskendők	kézi fecskendők
<i>A Főőrség mellett található...</i>		3	2	–	–	–
A hozzá szükséges kulcsokat az alábbiaknak szolgáltatják majd ki:						
a Főőrségnek	1 fl					
Schultz [Schulz] úrnak	1 fl					
Ludwig Seiffnernél lesz	1 fl					
Hans Thomay [Domeyer] mészárosnak	1 fl					
von Weissenbohrn úrnak	1 fl					
A Városházán	1 fl					
Összesen	6 fl					
<i>Gstettner úrnál...</i>		2	2	–	–	–
A hozzá szükséges kulcsok:						
Az ottani őrszemeknek	1 fl					
Pröbstel [Pröbstl] úrnak	1 fl					
Krammerlauff [Krammerlauf] úrnak	1 fl					

		lajtos- kocsik	létrák	bőr- vödörök	közepes fecskendők	kézi fecskendők
Georg Widermann [Widerman] kádárnak	1 fl					
A Városházán	1 fl					
Összesen	5 fl					
A Szentháromság tiszteletére emelt oszlop mellett						
található....		3	2	–	2	3
A hozzá szükséges kulcsok:						
Az ottani öröknek	1 fl					
Maurer úrnak	1 fl					
Anton Christen [Krüsten] úrnak	1 fl					
Bartholomäus Bogner úrnak	1 fl					
Pröbstel [Pröbstl] úrnak	1 fl					
A Városházán	1 fl					
Összesen	6 fl					
<i>Dollesin [Dolossin] asszonytól a Bécsi kapunál...</i>		3	2	-	-	-
A hozzá szükséges kulcsok:						
Az ottani öröknek	1 fl					
Berger úrnak	1 fl					
Landtrachtinger úrnak	1 fl					

		lajtos- kocsik	létrák	bőr- vödörök	közepes fecskendők	kézi fecskendők
Simon Taffernernek [Daferner]	1 fl					
Georg Hueber kovácsmesternek	1 fl					
A Városházán	1 fl					
Summa	6 fl					
A Városházán van...		–	–	44	–	–
A cs. Élelmiszerraktárban van...		3	–	–	–	–
Összesen		14	8	44	2	3

Buda, 1724. március 4.

Johann Georg Hillebrandt mp.

BFL IV.1002.uu Nr. 127.

A mellékleteket fordította: Simon Katalin

3. melléklet

*Budai házak állapotfelmérése az 1723. március 28-i húsvétvasárnapi tűzvész után — adattár a Vár háztulajdonosairól (1686–1723)*¹⁸⁵

Miután a mindenható Isten 1723. március 23-án, a szent húsvét vasárnapján délután negyed öt óra táján Buda fővárost és a Várat tüzzel háborította — csak az ég tudja, hogy tört ki —, s félóra alatt átjárva [a Várat] felgyújtotta azt, háromnegyed óra alatt minden tető összeroskadt. A Székesfehérvári rondellában felrobbant lőpornak köszönhetően — a felmérés (*delineation*) alapján — a város nagyobb része romba dőlt, s nincs olyan ház, mely ne szenvedett volna részben tűzkárokat, részben pedig ne dőlt volna össze, s részben (kevés kivételtől eltekintve) tető nélküliek, azon fenyegető veszély miatt, hogy vajon a megmaradt lőportornyok leromlanak-e. A Telekkönyvi Hivatal ezért az alábbi kimutatást (*Specification*) készítette és szám szerint leírta — Isten irgalmazzon —, ki milyen (károkat) szenvedett, hogy a drága utókor számára örök emlékül hagyja hátra.

Buda, 1723. április 12.

*Bejárat a Székesfehérvári kapu és a Weissenbohrn-féle ház között a sáncnál*¹⁸⁶

Nr. 1–3. – leégett

Weissenbohrn, Johann Just von¹⁸⁷, polgár

---

185 A házaknál az eredeti folyószöveget egységesítettük, a házszám mellett lévő színjelzés helyett az annak megfelelő állapotot tüntettük fel. Az első sorban a ház száma és állapota, a másodikban a tulajdonos neve, polgárjoga, foglalkozása és az esetleges megjegyzések szerepelnek. A nevek-nél először a vezetéknevet, majd a keresztnévet, végül az esetleges címetek, előneveket írtuk. Kivételesen szögletes zárójelbe tettük a nevek eredeti formáját és különböző névváltozatait, míg zárójelben szerepelnek a más forrásból származó információk. A jegyzetek célja az volt, hogy a forrásban szereplő házak 1723-ig tartó történetét is megismerhetővé tegyék tulajdonosai-ikon keresztül a Vár 1686-os visszafoglalásától egészen a tűz bekövetkeztéig.

186 *Der Eingang Zwischen dem Stullweissenburger Thor und Weissenbohrnischen Hauß auf den Waal.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 3. p.

187 *Disz tér 16.* 1696-ban az 1. sz. tulajdonos nélküli sarokház, 2. sz. a kapitány szállása, a 3. sz. Sigerist, Johann Georg hadnagy és neje, Sophia Christina háza. 1699-ben a 2. sz. ház is Sigerist tulajdona lett (bejegyzés: 1699. március 6., előzménye a 2-3. sz. házra kötött adásvételi szerződés 1699. február 16-án). 1716-ban már mindhárom tulajdonosa Weissenbohrn. BFL IV.1009.a 2. kötet 1. p., BFL Buda Város Telekhivatalának iratai. A Budai Kamarai Adminisztrációtól átvett telekkönyvek (= IV.1009.b) 1. kötet 12. fol. és 2. kötet 50. fol. és Nagy Lajos: A budai

- Nr. 4. – leégett
Schultz, Lorenz¹⁸⁸ (Johann), polgár, asztalosmester
- Nr. 5. – leégett
Weigl, Philipp¹⁸⁹, polgár, fuvaros
- Nr. 6. – leégett
Thomay, Johann Georg¹⁹⁰, polgár, mészáros
- Nr. 7. – leégett
Thomay, Johann Georg¹⁹¹, polgár, mészáros
- Nr. 8. – leégett
Salgari, Joseph Anton von [Salgar]¹⁹², polgár, adószedő cs. kamarai

---

Vár topográfiája a XVII. század végén. In: Tanulmányok Budapest Múltjából 18. (1971) (a továbbiakban *Nagy* 1971.) 89. p.

- 188 *Dísz tér 15.* Korábbi tulajdonos: Weigl, Philipp [Waigel] és neje, Gertrud (azzal a feltétellel kapták a Kamarai Adminisztrációtól 50 forintért, hogy 3 éven belül teljesen felépítik és rendbehozzák azt, bejegyzés: 1696. július 25.). A Fehérvári kapunál álló házat Schultz, Johann Lorenz asztalosmester és neje, Anna Maria Judit 1715-ben vásárolták 400 forintért (adásvételei szerződés: 1715. december 10., bejegyzés a telekkönyvbe: 1716. május 12. — az 1716-os telekkönyvben még a 4-5. sz. házak tulajdonosa Weigl, Philipp [Waigl]). BFL Buda Város Telekhivatalának iratai. Telekkönyvrészek (= IV.1009.a) 2. kötet 2. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 13. fol. és 2. kötet 9. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 35. fol. és *Nagy* 1971. 89. p.
- 189 *Dísz tér 15.* Korábbi tulajdonosok: Weigl, Philipp [Waigel, Weigel] fakereskedő és neje, Gertrud. Szülei halála után Weigl, Philipp fuvaros adta el szomszédjának, Schultz, Johann Lorenz asztalosmesternek és nejének, Anna Maria Juditnak 160 forintért. A felmérés készítésének idején tehát már az ő tulajdonuk volt az elpusztult ház (bejegyzés: 1723. március 31.). BFL IV.1009.b 1. kötet 13. fol. és 2. kötet 9. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 77. fol. és *Nagy* 1971. 89. p.
- 190 *Dísz tér 14.* A Fő téri ház korábbi tulajdonosa: Faber, Simon kereskedő Komáromból (1687-ban ingyen kapta, bejegyzés: 1697. március 31.). Faber halála után az örökösök megbízásából Franzinin, Barbara a 6. és 7. sz. házat eladta 1000 forintért Thomay, Johann Georgnak és nejének, Elisabethának (bejegyzés ideje: 1720. január 18.). BFL IV.1009.a 2. kötet 3. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 14. fol. és 2. kötet 17. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 62. fol. és *Nagy* 1971. 89. p.
- 191 *Dísz tér 14.* 1696-ban még gazdátlan ház, majd Faber, Simon komáromi kereskedő a 6. sz. házzal együtt (bejegyzés: 1697. március 31., ingyen kapta a házhelyet a Kamarai Adminisztrációtól), tulajdonost a 6. sz. házzal egyszerre váltott, lásd fentebb. BFL IV.1009.b 1. kötet 14. fol. és 2. kötet 17. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 63. fol. és *Nagy* 1971. 89. p.
- 192 *Dísz tér 13.* 1696-ban a puskaművesek kvartély a Fő téri ház. Werlein adta gratis von Salgari, Peternek a házhelyet (bejegyzés: 1698. október 24.), majd von Salgari, Elisabetha szül. von Mitting halála (1700) után a ház Salgari, Joseph Antonra szállt 5/4 pálvölgyi szőlővel, 2000 forintért (egyezség: Linz, 1717. április 10., bejegyzés a telekkönyvbe: 1719. április 14.). BFL IV.1009.b 1. kötet 15. fol. és 2. kötet 4. és 48. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 57. fol. és *Nagy* 1971. 90. p.

Nr. 9. – leégett

Salgari, Joseph Anton von [Salgar]¹⁹³, polgár, adószedő cs. kamarai

Nr. 10. – leégett

Pallauff, Joseph¹⁹⁴, polgár, serfőzőmester

Nr. 11. – leégett

Monticelli, (Brentano)¹⁹⁵, polgár, kereskedő

Nr. 12. – leégett

Franzin, Peter Paul néhai¹⁹⁶, polgár, kéményseprő

*A sánkra (merőleges) utca, a Kéményseprő utca*¹⁹⁷

Nr. 13. – leégett

Thau, (Johann Adam) von¹⁹⁸, kamarai felügyelő Szegeden

---

193 *Dísz tér 12.* Gratis kapta Salgari, Péter Werleintől, 1696-ban már örökösei lakják, 1699. december 22-től tulajdonosa von Salgarin, Anna Elisabetha. BFL IV.1009.a 2. kötet 5. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 15. fol. és 2. kötet 68. fol. és *Nagy* 1971. 90. p.

194 *Dísz tér 11.* A Fő téri ház korábbi tulajdonosa: 1. Werlein, Johann Stephan Freiherr von (1688. december 1-ig), 2. Ceresola, Venerio építőmester (1688-1709, 70 forintért vásárolta meg Werleintől), 3. Cassardi, Johann Peter de Peller et Aranyos (1709-től, Cassardi 2500 forintért vette meg a házat és a hozzá tartozó szőlőt 1709. június 20-án, a telekkönyvbe 1711. március 10-én jegyezték be). 4. Payrhueber, Georg Gotthard belső tanácsos és bankalítás ülnöke Linzben. 1716. június 18-án vásárolta meg Cassarditól a házat (bejegyzés: 1716. július 4.). 5. Pallauff, Joseph serfőzőmester és neje, Katharina. Payerhuber nevében Strasser, Georg Caspar és Mardetschlöger, Georg adta el a Pallauff-házaspárnak 24000 forintért a házat két telekkel: egy 9 holdas szántó a Gellért-hegynél a Székesfehérvári-hegyen és egy 7,5 holdas rét a Sváb-forrásnál (*Pruckthall am Schwabenbrunn*). BFL IV.1009.a 2. kötet 6. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 16. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 13., 36. és 54. fol. és *Nagy* 1971. 90. p.

195 *Dísz tér 10.* Már 1696-ban Monticelli tulajdonában van (azzal a feltétellel kapta meg 50 forintért, hogy három éven belül kiépíti az ott álló házat). BFL IV.1009.a 2. kötet 7. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 5., 16. fol. és 2. kötet 6. fol. és *Nagy* 1971. 90. p.

196 *Dísz tér 9.* Már 1696-ban Franzin, Peter Paul kéményseprőé. BFL IV.1009.a 2. kötet 8. p. és *Nagy* 1971. 90. p.

197 *Eine Gassen auf den Waal daß Rauchfangkörner-Gässl genant.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 4. p.

198 *Úri utca 2.* Von Thau, Johann Adam, a Kamarai Adminisztráció számvívője és neje, Marianna ingyen kapta a sarokházat az adminisztrációtól 1698-ban (bejegyzés: 1698. augusztus 24. és 1702. április 18.). Az 1716-os telekösszeírásban a nevén van a 13-14. sz. ingatlan, s emellett Újlakon is volt egy háza (7. sz.). BFL IV.1009.a 2. kötet 9. p. BFL IV.1009.b 1. kötet 17. fol. és 2. kötet 43. és 91. fol.

Nr. 14. – leégett

Thau, (Johann Adam) von¹⁹⁹, kamarai felügyelő Szegeden

Nr. 15. – leégett

Franckenberg, (Maria Eleonore) von özv. [Frankhenbergin]²⁰⁰, ezredes özvegye; kvártély

Nr. 16. – leégett

Franckenberg, (Maria Eleonore) von özv. [Frankhenbergin]²⁰¹, ezredes özvegye; kvártély

Nr. 17. – leégett

Rupp, Johann (Kaspar)²⁰² (polgár), élelmezési biztos Bécsben

Nr. 18. – leégett

Hölbling, (Johann)²⁰³, polgár, belső tanácsos és cs. építőmester

Nr. 19. – leégett

Spillmann, Johann Kaspar néhai²⁰⁴, polgár, árvaszámtartó

---

199 *Úri utca 2-4.* 1696-ban nincs tulajdonosa. Nagy 1971. 90. p.

200 *Úri utca 4-6.* A 15-16. sz. házhely uralkodói tulajdonból került át Franckenberg asszonyhoz. A 16. sz. 1696-ban parancsnoki szállás volt. BFL IV.1009.a 2. kötet 10. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 18. fol. és Nagy 1971. 90. p.

201 *Úri utca 6.* A 35-36. sz. ház tulajdonosa is Rupp.

202 *Úri utca 8.* Az Úri utcai ház korábbi tulajdonosa: Holdermann, Hans Ulrich szabó (ingyen kapta a 18. sz. házzal együtt, bejegyzés: 1696. november 26.). 1698-ban a nejét, Eva Rosinát is bejegyezték a tulajdonosok közé (1698. május 3.). Holdermann a ház felére a Gellért-hegyen található 2/4 szőlővel jelzalogot vett fel egy 1705. május 15-i kötelezvény szerint, 830 forintért 6 %-ra. Egy másik, 1706. december 1-i kötelezvény szerint pedig 300 forint tőkével ismét 6 %-ra kölcsönt vett fel, eredetileg 1719. július 19-ig, ami végül 2161 forint 54 krajcár adósságot jelentett neki az említett időre. A tartozás kérdését bírói útra terelték (erről 1719. augusztus 19-én keletkezett bírói végzés). Bírószági beclés szerint a ház és a szőlő ekkor 1869 forint 40 krajcárt ért, amit tartozása fejében át kellett adnia Ruppnak, aki nejét, Katharinát (szül. Meylingin) is bejegyeztette a tulajdonosok közé (1719. szeptember 18.). BFL IV.1009.a 2. kötet 11. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 8. fol. és 2. kötet 10. és 35. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 61. fol. és Nagy 1971. 90. p.

203 *Úri utca 10.* A 73. sz. ház tulajdonosa is. A 18. sz. ház korábbi tulajdonosa: Holdermann, Hans Ulrich szabómester és neje Eva Rosina (1696, bejegyzés: 1698. május 3., a 17. sz. házat ingyen kapták, a 18. sz. házhelyet később kapták meg). Hölbling 150 forintért vásárolta meg Holdermanntól (szerződés: 1701. április 2., bejegyzés: 1701. május 7.). Az 1716-os telekösszeírásban már Hölbling tulajdonában áll (1702). BFL IV.1009.a 2. kötet 12. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 19. fol. és 2. kötet 35. és 80. fol. és Nagy 1971. 91. p.

204 *Úri utca 10-12.* 1696-ban nem írnak tulajdonost a két Úri utcai házhelyhez. Korábbi tulajdonos: Weigl [Waigl], Philipp (1699. április 4-én assignálták számára a 19-20. sz. házakat, azzal a feltétellel, hogy egy éven belül kiépíti azt, bejegyzés: 1699. április 9.). Spillmann — ekkor

Nr. 20. – leégett

Spillmann, Johann Kaspar néhai, polgár, árvaszámtartó

Nr. 21. – leégett

Böhm, Kaspar²⁰⁵ [Böhmb], kádármester

Nr. 22. – leégett

Weyland, Benedict Theobald von Mayern néhai²⁰⁶, királyi adminisztrátor a Selmeci Bányavárosokban

Nr. 23. – leégett

Weyland, Benedict Theobald von Mayern néhai, királyi adminisztrátor a Selmeci Bányavárosokban

Nr. 24. – leégett

Dörtsch von²⁰⁷, sóhivatali ellenőr Szegeden

Nr. 25. – sértetlen maradt

Mayer [Mayr], Gottfried²⁰⁸, polgár, kertész

---

báró Johann Ferdinand von Pfeffershoven tábornagy titkára — 100 forintért vásárolta meg, a teleggönyvbe 1710. február 14-én jegyezték be. BFL IV.1009.a 2. kötet 13. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 19–20. fol. és 2. kötet 53. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 11. fol. és *Nagy* 1971. 91. p.

- 205 *Úri utca 14.* 1696-ban még gazdátlan. Előző tulajdonosa: Marx, Gregor (a Kamarai Adminisztráció gratis assignálta számára a házhelyet, azzal a feltétellel, hogy egy év alatt felépíti, bejegyzés: 1698. március 28.). Böhm, Kaspar [Pöhm] és neje, Elisabetha 320 forintért vásárolta (bejegyzés a teleggönyvbe: 1717. december 13.). BFL IV.1009.a 2. kötet 14. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 20. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 47. fol. és *Nagy* 1971. 91. p.
- 206 *Úri utca 16–18.* A 238. sz. ház tulajdonosa is. A 22-23. sz. házak azelőtt (1696) a Lenneck-örökösök (*Lenneckhische Erben*), majd von Mayer, Benedikt Theobald tulajdonában álltak (bejegyzés: 196. november 27.). BFL IV.1009.a 2. kötet 15. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 9. fol. és 2. kötet 11. fol., és *Nagy* 1971. 91. p.
- 207 *Úri utca 20.* Korábbi tulajdonos: Hochenwarth, Johann Michael [Hochenwarther] harmincados (1696). Az 1716-os telekösszeírásban emellett a nevén volt egy vízivárosi ház is (24. sz.). Halála után a kamara kezelte a Hochenwarth-árvák nevében, felesége, szül. von Hochenwartherin, Barbara révén kapta meg von Dörtsch, Johann Octavian. A házhoz tartozik a Gellért-hegyen a Székesfehérvári-hegy lábánál egy 9 holdas szántó, 262-es számmal (bejegyzés a teleggönyvbe: 1719. július 29. és 1724. július 8.). BFL IV.1009.a 2. kötet 16. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 21. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 59. fol. és *Nagy* 1971. 91. p.
- 208 *Úri utca 22.* Mayr és neje, Margaretha már 1696-ban tulajdonosok, ingyen kapták azt a Kamarai Adminisztrációtól, annak 1700. január 18-i rendelete alapján. Az 1716-os összeírásban a nevén szerepel egy vízivárosi ház is (202. sz.). BFL IV.1009.a 2. kötet 17. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 21. fol. és 2. kötet 67. fol. és *Nagy* 1971. 91. p.

- Nr. 26. – sértetlen maradt
Baitz, Johann Christoph²⁰⁹, (polgár), polgármester
- Nr. 27. – sértetlen maradt
Kahanek, Bernhard²¹⁰, polgár, belső tanácsos
- Nr. 28. – sértetlen maradt
Stettner, Gabriel Joseph²¹¹, polgár, hadipénztári számtartó

*Sánkra vezető utca, a Sváb utca*²¹²

- Nr. 29. – tető nélküli
bécsi apácák²¹³
- Nr. 30. – tető nélküli
bécsi apácák
- Nr. 31. – sértetlen maradt
bécsi apácák
- Nr. 32. – sértetlen maradt
Schwingheimb, (Johann) Leopold von²¹⁴, cs. hadbiztos

-
- 209 *Úri utca 24.* Korábbi tulajdonos: Gaitter, Matthias kőművesmester (1696). Gaitter halála után örökölte özvegye, Maria Ursula (1697. május 29.), aki hozzáment Baitzhoz, s így a ház Baitz és neje közös tulajdona lett (bejegyzés: 1698. augusztus 1.). 1716-ban említik, hogy egy országúti ház tulajdonosa is (1710. január 10.). BFL IV.1009.a 2. kötet 18. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 22. fol. és 2. kötet 42. fol. és Nagy 1971. 91. p.
- 210 *Úri utca 26.* Már 1696-ban tulajdonos. BFL IV.1009.a 2. kötet 19. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 22. fol. és Nagy 1971. 91. p.
- 211 *Úri utca 28.* Az Úri utca és a Sváb utca sarkán álló ház korábbi tulajdonosa Gall, Hans Georg mészáros (1692. május 1-én vásárolta 1200 forintért). Miután a vételárat nem tudta Gall kifizetni, a Kamarai Adminisztráció az említett összeg fejében Stettnerrel jelölte ki tulajdonosnak (határozat: 1702. június 13., bejegyzés: 1702. augusztus 8.). BFL IV.1009.a 2. kötet 20. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 23. fol. és 2. kötet 87. fol. és Nagy 1971. 91-92. p.
- 212 *Eine Gassen auf den Waal, daß Schwaben Gasse genant.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 5. p.
- 213 *Úri utca 30–34.* Korábbi tulajdonos: Ritschardy, Peter (Ricciradj) gróf (1696), örököse neje, Amalia Carolina von Lika grófnő. A 29–31-es számú házak Maria Eleonora von Rindsmaul grófnő adományaként kerültek a klarissza apácák tulajdonába, 1705. szeptember 1-én (telek- könyvbe bejegyzés: 1708. március 21.). Mindhárom ház az Úri utcán (*Herrn Gasse*) áll. BFL IV.1009.a 2. kötet 21. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 23–24. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 6-8., 65-68. fol. és Nagy 1971. 92. p.
- 214 *Úri utca 36.* Korábbi tulajdonos: Ritschardy (Ricciradj), Peter gróf (1696). 1703-ban már Schwingheimb és neje, Catharina tulajdona 752 forintért (szerződés: 1702. augusztus 5., be-

Nr. 33. – sértetlen maradt

Schweidler, (Anton Jakob) von néhai²¹⁵, cs. főhadbiztos

*Sáncra vezető utca, a Hauser utca*²¹⁶

Nr. 34. – sértetlen maradt

Puthinger, Bernhard von néhai²¹⁷, cs. főhadszertárnok-helyettes (*Zeugleuth.*)

Nr. 35. – sértetlen maradt

Puthinger, Bernard von néhai, cs. főhadszertárnok-helyettes

Nr. 36. – sértetlen maradt

Franckenberg, (Maria Eleonore) von özv. [Frankhenberg]²¹⁸, ezredes özvegye

Nr. 37. – sértetlen maradt

Brunner, Georg [Pruner] néhai²¹⁹, Kamarai Adminisztráció tanácsosa

Nr. 38. – sértetlen maradt

Brunner, Georg néhai [Pruner]²²⁰, Kamarai Adminisztráció tanácsosa

Nr. 39. – régi házhely

Brunner, Georg néhai [Pruner], Kamarai Adminisztráció tanácsosa

---

jegyzés: 1702. augusztus 6.). BFL IV.1009.a 2. kötet 22. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 25. fol. és 2. kötet 87. fol. és *Nagy* 1971. 92. p.

215 *Úri utca 38.* Az Úri- és a Hausler utca sarkán álló ház korábbi tulajdonosa: Heüsler von Haidershaimb tábornok (1696, ingyen assignálta számára a Kamarai Adminisztráció). Heüsler örökösei ingyen adták tovább Schweidlernek (bejegyzés: 1698. január 20.) BFL IV.1009.a 2. kötet 23. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 25. fol. és 2. kötet 29. fol. és *Nagy* 1971. 92. p.

216 *Eine Gassen auf den Waal, das Häuser Gasse genant.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 5. p.

217 *Úri utca 40.* A 34–35. sz. házak korábbi tulajdonosa von Buchingen, Franz (Bernard) [Buching] hadszertáros (bejegyzés: 1699. július 23.). 1716-ban még a nevében állt egy vízivárosi ház is (122. sz.). BFL IV.1009.a 2. kötet 24. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 26. fol. és 2. kötet 61. fol. és *Nagy* 1971. 92. p.

218 *Úri utca 42–44.* A 15–16. sz. ház tulajdonosa is. A 36. sz. háznak már 1696-ban Franckenberg báró ezredes és budai parancsnok a tulajdonosa. BFL IV.1009.a 2. kötet 25. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 27. fol. és *Nagy* 1971. 92. p.

219 *Úri utca 44–46.* 1696-ban még gazdátlan. *Nagy* 1971. 92. p.

220 *Úri utca 48–50.* Már 1696-ban a 38–39. sz. ingatlanok tulajdonosa Brunner, ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól (bejegyzés: 1698. március 5.). BFL IV.1009.a 2. kötet 26. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 28. fol. és 2. kötet 30. fol. és *Nagy* 1971. 93. p.

- Nr. 40. – sértetlen maradt
Zennegg, Georg Christoph von (Scharffenstein)²²¹, polgár, kamarai tanácsos
Budán; lakóház
- Nr. 41. – sértetlen maradt
Dresner, (Karl Ferdinand) von néhai [Dröser]²²², cs. kapitány
- Nr. 42. – régi házhely
Dresner, (Karl Ferdinand) von néhai [Dröser], cs. kapitány
- Nr. 43. – sértetlen maradt
Wilfersheimb, (Johann Nikolaus) von²²³, polgár, egykor kihelyezett és
kiérdemesült cs. sebész²²⁴
- Nr. 44. – tető nélküli
klarissza apácarend²²⁵, egykor karmelita volt²²⁶
- Nr. 45. – tető nélküli
klarissza apácarend, egykor karmelita volt
- Nr. 46. – tető nélküli
klarissza apácarend, egykor karmelita volt
– tető nélküli
klarissza apácarend, egykor karmelita volt

---

221 *Úri utca 52.* A 40. mellett a 67–68. és a 114. sz. ház is Zennegg birtokában volt. A 67–68. sz. házat a Zaiger 1696-ban gazdátlanok írja, noha egy 1697-es telekkönyvi bejegyzés szerint már 1691-től Zenneggre assignálta a Kamarai Adminisztráció az ingatlant (bejegyzés: 1697. február 3.), a 40. számúnak már 1696-ban tulajdonosa. 1716-ban az említett házak mellett a vízivárosi 157-158. sz. ingatlanok birtokosa is. BFL IV.1009.a 2. kötet 27. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 29. fol. és 2. kötet 14. fol. és Nagy 1971. 93. p.

222 *Úri utca 54-56.* A 41. és 42. sz. ház és házhely 1695-től állt Dresner [Dresen, von Tresen], a Franckenberg-ezred kapitányának birtokában. Halála után örököse, a lánya, von Schmidin, Francisca szül. von Müllberg tulajdonosa. 1716-ban az említett házak mellett a vízivárosi 157-158. sz. ingatlanok birtokosa is. BFL IV.1009.a 2. kötet 28. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 29-30. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 81. fol. és Nagy 1971. 93. p.

223 *Úri utca 58.* Már 1696-ban Wilfersheimb tulajdonában állt. BFL IV.1009.a 2. kötet 29. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 30. fol. és Nagy 1971. 93. p.

224 A budai téglaegető bérlője is volt. *Géra* 2009. 309. p.

225 *Úri utca 60-62.* BFL IV.1009.a 2. kötet 30. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 31–32. fol.

226 1705-ig álltak a karmeliták tulajdonában (bejegyzés: 1705. július 24.). BFL IV.1009.b 1. kötet 30. fol. és 2. kötet 112. 112., Nagy 1971. 93. p.

*Sánkra vezető utca, a Régi Apáca utca*²²⁷

Nr. 47–48. – sértetlen maradt

Joannes pater, bencés szerzetes²²⁸ bencés szerzetes a bécsi Schottenkirchéből (*ord. Sancti Benedicti zum Schotten*), a tölöki (!) apátság adminisztrátora (*administrator der Abbtay Tölök*)

Nr. 49. – sértetlen maradt

Banovsky, Franz Wenzel de Banov néhai²²⁹, polgár, belső tanácsos

Nr. 50. – sértetlen maradt

Weckerling, (Sidonia Antonia) özv. (szül. de Aurach bárónő) [Weckerling]²³⁰, cs. kapitány özvegye

---

227 *Eine Gassen auf den Waal, daß alte Closter-Frau-Gässl*. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 6. p.

228 *Úri utca 64-66*. 1696-ban nincs tulajdonosa. A 47. sz. házat Buda város tanácsa utalta ki Carolus bencés apátnak, a 48. sz. korábbi tulajdonosa Halsch, Johann Matthias [Hals], akinek a Kamarai Adminisztráció ingyen utalta ki a házhelyet azzal a feltétellel, hogy 3 éven belül kiépíti (erre vonatkozó határozat: 1698. október 1., bejegyzés: 1699. május 20.). A 47. sz. ház vételára 15 forint, a 48. sz.-é 580 forint volt. Utóbbiról 1705. november 24-én kötöttek adásvételi szerződést, a telekkönyvbe 1715. március 10-én lett bejegyezve a tulajdonjog. BFL IV.1009.a 2. kötet 31. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 33. fol. és 2. kötet 58. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 27. fol. és Nagy 1971. 93. p.

229 *Úri utca 68*. 1696-ban nincs tulajdonosa, 1698-ban kapta ingyen a Kamarai Adminisztrációtól Banovsky azzal a feltétellel, hogy „egy éven és egy napon belül” újjáépíti. Az 1716-os telekkönyv-szeírásban Banovskyé a várbeli mellett egy vízivárosi ház is (35. sz.). BFL IV.1009.a 2. kötet 32. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 33. fol. és 2. kötet 39. fol. és Nagy 1971. 94. p.

230 *Úri utca 70*. 1696-ban nincs tulajdonosa. Az Úri utcai ház korábbi tulajdonosa: 1. Illmer, Karl von Wartenberg mindkét jog doktora, udvari és bírósági ügyvéd (gratis assignálta rá a Kamarai Adminisztráció azzal a feltétellel, hogy 3 éven belül újjáépíti, bejegyzés: 1698. szeptember 24.) 2. Johann Ferdinand von Pfeffershoven báró tábornagy és neje, Olympia Katharina szül. von Magin grófnő. 500 forintért vásárolták meg Illmertől, a szerződést 1703. szeptember 2-án írták alá, a telekkönyvi bejegyzés ideje 1712. június 25. 3. A Pfeffershoven-házaspár továbbajándékozta a házat Weckerling, Herrmann Anton cs. kapitány nejének, Sidonia Antonia szül. de Aurach bárónőnek (ajándékozás: 1714. február 17., bejegyzés a telekkönyvbe: 1716. április 30.). BFL IV.1009.a 2. kötet 33. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 34. fol. és 2. kötet 45. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 17., 20. és 34. fol. és Nagy 1971. 94. p.

*A „Spanyol kaszárnya” előtti díszszemlére és tűzifa tárolására szolgáló tér*²³¹

- Nr. 51. – sértetlen maradt
cs. kaszárnya, a Császárrésen, a spanyol zászlóalj kaszárnyája²³²
- Nr. 52. – sértetlen maradt
cs. kaszárnya, a Császárrésen, a spanyol zászlóalj kaszárnyája
- Nr. 53. – sértetlen maradt
cs. kaszárnya²³³, a Császárrésen, a spanyol zászlóalj kaszárnyája

*54-55-56. Dísz tér – díszszemlére és tűzifa tárolására*²³⁴

- Nr. 57. – sértetlen maradt
ferences templom és a guardián lakhelye²³⁵
- Nr. 58. – sértetlen maradt
ferences kolostor, új épület
- Nr. 59. – sértetlen maradt
ferences kolostor, új épület
- Nr. 60. – sértetlen maradt
ferences székhely már Buda visszafoglalása óta, Wolf Reinhold, az Anhalti-
ezred őrmestere az új kolostoruk megépüléséig rájuk hagyományozta²³⁶

231 *Platz vor die Kayl. dato Spanische Cassarm zum Holtz Legen und Paradae Stellung.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 6. p.

232 *auf der Kayl. Preche, worinnen die Spanische Battaillion dato logiert.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 6. p.

233 *Úri utca 72. és Kapisztrán tér.* A 51-52. sz. ház 1696-ban még gazdátlan, az 53. sz. ház pedig már ekkor katonák elszállásolására szolgált, 1716-ban már mindegyiket (51-56. sz.) katonai kaszárnyaként említik. BFL IV.1009.a 2. kötet 34. p. Nagy 1971. 94. p.

234 *Kapisztrán tér. Parade Platz, undt zum Holtz stellen.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 6. p.

235 *Úri utca 49. és 51–55.* 1696-ban az 57-61. sz. a ferenceseké, a 62. sz. gazdátlan, a 63. sz. tulajdonosa Kalcher, Martin. BFL IV.1009.a 2. kötet 35-36. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 37–39. fol. és 2. kötet 76. fol. és Nagy 1971. 94-95. p.

236 *„die jetzige Residenz deren Reverendi Ordinis Patrum Franciscanorum, welche Ihnen gleich in denen ersten Jahren a recuperatione Budae zu einer Wohnung von dem Kayserlichen Obristwachtmeister Herrn Reinhold Wolff vom Löbl. Anhaltischen Regmt. Als fundus civilis so lang cediret, und vergünstiget worden, bis zu Erbauung, ung möglicher Bewohnung Ihres Closters, folgsamb dises Hauß gemeiner Statt grundtbuech widerumb einzuraumben”* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 7. p.

*Az Új Apáca utca*²³⁷

- Nr. 61. – sértetlen maradt
klarissza templom és kolostor²³⁸
- Nr. 62. – sértetlen maradt
klarissza templom és kolostor
- Nr. 63. – sértetlen maradt
klarissza templom és kolostor
- Nr. 64. – sértetlen maradt
Pigino, (Johann) Adam²³⁹, polgár, kereskedő
- Nr. 65. – sértetlen maradt
Schuster, Kaspar²⁴⁰, polgár, üvegesmester
- Nr. 66. – sértetlen maradt
Stein, Veit von néhai [Stain]²⁴¹, polgár, korábbi belső tanácsos, cs. tűzszerész

---

237 *Eine Gassen, daß Neüe Closter-Frau-Gässl*. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 8. p.

238 *Úri utca 49*. A 61–62. sz. ház 1696-ban gazdátlan, a 63. sz. tulajdonosa ugyanekkor 1. Kalcher, Martin pesti városi kamarás és kőművesmester 2. Haaberhans, Eberhard asztalos (szóbeli meg- egyezés útján vásárolta meg 35 forintért Kalchertől, azzal a feltétellel jegyezték be, hogy egy éven belül házat épít rá, bejegyzés: 1697. március 8.), 3. Enderl, Johann Adam (Haaberhans halála után 250 forintért vásárolta meg Buda város tanácsától, határozat: 1699. május 6., be- jegyzés: 1699. május 7.), 4. von Rittersheimb és neje, Anna Dorothea (250 forintért, bejegyzés: 1703. május 20.).

A 61–62. sz. házhelyet ingyen kapta von Rittersheimb a Kamarai Adminisztrációtól azzal a feltétellel, hogy 3 éven belül házat épít rá, határozat: 1699. május 5., bejegyzés: 1699. május 8.). 1703-ban Rittersheimb nejét, Anna Dorotheát is bejegyezték a 61-62. sz. házak tulajdonosai közé. BFL IV.1009.a 2. kötet 37. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 39-40. fol. és 2. kötet 15., 57. és 92. fol. és Nagy 1971. 95. p.

239 *Úri utca 47*. Korábbi tulajdonos: Matzinger, Wolf [Mätzinger, Mäzen] kőművesmester és neje, Christina Barbara (1696, még Werlein jelölte ki nekik, bejegyzés: 1701. február 2.). Férje halála után adta el 700 forintért a házat az eladósodott özvegy Pigino, Johann Adam kereskedőnek és nejének, Anna Christinának (bejegyzés a telekkönyvbe: 1718. április 13.). BFL IV.1009.a 2. kötet 38. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 41. fol. és 2. kötet 75. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 50-51. fol. és Nagy 1971. 95. p.

240 *Úri utca 45*. Már 1696-ban a ház tulajdonosa, ekkor cs. tűzszerésznek írják, a telekkönyvben mindkét foglalkozást feltüntetik. Nejét, Susannát is bejegyezték. Ingyen kapták a házat a Ka- marai Adminisztrációtól (bejegyzés: 1698. szeptember 24.). BFL IV.1009.a 2. kötet 39. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 41. fol. és 2. kötet 47. fol. és Nagy 1971. 95. p.

241 *Úri utca 43*. 1696-ban már von Stein birtokában állt, ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól (bejegyzés: 1699. szeptember 4.). BFL IV.1009.a 2. kötet 40. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 42. fol. és 2. kötet 64. fol. és Nagy 1971. 95. p.

Nr. 67. – sértetlen maradt

Zennegg, (Georg Christoph) von (Scharffenstein)²⁴², polgár, cs. kamarai tanácsos

Nr. 68. – régi házhely

Zennegg, (Georg Christoph) von (Scharffenstein), polgár, cs. kamarai tanácsos

*A Szűk utca*²⁴³

Nr. 69. – leégett

Dumont, (Nikolaus, Bany) báró de²⁴⁴, korábbi cs. mérnök-alezredes, Hueber kapitány bérli

Nr. 70. – régi házhely

Dumont, (Nikolaus, Bany) báró de, korábbi cs. mérnök-alezredes, Hueber kapitány bérli

Nr. 71. – régi házhely

Dumont, (Nikolaus, Bany) báró de, korábbi császári mérnök-alezredes, Hueber kapitány bérli

---

242 *Úri utca 41. és Dárda utca 3.* Lásd még a 40. és 114. sz. háznál. A 67. sz. Úri utcai sarokház és a 68. sz. Kolostor utcai ház 1696-ban gazdátlan. A 67. sz. ház korábbi tulajdonosa: Hilmer, Kaspar (ingyen kapta a házat az 1699. április 7-i határozat alapján azzal a feltétellel, hogy egy éven belül újjáépíti, bejegyzés: 1699. április 11.).

A 68. sz. ház korábbi tulajdonosai: 1. Schändl, Johann Georg szakács (1699-ben ingyen kapta a házhelyet a Kamarai Adminisztrációtól, azzal a feltétellel, hogy 3 éven belül házat épít rá, bejegyzés: 1699. március 20.). 2. Bockh, Joseph Benedikt iskolamester és neje, Anna Elisabetha (1700. augusztus 11-ei szerződés alapján vásárolták 18 forintért a házhelyet meg, bejegyzés: 1701. február 4.).

Zennegg és neje, Eva Christina szül. Kyrälin 1703-ban szerezte meg a 67-68. és a 111. sz. (1723-ban 114. sz., az összes együttes vételára 340 forint volt, szerződés: 1703. április 13., bejegyzés: 1703. április 18.) házzal együtt. BFL IV.1009.b 1. kötet 42. fol. és 2. kötet 52., 54., 78. és 90–91. fol., Nagy 1971. 95. p.

243 *Eine Gassen. Die Enge Gasse.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 9. p.

244 *Úri utca 37–39.* Dumont báró a 112–113. sz. házak tulajdonosa is. A 69. számú, Úri utca és Kolostor utcánál álló sarokháznak 1696-ban nincs tulajdonosa, a 70–71. sz. ház is gazdátlan még ekkor, 1716-ban mind az öt a nevében állt már. Dumont a 69–71. és 109–110. számmal jelölt, az Úri utca és a Sütő utca közti sarokházakat 1698-ban szerezte meg. Ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól a házhelyeket, hogy sarokházat építsen rá 3 éven belül (bejegyzés: 1698. február 20.). BFL IV.1009.a 2. kötet 41. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 43–44. fol. és 2. kötet 39. fol. és Nagy 1971. 95. p.

- Nr. 72. – régi házhely
Brankovicz gróf²⁴⁵, cs. k. udvari kamarai tanácsos Kassán
- Nr. 73. – régi házhely
Höbling, Christian²⁴⁶, bécsi lakos és polgár²⁴⁷
- Nr. 74. – leégett
egykori cs. asztalosmester, most puskaműves kvártély²⁴⁸
- Nr. 75. – fele leégett, fele sértetlen maradt
Deichel, Philipp²⁴⁹, polgár, iskolamester
- Nr. 76. – leégett
Krammerlauff, Franz²⁵⁰ von Sachsenseitz, polgár, fogadós és kádár
- Nr. 77. – leégett
Pröbstel, (Johann) Karl²⁵¹, polgár, kalácsütő

-
- 245 *Úri utca 33-35.* 1696 óta tulajdonos család (1696-ban Brankovicz, Johann [Prankovicz] tulajdonában). 1721-ben a család két tagja, Maria Augustina és Johann Paul megosztott rajta (bejegyzés a telekkönyvbe: 1721. július 30.). Az 1721-es bejegyzéshez helyszínrajz is tartozik. BFL IV.1009.b 1. kötet fol. 2., BFL IV.1009.c 1. kötet 72. fol. és *Nagy* 1971. 96. p.
- 246 *Úri u. 31.* A 18. sz. ház tulajdonosa is. Már 1696-ban a 73. ház birtokosa, ekkor vásárolta 600 forintért Muthsamb, Anton Christian cs. postamestertől (bejegyzés: 1696. szeptember 23.). BFL IV.1009.b 1. kötet 6. fol. és *Nagy* 1971. 96. p.
- 247 *wohnhaffter burger in Wienn.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 8. p.
- 248 *Úri utca 29. olim Kayl. Tischlermeister — nunc Pixenmeister Quartier.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 8. p., BFL IV.1009.a 2. kötet 44. p.
- 249 *Úri utca 29.* 1696-ben főtisztek lakhelye (74. sz.). Korábbi tulajdonos: 1. Krug, Georg Nikolaus [Krueg] ajtónálló és neje (a Kamarai Adminisztráció 1699. március 19-i határozata alapján ingyen kapták a házhelyet, azzal a feltétellel, hogy egy éven és naon belül házat építenek, bejegyzés: 1699. április 18.), 2. Krug, Georg Nikolaus özvegye, Anna Sophia (1704-től). 100 forintért vásárolta Deichel [Deichl], Philipp és neje, Maria Walburga. Bejegyzés a telekkönyvbe: 1711. december 31. BFL IV.1009.a 2. kötet p. 45., BFL IV.1009.b 1. kötet 45. fol. és 2. kötet 56. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 15. fol. és *Nagy* 1971. 96. p.
- 250 Lásd még a 80. sz. háznál. A 76. és 80. sz. ház(hely) korábbi tulajdonosa Hirschel, Wenzel [Hirschl] szíjgyártómester volt (a Kamarai Adminisztráció ingyen szignálta Pichler, Johann Franzra a házhelyet, aki 1699-ban 224 forintért eladta azt Hirschel, Wenzelnek, bejegyzés: 1699. december 26.). Hirschel halála után mindkét házat megvásárolta nyilvános árverés útján Krammerlauff fogadós és neje, Veronika, Hirschel tartozásainak kiegyenlítése fejében. BFL IV.1009.a 2. kötet 46. p., BFL IV.1009.c 1. kötet 64. fol. és *Nagy* 1971. 96. p.
- 251 *Úri utca 27.* 1696-ban nincs birtokosa (75. sz.). Korábbi tulajdonos: Wittman, Ferdinand [Widman, Widmann] mézeskalácsos és neje, Rosina. Ingyen kapták a Kamarai Adminisztrációtól a házhelyet azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül házat építenek rá (bejegyzés: 1699. február 18.). Wittman halála után özvegyétől szállt második férjére, Pröbstelre a ház

Nr. 78. – leégett

Podling, Hans Georg²⁵², polgár, cipész

Nr. 79. – leégett

Pauer, Franz [Paur]²⁵³, polgár, mészáros, Vízivárosban lakik

Nr. 80. – leégett

Krammerlauff, Franz²⁵⁴ (polgár, fogadós és kádár)

*A Városháza melletti Fő utca*²⁵⁵

Nr. 81., 82. – leégett

Városháza²⁵⁶

---

tulajdonjoga. BFL IV.1009.a 2. kötet 47. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 45. fol. és 2. kötet 48. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 18. fol. és Nagy 1971. 96. p.

- 252 *Úri utca* 25. Már 1696-ban tulajdonos (76. sz.). A Kamarai Adminisztráció ingyen assignálta rájuk a sarokházat (bejegyzés: 1697. november 2.). 1715-ben korábbi neje, Maria Johanna halála után új feleségét, Gertrudot is bejegyeztette a tulajdonosok közé (1715. augusztus 29.). BFL IV.1009.a 2. kötet 48. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 46. fol. és 2. kötet 23. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 30. fol. és Nagy 1971. 96. p.
- 253 *Úri utca* 25. A 79. sz., mészárszéknél álló ház korábbi tulajdonosai: 1. Podling, Hans Georg cipész, 2. Matyi, Ádám tímár, 3. apai örökségként szállt Matyi lányára, a Pauerhez férjhez ment Johanna Barbarára (1715. július 3.), így szerezte meg Pauer (bejegyzés a telekkönyvbe: 1715. augusztus 29.). 1716-ban Matyit írják tulajdonosnak, de a bejegyzést utólag kijavították Paurra. Matyié volt a Vízivárosban is két ház (46. és 59. sz.), Pauernek egy épülete volt ugyanott (130. sz.). BFL IV.1009.a 2. kötet 49. p., BFL IV.1009.c 1. kötet 30. fol., Nagy 1971. 96. p.
- 254 *Szentháromság utca* 7. A 76. sz. ház tulajdonosa is. A 80. sz., mészárszékkal szemben lévő épület korábbi tulajdonosa Langeekin, Margaretha [Langekhin], aki ingyen kapta az ingatlant, majd szóbeli megegyezés után 450 forintért eladta Hirschel, Wenzelnek. Hirschel, Wenzel polgár és szíjgyártómester (1696, ekkor a házszám 77., bejegyzés: 1696. október 5.) halála után hitelezői nyilvános eladásra kínálták a házat, amit Krammerlauff, Franz fogadós és neje, Veronika az adósságok kiegyenlítése fejében vett meg (tanácsi határozat: 1716. január 13., bejegyzés ideje: 1720. március 20.). BFL IV.1009.b 1. kötet 7. fol. és 2. kötet 8. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 64. fol. és Nagy 1971. 96. p.
- 255 *Eine Haubt Gassen beyrn Rathhauß*. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 8. p.
- 256 *Szentháromság utca* 2. és *Úri utca* 21. A 81. sz. *Úri* utcai sarokház már 1696-ban a Városháza része volt (78. sz.), míg a 82. számú eredeti tulajdonosa Jungmayr, Johann Christoph írnok volt még 1716-ban is (79. sz., nejével, Maria Secundával kapták, még Werlein ajándékozta nekik 1689. augusztus 31-én, bejegyzés: 1700. szeptember 1.). BFL IV.1009.a 2. kötet 50-51. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 46-47. fol. és 2. kötet 70. fol., Nagy 1971. 96-97. p.

Nr. 83. – leégett

Pest-Pilis-Solt vármegyék háza, egykor von Renzinger hadbiztosé volt²⁵⁷

*Egy félig boltozott utca, a Rövid utca*²⁵⁸

Nr. 84. – leégett

Kundorff, Dionysius néhai²⁵⁹, polgár, bognármester

Nr. 85. – leégett

Kundorff, Dionysius néhai, polgár, bognármester

*A Dáma utcának nevezett utca*²⁶⁰

Nr. 86. – leégett

Fischer, Antonius²⁶¹, cs. sebész

Nr. 87. – leégett

Keppeler, Rüdiger Kaspar²⁶², polgár, belső tanácsos és telekkönyvi előljáró

---

257 *Úri utca 19.* 1716-ban még Renzinger [Renzinger] írják tulajdonosnak (korábbi házszám: 80.). BFL IV.1009.a 2. kötet 52. p., *Nagy* 1971. 97. p.

258 *Eine Gassen Halb Gewölbt, daß Kurze Gässl.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 8. p.

259 *Úri utca 15-17.* Már 1696-ban Kundorff [Condorff] tulajdonában állt a 84-85. sz. sarokház (akkor 81-82. számon, a Kamarai Adminisztráció ingyen asszignálta rá, bejegyzés: 1697. december 23.). Az 1716-os telekösszeírásban Kundorffé a 84-85. sz. mellett a 160. sz. ház is. BFL IV.1009.a 2. kötet 53. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 48. fol. és 2. kötet 27. fol. és *Nagy* 1971. 97. p.

260 *Eine Gassen. Daß Dama Gässl genant.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 9. p.

261 *Úri utca 13.* A 95. sz. ház tulajdonosa is. A 86. sz. ház 1696-ban még gazdátlan (83. sz. alatt). korábbi tulajdonosai: 1. Wabler, Franz [Wäbler] élelmezési igazgató és neje, Maria Elisabetha. 2. Wabler, Franz végrendeletének (kelt: 1716. augusztus 25.) kihirdetése (1716. augusztus 31.) után örökölte Wabler, Anton lakáj, aki nejét, Anna Maria Katharina Gertrudot is tulajdonosnak íratta (1717. november 18., bejegyzés a telekkönyvbe: 1717. november 29.). 3. Fischerin, Theresia szül. Prossin (Fischer, Anton cs. katonai sebész neje). A Wabler-házaspár egy 9 holdas szántóval és 5 szőlővel adta el az ingatlant Fischerinnek (tanácsi engedély és bejegyzés: 1722. augusztus 31.). A telekkönyvbe — hasonlóan a 95. számú házhoz — Fischerin asszonyt és születendő gyermekeit írták tulajdonosnak, nem a férjét. Wäbler, Franz végrendeletét lásd: BFL IV.1002.y I.2920., BFL IV.1009.a 2. kötet 54. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 49. fol. és 2. kötet 37. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 46. és 75. fol. és *Nagy* 1971. 97. p.

262 *Úri utca 11.* A 94. sz. ház tulajdonosa még. A 87. sz. ház korábbi tulajdonosa: Marckel, Johann Alexander [Märckhl] kovács (1696, 84. sz., ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól, bejegy-

Nr. 88. – leégett,

Brunner, Wolfgang néhai [Prunner]²⁶³, polgár, bírósági ülnök

*A Hosszú utcának nevezett utca*²⁶⁴

Nr. 89. – leégett

Mertz, Nikolaus²⁶⁵, polgár, pék

Nr. 90. – leégett

Mertz, Nikolaus²⁶⁶, polgár, pék

Nr. 91. – leégett

Brentano Castello, Bernardo néhai²⁶⁷, polgár, kereskedő

zés: 1699. március 10.). Keppeler és neje, szül. Clarin, Anna 1712-ben vásárolták meg az Úri utcai házat 309 forintért (adásvételi szerződés: 1712. október 9., bejegyzés a telekkönyvbe: 1714. március 22.). 1723-ban Keppeler bejegyeztette tulajdonosnak új nejét, Anna Barbara szül. Cerlettint. BFL IV.1009.a 2. kötet 55. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 49. fol. és 2. kötet 50. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 23. és 79. fol. és Nagy 1971. 97. p.

263 *Úri utca* 9. A 93. sz. ház tulajdonosa is. A 88. sz. sarokház, melynek homlokzata a Fő térre, hátsó része az Úri utcára néz, korábbi tulajdonosa: Hilberth, Michael cipészmeister (1696, 84. sz., ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól, bejegyzés: 1697. november 2.). Brunner, Wolfgang [Prunner] a ház előző tulajdonosától, nejétől, Eva Katharinától vette a házat 600 forintért (adásvételi szerződés: 1718. október 14., bejegyzés a telekkönyvbe: 1718. október 31.), BFL IV.1009.a 2. kötet 56. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 50. fol. és 2. kötet 22. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 52. fol. és Nagy 1971. 97. p.

264 *Eine Gassen. Die Lange Gasse genant.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 9. p.

265 *Úri utca* 7. Az Úri utca és a Szűk utca közti sarokház (korábbi házszáma 86.). Korábbi tulajdonos: Reinoldt, Johann Baptista kereskedő, Reinoldt halála után a város tanácsa eladta Mertznek és nejének, Elisabethának 800 forintért (tanácsi jegyzőkönyv: 1698. május 9., bejegyzés: 1698. június 17.). Mertz 1716-ban emellett két vízivárosi ház birtokosa is (186. és 201. sz.). BFL IV.1009.a 2. kötet 57. p. és Nagy 1971. 97. p.

266 *Úri utca* 5. 1696-ban gazdátlan. Korábban cs. zászlóórség (*Kayl. Fähnel-wacht, Fändelwacht*) helye, az 1716-os telekösszeírás szerint fogház (*Stock-Hauf*). Patrich előtti tulajdonosa Fermo, Franco kereskedő (a telekjegyzőkönyvben nincs utalás arra, mikor szerezte Fermo az ingatlant). Patrich kapitány a nején, Anna Katharinán keresztül szerzett az ingatlanra tulajdonjogot (jegyzőkönyv: 1716. április 28., telekkönyvi bejegyzés: 1716. április 30.). Mertz, Nikolaus és neje, Barbara 1720-ban vásárolta meg Patrich kapitánytól szóbeli megegyezés után, 700 forintért, s a házzal együtt egy 2,5 holdas szántót is vásárolt (bejegyzés ideje: 1720. március 9.). 63., BFL IV.1009.a 2. kötet 58. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 51. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 35. fol. és Nagy 1971. 97. p.

267 *Úri utca* 3. Korábbi tulajdonosok (korábbi házszám 88.): 1696-ban gazdátlan. 1. Widermann, Johann Michael tűzszerezés és könyvkötés és neje, Maria Justina (gratis assignálta számukra a

Nr. 92. – leégett

Grassalkovich, (Antal báró) [Grassalkovicz]²⁶⁸, kir. jogügyigazgató²⁶⁹, korábbi tulajdonos: Battay

*Fő és Disz tér a Főőrségig, két végén a Vízikapuval és a Székesfehérvári kapuval*²⁷⁰

*Egy utca a Vízikaputól a jezsuita templomig, melyet Fő utcának neveznek*²⁷¹

Nr. 93. – leégett

Brunner, Wolf [Prunner]²⁷², lásd fentebb

Nr. 94. – leégett

Keppeler, Rüdiger Kaspar²⁷³, lásd fentebb

-
- Kamarai Adminisztráció a házhelyet 1699. április 11-i határozatukban azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül házat építenek rá, bejegyzés: 1699. április 18.). 2. Fermo, Franco kereskedő. A Fő téren (*Haupt-platz*) álló házat 1709. május 29-én engedték át Brentano Castellónak, s 1709. július 4-én jegyezték be a telekkönyvbe. BFL IV.1009.a 2. kötet 59. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 51. fol. és 2. kötet 55. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 9. fol. és Nagy 1971. 98. p.
- 268 *Úri utca 1.* 1696-ban tulajdonosa Lang, Adam, a Kamarai Adminisztráció ellenőre. Battay [Bathay István Pest-Pilis-Solt vármegyei esküdt?], majd Grassalkovich 1716 után szerezte meg. BFL IV.1009.a 2. kötet 60. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 52. fol. és Nagy 1971. 98. p.
- 269 *Inclyti Regni Hungariae Causarum Directoris.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 9. p.
- 270 *Der Haupt- und Paradae-Platz bis auf die Hauptwacht, und beederseiths e Diametro der Hauptwacht orientem versus ligenden Wasserthor, et Septemtrionem versus ligenden Stuhlweissenburger Thor. Notandum a Capite dises Paradae Platz, ist vor Zeiten die Kirchen Sanctae Mariae Magdalenaen gestanden, wie die fundamenta vor dem Grassalkoviczischen Haus dociren.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 9. p.
- 271 *Eine Gassen. Vom dem Wasser-Thor bis zur Kürchen S. J. die Haupt-Strass genant.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 9. p.
- 272 *Tárnok utca 10.* Lásd még a 88. sz. háznál. A 88. és 93. sz. házszám alatti sarokházat egyszerre vásárolta meg Brunner és neje 1718-ban, részletesebb leírását lásd a 88. számnál. A 93. sz. tulajdonosai 1696-ban (90. sz. alatt): 1. Bekher, Bartholomaeus seborvos, 2. Kahr, Konrad üveges (1600 forintért vásárolta meg Bekhertől 1696. február 1-én). BFL IV.1009.a 2. kötet 61. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 3. fol., 2. kötet 4. fol. és Nagy 1971. 98. p.
- 273 *Tárnok utca 12.* A 87. sz. ház tulajdonosa is. A 94. sz. háznak 1696-ban (akkor száma 91.) nincs tulajdonosa, később Widtner, Michael és örökösei lakhelye. 1716-ban már Keppeleré. BFL IV.1009.a 2. kötet 62. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 52. fol. Nagy 1971. 98. p.

Nr. 95. – leégett

Fischer, Anton²⁷⁴, (cs. katonai sebész), lásd fentebb

Nr. 96. – leégett

Laux, (Johann) Peter²⁷⁵, polgár, üvegesmester és bírósági ülnök

*A fentebbi, Dáma utcának nevezett utca*²⁷⁶

Nr. 97. – leégett

Stocker, Lorenz²⁷⁷ (polgár), orvos- és bölcséleti doktor, katonaoorvos és rendes városi főorvos

Nr. 98. – leégett

Stocker, Lorenz²⁷⁸ (polgár), orvos- és bölcséleti doktor, katonaoorvos és rendes városi főorvos

---

274 *Tárnok utca 14.* A 86. sz. ház tulajdonosa is. A 95. sz., Fő téri ház korábbi tulajdonosai: 1. Legier, Anton tanácsos (1696, 92. sz.), 2. Wabler, Franz [Wäbler] cs. élelmezési igazgató és neje, Maria Elisabetha (Legier halála után végrendeletileg özvegyére szállt az ingatlan 1694. március 28-án, aki később hozzáment Wablerhez, bejegyzés: 1698. május 3.). 3. Wabler, Franz végrendeletének (kelt: 1716. augusztus 25.) kihirdetése (1716. augusztus 31.) után örökölte Wabler, Anton lakáj, aki nejét, Anna Maria Katharina Gertrudot is tulajdonosnak íratta (1717. november 18., bejegyzés a telekkönyvbe: 1717. november 29.). 4. Fischerin, Theresia szül. Prossin (Fischer, Anton cs. katonai sebész neje). Wablerék egy 9 holdas szántóval és 5 szőlővel adták el a házat Fischerinnek (tanácsi engedély és bejegyzés: 1722. augusztus 31.). Wabler, Franz végrendeletét lásd: BFL IV.1002.y 1.2920., BFL IV.1009.b 1. kötet 53. fol. és 2. kötet 38. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 46. és 75. fol. és *Nagy* 1971. 98. p.

275 *Tárnok utca 16.* Már 1696-ban Laux és neje, Magdalena a birtokában volt (93. számon, sarokház a Fő tér és a Dáma utca kereszteződésében, bejegyzés: 1702. május 13.). BFL IV.1009.a 2. kötet 63. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 53. fol. és 2. kötet 83. fol. és *Nagy* 1971. 98. p.

276 *Eine Gassen ut supra. Dama Gässl genant.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 10. p.

277 Korábbi tulajdonosa: Wäbel, Julius [Bäbel] festő és neje, Katharina (1696, 94. sz., bejegyzés: 1702. május 13.). Stocker 1716 után szerezte meg. BFL IV.1009.a 2. kötet 64. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 54. fol. és 2. kötet 84. fol. és *Nagy* 1971. 98. p.

278 *Tárnok utca 18-20.* Sarokház a Fő téren a Dáma- és a Rövid utca közt. 1696-ban nincs birtokosa (95. sz.). Korábbi tulajdonos: Strudl báró. Stocker doktor és neje, Anna Katharina Benigna szül. Czollolanza 1712-ben vásárolta 295 forintért (az adásvétel ideje: 1712. július 29., bejegyzés a telekkönyvbe: 1712. augusztus 17.). BFL IV.1009.a 2. kötet 65. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 54. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 18. fol. és *Nagy* 1971. 98. p.

Nr. 99. – leégett

Dörr, Lorenz [Thör]²⁷⁹, polgár, szabómester

*A fentebbi Rövid utcának nevezett utca*²⁸⁰

Nr. 100. – leégett

Dominicus, Urban²⁸¹, polgár, belső tanácsos (vászonkereskedő)

Nr. 101. – leégett

Lichtenauer, Adam [Lichtenauer]²⁸², cs. élelmezési elöljáró Érsekújváron²⁸³

Nr. 102. – leégett

Városháza a Szent Kereszt-kápolnával és a hozzátartozó egyházi kincsekkel Mátyás király idejéből és egyéb régi korokból, amiket az uralkodó parancsára 1712-ben szállítottak ismét Budára a pozsonyi káptalanból.²⁸⁴ Ezt követi a földszinten az Adóhivatal, majd a Városi Bíróság szobái és várószobái, majd a Telekkönyvi Hivatal szobái szintén a földszinten, majd öt boltozatos mészárszék, végül a törvénytisztaság szobái és a fogda.²⁸⁵

---

279 1696-ban (96. számmal) nincs tulajdonosa a Fő téren, a Rövid utcánál álló háznak. Dörr, Lorenz és neje, Eva a házat Buda város tanácsa 1711. június 11-i döntése alapján kapták 50 forintért (bejegyzés: 1711. december 31.). BFL IV.1009.a 2. kötet 66. p., BFL IV.1009.c 1. kötet 15. fol. és Nagy 1971. 98. p.

280 *Eine Gassen ut supra. Daß Kurze Gässl genant.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 10. p.

281 *Tárnok utca 22-24.* 1696-ban már a ház tulajdonosa (97. sz. alatt). BFL IV.1009.a 2. kötet 67. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 55. fol. és Nagy 1971. 99. p.

282 *Tárnok utca 26.* A Városháza melletti épület korábbi tulajdonosa: Unger, Johann Georg [Ungar] tanácsos és kereskedő (1696, 98. sz.). Unger halála és végrendelete kihirdetése után (Bécs, 1707. július 28.) az özvegyre, Eva Elisabethára szállt az ingatlan, aki házasságra lépett Lichtenauer, Johann Adam cs. élelmezési elöljáróval (házassági szerződés: Bécs, 1717. február 18., bejegyzés a telekkönyvbe: 1718. november 30.). A házhoz az 1717-es bejegyzésnél helyszínrajz is tartozik. BFL IV.1009.a 2. kötet 68. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 56. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 53. fol. és Nagy 1971. 99. p.

283 *kayserlicher Provianth Verwalter zu Neühausenl.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 10. p.

284 *Gemeiner Statt Rathhauß mit N. bey sich begreifenden Heyl. Creutz Capellen, und darzugehörige Hoch-Schätzbahre Kirchenschätz, von daß könig. Matthiae Corvini, und anderen Herlichen Zeiten her, welcher bey unseren Zeiten durch allernädigst Kayserliche. und Königliche Bewilligung a Venerabili Capitulo Posontiensi, widerumb hieher auf Ofen Anno 1712. gebracht worden.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 10. p., BFL IV.1009.a 2. kötet 69. p.

285 *Nach disem folget das Steuer Amt ebener Erdten. / Nach disem gemeiner Statt Gerichts Stuben sambt warth-stuben ebener erdten. / Nach disem gmr Statt Grhts Stuben sambt warth-stuben*

A Városháza emeletén először a boltozott levéltárt lehet megfigyelni, majd az Árvahivatal helységét (*mit Stuckhedor dippel boden*), utána egymás után a Városi Kancellária, aztán a Városi Tanács szobái, s aztán a városzobák, a nagyterem, s végül a strázsamester lakása.²⁸⁶

*Egy utca, ahol a Fő tér a Szentháromság-oszlopnál és a Városházánál négy
utcára osztodik*²⁸⁷
*Szentháromság-oszlop kőbőlp*²⁸⁸
*Kútláda kőbőlp*²⁸⁹
*Piactér*²⁹⁰

Nr. 103. – leégett

Lukačović, Simon²⁹¹ néhai [Lukazovicz], polgár, aranyműves

Nr. 104. – leégett

Schneider, Johann²⁹², polgár, cipész

ebener erdten. / Nach disen seynd 5 gewölbte fleischbänckh ebener erdten. / Item seynd ebener Erdten die wohnung von den gericht's diener, und die gefängnussen. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 10-11. p.

286 *Tárnok utca 28. Oberhalb dises Rath-Hauß in prima condignatione, nimbt man pro observatione das gewölbte Archivum, / dann die Pupillen Raith-Cammer mit Stuckhedor dippel boden. / Item in linea currenti die gemeine Statt Cantzley. / Nach gedachter Cantzley folget gemeiner Statt Rath's Stuben, / hernach die Warthstuben, / hernach der grosse burger Saall, / Sodann des burgerlichen Stattwachtmeisters wohnung.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 11. p.

287 *Eine Gassen. Wo der Haupt-Plaz bey der Heyl. Dreyfaltigkeit-Saullen, und Rathauß in Vier Gässen sich vertheilet.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 11. p. Korábbi száma 99. BFL IV.1009.b 1. kötet 56. fol.

288 *Die Heyl. Dreyfaltigkeit Saull von Stein.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 11. p.

289 *der Brunn wasser Steinerne Kasten.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 11. p.

290 *der Platz, wan etwas zum verkauffen herauff kommet.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 11. p.

291 *Szentháromság utca 5.* Az 1716-os és 1723-as összeírásban, illetve a Zaigerben Simon, a polgárkönyvben Nikolaus, a tanácsülési jegyzőkönyvekben Stephan keresztnév szerepel, az urbáriumban „Simon Lucazoviz, Nicolaus et Stephan” szerepel (tehát három személy, a telekkönyv szerint testvérekről van szó). Már 1696-ban a ház birtokosai (100. sz.), ingyen kapták azt a Kamarai Adminisztrációtól (bejegyzés: 1700. január 26.). BFL IV.1002.uu Nr. 162. 11. p., BFL IV.1009.a 2. kötet 70. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 57. fol. és 2. kötet 66. fol. és Nagy 1971. 99. p., Géra 2009. 79. és 147. p., BFL IV.1002.u 1. kötet 69. p.

292 *Szentháromság utca 3.* Korábbi tulajdonos: Grueber, Hans Kaspar cipész (1696, 101. sz.). Schneider 1716 után szerezte meg a házat. BFL IV.1009.a 2. kötet 71. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 57. fol. és Nagy 1971. 99. p.

Nr. 105. – leégett

Sautterwitz, Michael néhai²⁹³, polgár, szűcs

Nr. 106. – leégett

Maurer, Jakob²⁹⁴, polgár, fürdős (és seborvos)

Nr. 106 1/2 – leégett

Richter, (Martin) Gabriel²⁹⁵, polgár, puskaműves tizedes

Nr. 107. – leégett

Christen, Anton (Ignaz)²⁹⁶, polgár, fürdős

Nr. 108. – sértetlen maradt

Geißler, Johann²⁹⁷, polgár, bognármester

---

293 *Szentháromság utca 1.* 1692. január 5-én assignálták ingyen Sautterwitznek (más néven Sadroviznak) a házat (akkor száma 102., bejegyzés: 1697. február 3.). BFL IV.1009.a 2. kötet 72. p. és *Nagy* 1971. 99. p.

294 *Szentháromság utca 1-3.* A Sütő utcai ház korábbi száma 103. Korábbi tulajdonos: Richter, Martin Gabriel és neje, Ursula Magdalena. Ursula halálakor örökölte a ház egy részét atyai örökségként Vossmayer, Gabriel [Voßmayer] szíjgyártó, ekkor lett 106-os és 106 és 1/2-es számú ház (bejegyzés a telekkönyvbe: 1719. január 20.). 1719-ben vásárolta meg 1050 forintért Maurer, Jakob fürdős és seborvos és neje, Eleonora (tanácsi jóváhagyás és bejegyzés a telekkönyvbe: 1719. május 26.). Az 1719-es bejegyzéshez helyszínrajz tartozik. BFL IV.1009.a 2. kötet 73. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 58. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 56. és 58. fol. és *Nagy* 1971. 99. p.

295 A Sütő utcai ház korábbi tulajdonosa: Vossmayer, Wolf [Foszmayr] tanácsos és fogadós (1690-1698, ingyen assignálták ki neki a házat). A 106. sz. házat Richter, Martin Gabriel puskaműves az Erhardin, Ursula Magdalenával kötött házasság révén szerzett tulajdonjogot a házra a Vossmayer családtól, amit később megfelezték Richter, Martin Gabriel és Vossmayer, Gabriel [Voßmayer] közt (házassági szerződés: 1712. január 2., bejegyzés a telekkönyvbe: 1715. október 12. és 1719. január 19.). BFL IV.1009.a 2. kötet 73. p., BFL IV.1009.c 1. kötet 31. és 56. fol. és *Nagy* 1971. 99. p.

296 *Országház utca 2.* Korábbi tulajdonos: 1. Galo, Alexander. 2. Zaunockh, Johann tanácsos (1696, 104. sz., Galo halála után hivatalos értékbecslés útján vásárolta meg a Sütő utcai házat 350 forintért 1693. február 27-én, bejegyzés: 1697. szeptember 29.). 3. Zaunockh halála után (1697. október 20.) özvegye, Anna Barbara örökölte, aki Promontoron található szőlőjével adta el azt 1718-ban Christen, Anton Ignaz fürdős és seborvosnak és nejének, Anna Mariának Promontoron található szőlőjével együtt, 11000 forintért (tanácsi határozatok: 1718. április 28. és 29., bejegyzés a telekkönyvbe: 1718. június 20.). BFL IV.1009.a 2. kötet 74. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 59. fol. és 2. kötet 20. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 51. fol. és *Nagy* 1971. 99. p.

297 *Országház utca 4.* 1696-ban gazdátlan ház a Sütő utcán (105. sz.). Korábbi tulajdonosai: von Prandt, Johann Christoph (1699-ben ingyen kapta a házhelyet a Kamarai Adminisztrációtól azzal a feltétellel, hogy 3 éven belül házat kell építenie rajta, bejegyzés: 1699. március 30.). 2. Widermann, Johann Michael cs. puskaműves és neje Maria Justina (bejegyzés: 1699. szeptem-

- Nr. 109. – leégett
Drobney, Anton [Trobnay]²⁹⁸, polgár, tímár
- Nr. 110. – sértetlen maradt
Martin, Franz von Clar²⁹⁹, cs. postaigazgató Budán
- Nr. 111. – sértetlen maradt
Donner, Gotthard³⁰⁰, polgár, vadász
- Nr. 112. – régi házhely
de Dumont, (Nikolaus, Bany) báró [Dumond]³⁰¹, korábbi cs. mérnök-
alezredes
- Nr. 113. – régi házhely
de Dumont, (Nikolaus, Bany) báró [Dumond]³⁰², korábbi cs. mérnök-
alezredes

---

ber 3.). 3. Geißler és neje, Katharina Biderman, Johann Michaeltól és nejétől, Maria Justinától vásárolta 275 forintért (bejegyzés a telekkönyvbe: 1716. november 25.). BFL IV.1009.a 2. kötet 75. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 59. fol. és 2. kötet 52. és 63. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 38. fol. és Nagy 1971. 99. p.

- 298 *Országház utca 6.* Korábbi tulajdonos: Halsch, Kaspar szíjgyártó (1696, 106. sz., ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól, bejegyzés: 1697. december 23.). Drobney 1716 után szerezte meg a házat. BFL IV.1009.a 2. kötet 76. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 60. fol. és 2. kötet 28. fol. és Nagy 1971. 99. p.
- 299 *Országház utca 8.* Korábbi tulajdonos: Bebiz, Thomas cs. tolmács [Bebitz] (1696, 107. sz.). 1704-től Clar, Franz Martin és neje, Maria Catharina vásárolta 150 forintért Bebiztól (szerződés: 1704. október 1., bejegyzés: 1704. november 28.), emellett Martinnak 1716-ban még két háza volt a Vízivárosban (53-54. sz.). BFL IV.1009.a 2. kötet 77. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 3. fol. és 2. kötet 98. fol. és Nagy 1971. 100. p.
- 300 *Országház utca 10.* Korábbi tulajdonos: von Bergen, Johann Friedrich kapitány (1696, 108. sz., 350 forintért vásárolta az adminisztrációtól, bejegyzés: 1696. augusztus 9.). 1716-ban még Bergen nevében áll az ingatlan. BFL IV.1009.a 2. kötet 78. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 5. fol. és 2. kötet 6. fol., és Nagy 1971. 100. p.
- 301 *Országház utca 12.* A 112-113-as házak mellett a 69-71-es számúak tulajdonosa is. A 112. sz. háznak 1696-ban még nincs tulajdonosa (109. sz.). Dumont báró 1698-ban szerezte meg a 112-113. sz. (akkor még 109-110. sz.) házakat a 69-71. sz. ingatlanokkal együtt (bejegyzés: 1698. február 20.). BFL IV.1009.b 1. kötet 60. fol. és 2. kötet 39. fol. és Nagy 1971. 100. p.
- 302 *Országház utca 14.* A 113. sz., Sütő- és Kolostor utca kereszteződésében álló sarokház 1696-ban még gazdátlan (110. sz.). BFL IV.1009.b 1. kötet 61. fol., 2. kötet 39. fol. és Nagy 1971. 100. p.

*A Zennegnek nevezett utca*³⁰³

- Nr. 114. – félig leégett, félig ép
Zennegg, (Georg Christoph) von (Scharffenstein)³⁰⁴, polgár, cs. kamarai tanácsos; fogadó
- Nr. 115. – félig leégett, félig ép
Sayerer, Jakob néhai [Sayer]³⁰⁵, polgár, asztalosmester
- Nr. 116. – sértetlen maradt
Hueber, Hans Georg néhai³⁰⁶, polgár, lakatosmester
- Nr. 117. – leégett
Glöckner, Hans Georg [Glöckhner]³⁰⁷, polgár, szappanfőző
- Nr. 118. – leégett
Vötter, Gottfrid néhai³⁰⁸, polgár, szíjgyártó

---

303 *Eine Gassen. Die Zenneggi. Gassen genant.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 12. p.

304 *Országház utca 16.* A 114. mellett a 40., 67-68. sz. házak tulajdonosa is. A 114. sz., Sütő- és Kolostor utca kereszteződésében álló sarokház 1696-ban még gazdátlan (111. sz.). *Nagy* 1971. 100. p.

305 *Országház utca 18.* Már 1696-ban Sayereré (112. sz.), a Kamarai Adminisztrációtól kapta ingyen (bejegyzés: 1697. december 10.). Az 1716-os összeírás szerint a várbeli mellett még volt egy-egy háza a Vízivárosban (133. sz.) és az Országúton (6. sz.). BFL IV.1009.a 2. kötet p. 79., BFL IV.1009.b 1. kötet 62. fol. és 2. kötet 25. fol. és *Nagy* 1971. 100. p.

306 *Országház utca 20.* A ház korábbi tulajdonosai: 1. Baader, Johann [Baadter] puskaműves és asztalos, ingyen assignálta neki a Kamarai Adminisztráció (bejegyzés: 1699. január 2., ekkori házszáma 113.). 2. Hueber, Thomas lakatos és neje, Theresia 300 forintért vásárolták (bejegyzés: 1701. február 2.) BFL IV.1009.b 1. kötet 62. fol. és 2. kötet 47. és 75. fol., *Nagy* 1971. 100. p.

307 *Országház utca 22.* Korábbi tulajdonos: Ziegler, Johann lakatos (1696, 114. sz.). 1711-ben vásárolta meg a Sütő utcai házat 800 forintért Glöckner és neje, Maria Elisabetha (jegyzőkönyvi kivonat: 1711. július 08., bejegyzés a telekkönyvbe: 1711. szeptember 4.). Glöcknerék másik háza 1716-ban a Vízivárosban állt (218. sz.). BFL IV.1009.a 2. kötet 81. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 63. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 14. fol. és *Nagy* 1971. 100. p.

308 *Országház utca 24.* A Sütő utcai ház korábbi tulajdonosai: 1. császári tulajdon (1696, 115. sz.), 2. Hantschl, Anton Nikolaus, a Kamarai Adminisztráció számvevőségének hivatalnok, 75 forintért szerezte az ingatlant a Kamarai Adminisztrációtól (bejegyzés: 1696. november 28.). Vötter, Gottfried [Vetter] és neje, Ursula 1712-ben vásárolták meg 500 forintért (jegyzőkönyvi kivonat: 1712. július 31., bejegyzés a telekkönyvbe: 1714. február 28.). BFL IV.1009.a 2. kötet 82. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 9. fol. és 2. kötet 12. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 22. fol. és *Nagy* 1971. 100. p.

- Nr. 119. – leégett
Fechter, Wolf³⁰⁹, polgár, cipész
- Nr. 120. – sértetlen maradt
Kollmann, Martin³¹⁰, polgár, fuvaros
- Nr. 121. – sértetlen maradt
Paska, Johann³¹¹, polgár, kőművesmester
- Nr. 122. – régi házhely
klarissza apácarend³¹², korábbi tulajdonos: néhai Kärner, Adam polgár és szépfestő

-
- 309 *Országház utca 26.* A ház korábbi tulajdonosa: 1. Schweighardt, Nikolaus cipész, majd örökössei (1689. október 17-én assignálták rá, 119. sz.), 2. Fechter, Wolfgang és neje, Anna Justina (Schweighardt halála után özvegye hozzáment Fechterhez és a vele kötött házassági szerződés alapján (1693. január 25.) lett Fechter is tulajdonos, bejegyzés: 1697. március 31.), 3. Fechter, Wolfgang (neje halála után egyedüli tulajdonos lányai örökrészének kifizetése után, 1700. március 1., bejegyzés: 1700. október 1.). Az 1716-os telekösszeírásban Fechter nevén szerepel még egy ház a Vízivárosban (131. sz.). BFL IV.1009.c 1. kötet 25. fol., BFL IV.1009.a 2. kötet 80. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 63. fol és 2. kötet 18. és 71. fol. és Nagy 1971. 100. p. (Nagynál tévesen 116-os számmal szerepel). BFL IV.1009.a 2. kötet 83. p., Nagy 1971. 100. p.
- 310 *Országház utca 28.* 1696-ban még gazdátlan a Sütő utcai épület (117. sz.). Korábbi tulajdonosok: 1. Aigner, Joseph Heinrich és neje, Anna Maria Elisabetha (1699-ben ingyen assignálta rájuk a Kamarai Adminisztráció a házhelyet azzal a feltétellel, hogy egy éven belül házat építenek rá, bejegyzés: 1699. július 30.) 2. von Pfeffershoven, Johann Ferdinand báró (1713. június 17-én vásárolta 200 forintért), 3. Kollmann, Martin (1713. június 23-án vásárolta 100 forintért, a telegkönyvbe 1715. április 16-án jegyezték be). Az 1716-os összeírásban még Aigner nevén szerepel. BFL IV.1009.a 2. kötet 84. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 64. fol. és 2. kötet 62. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 29. fol. és Nagy 1971. 100. p.
- 311 *Országház utca 28.* 1696-ban nincs birtokosa (118. sz.) a Sütő utcai háznak. Korábbi tulajdonos: 1. Haüssling, Johann Georg Gotthardt cs. élelmezési tiszt (ingyen kapta a Kamarai Adminisztráció 1699. január 5-i határozata alapján azzal a feltétellel, hogy egy éven belül felépíti, bejegyzés: 1699. április 13.). 2. Pochler, Michael [Pechler] cs. hadnagy és neje, Maria Elisabetha (60 forintért vásárolták, bejegyzés: 1699. július 10.). Paska és neje, Maria Barbara tőle vásárolta meg a házat 1714-ben 250 forintért (adásvételi szerződés: 1714. február 16., telegkönyvi bejegyzés: 1714. február 18.). 1716-ban még Pochler nevén vezették be az összeírásba. BFL IV.1009.a 2. kötet 85. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 64. fol. és 2. kötet 55. és 60. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 21. fol. és Nagy 1971. 101. p.
- 312 *Országház utca 28.* 1696-ban gazdátlan (119. sz.), az apácák előtt a házhely tulajdonosa Körner, Adam [Khörner]. BFL IV.1009.b 1. kötet 65. fol. és Nagy 1971. 101. p.

Nr. 123. *Egy fentebb is nevezett utca, az Új Apáca utca*³¹³

Nr. 124. – tető nélkül maradt

Moßbacher, Andreas³¹⁴, polgár, nemrég érkezett Törökbálintról

Nr. 125. – sértetlen maradt

ferences szerzetesrend³¹⁵

*Egy utca, mely felfelé a cs. kaszárnyákhoz, lefelé a Bécsi kapuhoz vezet, s amit Császárrésnek neveznek*³¹⁶

Nr. 126. – leégett

Steiger, Gabriel néhai³¹⁷, polgár, kovácmester

Nr. 127. – leégett

Hueber, Hans Georg³¹⁸, polgár, kovácmester

---

313 *Eine Gassen. ut supra daß Neüe Closter-Frau-Gässl genant.* 1716-ban térnek írják. BFL IV.1002.uu Nr. 162. 12. p., BFL IV.1009.a 2. kötet 87. p.

314 *Országház utca 28.* Korábbi tulajdonos: 1. von Locatelli, Johann Baptista báró (1703. január 9.), 2. Häckel, Joseph [Häckhel] kádár és neje, Julianna (bejegyzés a telekkönyvbe: 1717. október 29., 200 forintért vásárolták a Sütő utcai házat). 3. Mosbacher, Andreas védett polgár és neje, Maria. Häckhel özvegye újra férjhez ment, s ekkor adta el a házat Mosbacheréknek szóbeli megállapodással 200 forintért (bejegyzés a telekkönyvbe: 1722. október 22.). BFL IV.1009.a 2. kötet 88. p., BFL IV.1009.c 1 kötet 45. és 76. fol. és *Nagy* 1971. 101. p.

315 *Országház utca 30.* 1696-ban még gazdátlan (121. sz.). Korábbi tulajdonosok: 1. Stoppel, Matthias (ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól), 2. Clar, Franz Martin postaigazgató (45 forintért vásárolta meg 1699. január 22-én azzal a feltétellel, hogy 3 éven belül köteles felépíteni, bejegyzés: 1699. február 8.), 3. Schmidt, Augustin, 4. ferencesek (1701. január 30-án vásárolták meg a házhelyet 280 forintért, szerződés: 1701. január 21., bejegyzés: 1701. február 2.). BFL IV.1009.a 2. kötet 89. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 66. fol. és 2. kötet 47. és 77. fol. és *Nagy* 1971. 101. p.

316 *Eine Gassen gegen die Kayl. Cassarm hinauf, und Wiener Thor hinunter zur Kayl. Press (!) genant.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 13. p.

317 *Országház utca 30.* Lásd még a 171. sz. háznál. A 126. sz. Sütő- és Ferences utca találkozásánál álló sarokház 1696-ban gazdátlan (122. sz.). Korábbi tulajdonos: Reitter, Johann Georg cs. k. élelmezési főtiszt és neje, Anna Dorothea (ingyen kapták a Kamarai Adminisztrációtól 1699. március 12-én azzal a feltétellel, hogy a sarkon lévő házhelyen 3 éven belül házat építenek, bejegyzés: 1699. március 15.). 1701-ben a ferencesek vásárolták meg (1701. február 2.). BFL IV.1009.a 2. kötet 90. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 66. fol. és 2. kötet 61. és 76. fol. és *Nagy* 1971. 101. p.

318 *Országház utca 29.* A 116. sz. tulajdonosa is. A 127. sz. ház tulajdonosa 1696-ban Hueber, Veit kovács (123. sz.). BFL IV.1009.b 1. kötet 67. fol. és *Nagy* 1971. 101. p.

Nr. 128. – leégett

Weigel, Franz³¹⁹, polgár, kádár

Nr. 129. – leégett

Hoffmann, Johann Georg³²⁰, polgár, strázsamester

Nr. 130. – leégett

Hörger, (Johann) Anton³²¹, polgár, szobrász

*A Legényke utcának nevezett utca*³²²

Nr. 131. – leégett

Falckner, Georg [Falckhner]³²³, polgár, festő

Nr. 132. – leégett

Vogl, Konrad³²⁴, polgár, kőfaragómester

---

319 *Országház utca* 25. Lásd még a 138. sz. háznál. A 128. sz. ház 1696-ban tulajdonos nélküli (125. sz.). Hässelmayr, Matthias ácsmester (ingyen assignálta rá a Kamarai Adminisztráció azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül házat épít a telken, határozat: 1698. november 26., bejegyzés: 1699. január 2.). 1716-ban Stallbauer, Peteré. BFL IV.1009.a 2. kötet 91. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 68. fol. és 2. kötet 46. fol. Nagy 1971. 101. p.

320 *Országház utca* 23. 1696-ban gazdátlan (126. sz.), majd Toschano, Antoné (ingyen assignálta rá a Kamarai Adminisztráció azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül a Ferences téren álló házat újjáépíti, bejegyzés: 1697. december 9.). 1716-ban Hartman, Johann örököseié. BFL IV.1009.a 2. kötet 92. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 68. fol. és 2. kötet 24. fol. és Nagy 1971. 101. p.

321 *Országház utca* 21. A 130-131. sz. házakat 1696-ban 127-es számmal jelölik, sarokház a Ferences téren, tulajdonosa 1696-ban Spillbilller, Hans Georg fazekas és neje, Maria (ingyen kapták a Kamarai Adminisztrációtól az házhelyet azzal a feltétellel, hogy egy éven belül házat építenek rá, bejegyzés: 1698. december 1.). A 130. sz. ház birtokosa 1716-ban Tödtenwolf, Franz Ferdinand [Tödtenwolff]. BFL IV.1009.a 2. kötet 93-94. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 69. fol. és 2. kötet 51. fol. és Nagy 1971. 101. p.

322 *Eine Gassen. Daß Bueben-Gässl genant.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 13. p.

323 *Országház utca* 21. Korábbi tulajdonos: Spillbilller, Hans Georg és neje (1696, 127. sz.). 1716-ban már Falckner birtokában. BFL IV.1009.a 2. kötet 94. p. és Nagy 1971. 101. p.

324 *Kard utca* 4. 1696-ban gazdátlan (128. sz.). Vogl, Johann Konrad 1698-ban kapta a Kamarai Adminisztrációtól ingyen a házhelyet azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül kiépíti (bejegyzés: 1698. december 1.). 1716-ban már Voglé. BFL IV.1009.a 2. kötet 95. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 69. fol. és 2. kötet 53. fol. és Nagy 1971. 101. p.

- Nr. 133. – leégett
Lepp, Peter néhai³²⁵, polgár, trombitás
- Nr. 134. – leégett
Spiegel, Bernhard néhai³²⁶, polgár, pék
- Nr. 135. – leégett
Spiegel, Bernhard néhai, polgár, pék
- Nr. 136. – leégett
Dillmann, Sebastian³²⁷, polgár, belső tanácsos, városi főkamárás
- Nr. 137. – leégett
Seyller, Paul³²⁸, polgár, mészáros

-
- 325 *Országház utca 19.* A Sütő és Legényke utca sarkán álló ház, 1696-ban gazdátlan (129. sz.), Lepp és neje, Maria Anna ingyen kapták a Kamarai Adminisztrációtól azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül házat építenek a telken (bejegyzés: 1698. szeptember 24.). BFL IV.1009.a 2. kötet 96. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 70. fol. és 2. kötet 47. fol. és Nagy 1971. 102. p.
- 326 *Országház utca 17.* A 134-135. sz. ház 1696-ban gazdátlan (130-131. sz.), 1716-ban már mindkettő Spiegelé. A 130. sz. ház korábbi tulajdonosa Mühlbach, Adam [Mihlbach] kőfaragólegény (ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól azzal a feltétellel, hogy három éven belül újjáépíti, bejegyzés: 1697. február 22.). Spiegel szóbeli megállapodás után 32 forint 30 krajcárért vásárolta meg Mühlbachtól (bejegyzés: 1697. szeptember 5. ugyanekkor szerezte meg Spiegel a 131. számút is). BFL IV.1009.a 2. kötet 97. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 70-71. fol. és 2. kötet 15. fol. és Nagy 1971. 102. p.
- 327 *Országház utca 15.* 1696-ban még gazdátlan a Sütő utcai ház (132. sz.). Korábbi tulajdonos: 1. Kornfaill, Johann (Hans) mészáros (a Kamarai Adminisztráció ingyen assignálta rá a házhelyet azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül házat épít rá, bejegyzés: 1698. szeptember 21.), 2. Dillmannin, Maria Theresia [Tillmann], 400 forint vételárért (Dillmannin bejegyzése a telekkönyvbe: 1708. április 3.) 3. Dillmann, Johann Sebastian belső tanácsos és városi főkamárás és neje, Maria Theresia Josepha (bejegyzés a telekkönyvbe: 1717. október 31.). Az 1717-es bejegyzés szerint a korábbi tulajdonos, Dillmann, Theresia Josepha (!) szomszédjától, Hütterin, Annától (azelőtt Isakin) vásárolta a házat 40 forintért. BFL IV.1009.a 2. kötet 98. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 71. fol. és 2. kötet 44. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 9. fol. Nagy 1971. 102. p.
- 328 *Országház utca 13.* A Sütő utcai ház korábbi tulajdonosa: Jungmayr, Johann Christoph cs. építőtisztviségi írnok (1696, 133. sz.) és neje, Maria Secunda szül. Trompeschin (még Werlein assignálta rájuk ingyen, bejegyzés: 1700. szeptember 1.). A Jungmayr-házaspár halála után hirdette meg Buda városa a házat és adta el 1000 forintért Seyller, Paulnak és nejének, Maria Annának a hozzátartozó 6 holdas szőlővel (39. sz.) a Svábhegy alatt, a Németszőlgyben (jegyzőkönyv: 1719. augusztus 21., bejegyzés a telekkönyvbe: 1719. augusztus 25.). BFL IV.1009.b 1. kötet 72. fol. és 2. kötet 72. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 60. fol. és Nagy 1971. 102. p.

- Nr. 138. – leégett
Weigel, Franz [Weigl]³²⁹, polgár, kádár
- Nr. 139. – leégett
Kräntzer, Gabriel néhai³³⁰, egykori cs. kamarai adminisztrátor
- Nr. 140. – leégett
von Rittersheimb, Johann Georg néhai³³¹, egykori cs. ételmezési biztos
- Nr. 141. – leégett
von Rittersheimb, Johann Georg néhai, egykori cs. ételmezési biztos
- Nr. 142. – leégett
von Rittersheimb, Johann Georg néhai, egykori cs. ételmezési biztos

*A Szemét utca*³³²

- Nr. 143. – leégett
Mayer, Johann [Mayr]³³³, polgár, mészáros

-
- 329 *Országház utca 15.* A 128. sz. ház tulajdonosa is Weigl. A 138. sz., Sütő utcai ház korábbi tulajdonosa: Kräntzer, Gabriel [Krenzer, Krentzer] (1698, 134. sz.), a Kamarai Adminisztráció registratora (1695-ben kapta ingyen a Kamarai Adminisztrációtól 1695. augusztus 20-án azzal a feltétellel, hogy a telken házat épít, bejegyzés: 1698. március 28.), majd az ifj. Kräntzerrel létrejött megegyezés után lett Weigl, Franz Joseph [Weigel] fuvarosé és nejéé, Maria Barbaráé 550 forintért (jegyzőkönyv az adásvételről: 1717. március 11., bejegyzés a telekkönyvbe: 1717. március 17.). BFL IV.1009.b 1. kötet 72. fol. és 2. kötet 32. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 43. fol. és Nagy 1971. 102. p.
- 330 *Országház utca 15.* Kräntzer [Kränzer, Krenzer], a Kamarai Adminisztráció registratora 1692-től volt a tulajdonosa (134. sz. alatt, bejegyzés: 1692. április 1.). BFL IV.1009.b 1. kötet 73. fol. és 2. kötet 34. fol., Nagy 1971. 102. p.
- 331 *Országház utca 5-7.* A 140-142. sz. házak korábbi tulajdonosa Schradter, Georg (1696: 136-137. sz.), 1695-től, a 142-es számú 1695 előtti birtokosa Kahr, Konrad üveges és neje (1695. december 22.), akitől Schradter megvásárolta azt. A házak tulajdonosa Schradter után, 1702-től Reitter, Johann Georg főbiztos és neje. BFL IV.1009.b 1. kötet 1-2. fol., 2. kötet 1-3. fol. és Nagy 1971. 102. p.
- 332 *Eine Gassen. Daß Hader-Gässl.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 14. p.
- 333 *Országház utca 1-3.* Korábbi tulajdonos: Rahmelmayer, Philipp fogadós és örökösei (1696, 139. sz.). Mayer neje, Maria Magdalena révén szerezte meg a sarokházat, aki örökölte azt (bejegyzés: 1698. március 3.). 1716-ban Mayer nevén egy vízvárosi házzal (232. sz.) együtt szerepel. BFL IV.1009.a 2. kötet 100. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 73. fol. és 2. kötet 36. fol. és Nagy 1971. 103. p.

- Nr. 144. – leégett
Mayer, Johann [Mayr]³³⁴, polgár, mészáros
- Nr. 145. – leégett
Serenus³³⁵, cs. kapitány, Bécsben lakik
- Nr. 146. – leégett
Götz, Johann Georg néhai³³⁶, polgár, belső tanácsos (ács)
- Nr. 147. – leégett
Pozsonyi káptalan³³⁷
- Nr. 148. – leégett
Hueber, Sebastian³³⁸, polgár, kenyeres kofa

-
- 334 *Országház utca 1-3.* A Sütő utcai ház korábbi tulajdonosai: Kokall, Franz vámszedő. Wittenbaur, Martin esztergályos (a Kamarai Adminisztráció írta rá 1695. július 19-én 110 forint vételárért, bejegyzés: 1699. január 2., ekkori házszám: 140.). Mayer és neje, Maria Magdalena 1715. július 9-én vásárolta 350 forintért (bejegyzés a telekkönyvbe: 1715. november 6.). Az 1716-os telek-összeírásban még Wittenbaur nevén áll. BFL IV.1009.c 1. kötet 31. fol., BFL IV.1009.a 2. kötet 101. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 74. fol. és 2. kötet 45. fol. és *Nagy* 1971. 103. p.
- 335 *Országház utca 1-3.* A 145., 220., 222-223. sz. ház is a birtokában volt. A 145. sz. ház 1696-ban gazdátlan (akkori száma 141., az 1696-os urbáriumban már Serenus szerepel, 1702-es utalással). 1716-ban a 145., 219. és 222. sz. ház állt Serenus nevén. BFL IV.1009.a 2. kötet p. 102., BFL IV.1009.b 1. kötet 74. fol. és *Nagy* 1971. 103. p.
- 336 *Országház utca 1-3.* A Sütő utcai ház korábbi tulajdonosai: 1. Rayer, Michael Gabriel [Reyer] (1696, 142. sz.) cs. sókereskedő (ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól két szőlővel), 2. Rayerin, Anna Theresia [Reyerin] (Rayer özvegye, bejegyzés: 1700. május 9.) 1700. július 20-án 1000 forintért Bösinger, Ignazra hagyományozta. 3. Bösinger özvegye, Theresia Katharina és második férje, Nassau, Joseph Heinrich adták el Schlögel, Hans Georg üvegesmesternek és nejének, Hedvignek 900 forintért 1717-ben (adásvételi szerződés: 1717. január 16., bejegyzés a telekkönyvbe: 1717. január 27.). 4. Szóbeli megegyezés alapján 1200 forintért vásárolta meg Götz, Johann Georg belső tanácsos és a városi kórház főfelügyelője, valamint neje, Anastasia (bejegyzés: 1719. június 9.). Az 1716-os összeírásban Rayerin, Anna Theresia nevén áll, utólag jegyezték be Schlögel, Hans Georget. BFL IV.1009.c 1. kötet 41., 59. fol., BFL IV.1009.a 2. kötet 103. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 75. fol. és 2. kötet 67. fol. és *Nagy* 1971. 103. p.
- 337 *Országház utca 1-3.* 1688. február 12-én kapták Werleintől 225 forintért (korábbi házszám: 143. sz., bejegyzés: 1698. augusztus 25.). BFL IV.1009.a 2. kötet 104. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 75. fol. és 2. kötet 43. fol. és *Nagy* 1971. 103. p.
- 338 *Országház utca 1-3.* Korábbi tulajdonos: 1. Albich, Johann Christoph [Albig] tanácsos és könyvkötő (1696, 144. sz., Sütő utca), 2. Albich örökösei: Albich, Thomas és Albichin, Anna Maria — utóbbi később Scosa, Pietro Antonio [Scossa] kereskedő neje, 3. Scosa, Pietro Antonio (nejétől kapott tulajdonjogot 325 forintért) és neje, Anna Maria (a szerződést 1713. április 6-án kötötték meg, a telekkönyvbe 1714. március 10-én jegyezték be). 4. Hueber, Sebastian és neje, Ursula 800 forintért vásárolták meg a házat (bejegyzés a telekkönyvbe: 1716. december 28.). Az 1716-os összeírásban Albich örököseit áthúzták és javították Hueber, Sebastianra. BFL

Nr. 149. – leégett

Schöffmann, Johann Georg³³⁹, polgár, lakatosmester

Nr. 150. – leégett

Weiner, Peter [Weinner]³⁴⁰, polgár, mészáros

*A Szent Péter utca*³⁴¹

Nr. 151. – leégett

Bogner, Bartholomäus³⁴², polgár, szabó

Nr. 152. – leégett

Wentzel, Florian³⁴³, polgár, cipész

Nr. 153. – ép maradt³⁴⁴

jezsuita iskola³⁴⁵

IV.1009.a 2. kötet 105. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 76. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 23. és 39. fol. és *Nagy* 1971. 103. p.

339 *Országház utca 1-3.* Korábbi tulajdonos: Rathmayr, Thomas tanácsszolga és szakács (1691. április 4-én gratis kapta, bejegyzés: 1699. július 24., akkori házszám: 145.) és neje, Anna Maria. 1716-ban Hoppe, Heinrich birtokában. BFL IV.1009.a 2. kötet 106. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 76. fol. és 2. kötet 61. fol. és *Nagy* 1971. 103. p.

340 *Országház utca 1-3.* Weiner már 1696-ban háztulajdonos (146. sz., bejegyzés: 1697. december 10., ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól a sarokházat). BFL IV.1009.a 2. kötet p., BFL IV.1009.b 1. kötet 77. fol. és 2. kötet 25., 107. fol. és *Nagy* 1971. 103. p.

341 *Eine Gassen. St. Peters-Gässl.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 14. p.

342 *Országház utca 1-3.* A Sütő utca és Iskola utca közti sarokház korábbi tulajdonosa: Schaffer, Christian, majd örökösei. Rapoldt, Peter szabómester (1696, 147. sz., Schaffer örököseitől vásárolta 550 forintért, bejegyzés: 1696. február 5.). Rapoldt halála után özvegye, Barbara örökölte a házat, aki férjhez ment Bogner, Bartholomaeushoz [Pogner], s így osztották meg az ingatlan fölötti tulajdonjogot (bejegyzés a telekkönyvbe: 1720. szeptember 10.). BFL IV.1009.a 2. kötet 108. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 77. fol. és 2. kötet 5. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 69. fol. és *Nagy* 1971. 103-104. p.

343 *Országház utca 1-3.* Korábbi tulajdonos: Schuldring, Sebastian [Schultrin, Schaltrin, Soldri] cipész (1696, 148. sz., ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól, bejegyzés: 1698. március 5.). 1716-ban még az örökösei laktak benne. BFL IV.1009.a 2. kötet 109. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 78. fol. és 2. kötet 30. fol. és *Nagy* 1971. 104. p.

344 *Hess András tér 5.* Korábbi száma 150. BFL IV.1009.b 1. kötet 79. fol. és 2. kötet 90. fol., *Nagy* 1971. 104. p.

345 *Hess András tér 5.* 1716-ban 154-es száma van. BFL IV.1009.a 2. kötet 110. p., *Nagy* 1971. 104. p.

*A Diák utca*³⁴⁶

- Nr. 154. – régi házhely
jezsuita iskola területe
Nr. 155., 156. – leégett
cs. ácsudvar (*Bauhof*)³⁴⁷
Nr. 157. – régi házhely
Petrovay, (László gróf)³⁴⁸, korábbi Pest(-Pilis-Solt vármegye)i alispán

*A fentebb is nevezett Szemét utca*³⁴⁹

- Nr. 158. – leégett
Esztergomi káptalan³⁵⁰
Nr. 159. – leégett
Esztergomi káptalan³⁵¹

---

346 *Eine Gassen. Schuller-Gassen.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 14. p.

347 *Hess András tér 2-4.* 156 és 156 ½ számmal 1696-ban. BFL IV.1009.a 2. kötet 110. p. és *Nagy* 1971. 104. p.

348 *Fortuna utca 2.* 1696-ban gazdátlan a Bécsi utca és a Szemét utca közti sarokház (153. sz.), 1716-ban már Petrovay nevén áll. Petrovay László gróf és neje, Daróczi Klára ingyen kapták a Kamarai Adminisztráció 1704. május 26-i határozata alapján a házhelyet azzal a feltétellel, hogy három éven belül házat építenek rá (bejegyzés: 1704. június 30.). BFL IV.1009.a 2. kötet 111. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 80. fol. és 2. kötet 97. fol. és *Nagy* 1971. 104. p.

349 *Eine Gassen. ut supra. Daß Hader Gässl.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 15. p.

350 *Fortuna utca 4.* A Bécsi- és a Szemét utca közti sarokház, 1696-ban a Greischer-örökösök tulajdonsa (154. sz., 1697. május 23-án Greischerin, Anna Theresia szül. Lerchin özvegyet jegyzik be tulajdonosnak férje után 4 gyermekükkel, Georg Friedrichel, Annával, Catharinával, Rosaliával és Barbarával, az ingatlant Greischer 1696-ban gratis kapta a Kamarai Adminisztrációtól). 2. Seelich, Johann Friedrich sebész (1698. június 2-i írásos adásvételi szerződés alapján vásárolta 150 forintért, bejegyzés: 1698. július 31.). Az Esztergomi káptalan 1702. február 14-én vásárolta 1000 forintért (bejegyzés: 1702. február 14.). BFL IV.1009.a 2. kötet 112. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 81. fol. és 2. kötet 19., 41., 81. fol. és *Nagy* 1971. 104. p.

351 *Fortuna utca 4.* 1696-os tulajdonosa Bischoff, Johann kovács (155. sz., ingyen assignálta rá a Budai Kamarai Adminisztráció, bejegyzés: 1697. december 23.). Az Esztergomi káptalan 1702. február 14-én vásárolta 3000 forintért (bejegyzés: 1702. február 14.). BFL IV.1009.b 1. kötet 81. fol. és 2. kötet 28., 81. fol. és *Nagy* 1971. 104. p.

- Nr. 160. – leégett
Deppre, Franz Xaver³⁵², polgár, városi bírósági ülnök
- Nr. 161. – leégett
Mayer, Johann Georg [Mayr]³⁵³, polgár, városi bírósági jegyző
- Nr. 162. – leégett
Vanosi, Franz (Kaspar) Christoph³⁵⁴, polgár, belső tanácsos és városi bíró
- Nr. 163. – leégett
Sollfranck, néhai [Sollfranckh]³⁵⁵, cs. puskaműves
- Nr. 164. – leégett
Berger, Johann³⁵⁶, polgár

-
- 352 *Fortunca utca 6.* A Bécsi utcai ház korábbi tulajdonosai: 1. Krántzer, Gabriel [Krenzer] (1696-ban kapta gratis a Kamarai Adminisztrációtól azzal a feltétellel, hogy három éven belül házat épít a házhelyre, akkori házszám 156., bejegyzés: 1698. március 28.), 2. Kundorff, Dionysius [Condorff] (50 forintért vásárolta meg a házhelyet azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül házat épít rá, bejegyzés: 1698. december 1.). 3. Kundorff 1710. április 6-i végrendelete alapján szállt Depre nevére, Anna Klarára (bejegyzés a telekkönyvbe: 1715. március 6.). BFL IV.1009.b 1. kötet 82. fol. és 2. kötet 33., 52. fol. és BFL IV.1009.c 1. kötet 27. fol. és Nagy 1971. 104. p.
- 353 *Fortunca utca 8.* Korábbi tulajdonos: Claus, Lorenz cipész (1691-ben ingyen assignálták neki, bejegyzés: 1697. november 2., korábbi házszám 157., Bécsi utca) és neje, Maria, 1697. október 23-ig: A Claus-házaspár halála után Opitz, Gottfried örökölte, majd végrendelete szerint özvegyére, Katharinára hagyta az ingatlant. Katharina Opitz halála után hozzáment Kahr, Konrad bírósági ülnökhöz, akivel így megosztották a tulajdonjogon (bejegyzés a telekkönyvbe: 1718. július 10.). Az 1716-os telekösszeírásban már Kahrt írják tulajdonosnak (a 253. sz. várbeli és az 55. sz. vízvárosi házzal együtt). BFL IV.1009.a 2. kötet p. 113., BFL IV.1009.b 1. kötet 82. fol. és 2. kötet 23. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 52. fol. és Nagy 1971. 104-105. p.
- 354 *Fortuna utca 10.* A 212. sz. ház is a birtokában volt. A 162. sz. ház korábbi tulajdonosa 1. Stolhoffer, Ferdinand Élelmezési Hivatal ellenjegyzője (1696, 158. sz., ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól, bejegyzés: 1696. november 30.). 2. Grundtner, Georg (1716, ő ugyanekkor a 212-213. sz. ház birtokosa is). BFL IV.1009.a 2. kötet 114. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 10. fol. és 2. kötet 12. fol., és Nagy 1971. 105. p.
- 355 *Fortuna utca 12.* Korábbi tulajdonos: Hirschel, Wenzel [Hürschl] szijgyártó (1689. január 28-án kapta 100 forintért, 159. sz.). 1716-ban már Sollfrancké. BFL IV.1009.a 2. kötet 115. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 6. fol. és 2. kötet 8. fol. és Nagy 1971. 105. p.
- 356 *Fortuna utca 14-16.* Korábbi tulajdonos: Irackh, Daniel asztalos (még Werlein idején assignálták rá és nejére, Annára 1689. június 22-én, bejegyzés: 1697. december 23., 160-161. sz.). Irackh halála után (1699-es végrendeletét 1702. május 5-én hirdették ki, lásd BFL IV.1002.y I.995.) özvegye, Anna Maria hozzáment Berger, Johannhoz [Perger], ekkor osztották meg az ingatlan fölötti tulajdonjogot (bejegyzés a telekkönyvbe: 1720. október 10.). BFL IV.1009.a 2. kötet 116. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 83. fol. és 2. kötet 27. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 69. fol. és Nagy 1971. 105. p.

Nr. 165. – leégett

Widermann, Georg³⁵⁷, polgár, bogsnár

Nr. 166. – leégett

Radits, Georg Adam³⁵⁸, józságigazgató Mórón

Nr. 167. – leégett

Radits, Georg Adam, józságigazgató Mórón

*A fentebb is nevezett Legényke utca*³⁵⁹

Nr. 168. – leégett

Fidler, Franz Heinrich³⁶⁰, polgár, kőművesmester

Nr. 169. – leégett

Pauer, Franz Matthias [Paur]³⁶¹, polgár, mészáros

---

357 *Fortuna utca 16.* 1696-ban még gazdtalan ház a Bécsi utcán (161. sz.). Korábbi tulajdonosok: Irackh, Daniel [Irack] asztalos és neje, Anna (lásd az előző háznál is). Férje halála után az özvegy adta el a házat 150 forintért Leithner, Georg fogadósnak és nejének, Walburgának (bejegyzés a telekkönyvbe: 1716. október 9.). Leithnerék Raith, Matthiasnak adták el 460 forintért, aki továbbadta a házat ugyanekkora összegért Widderman, Georg kádárnak és nejének, Mariának (bejegyzés a telekkönyvbe: 1719. március 22.). BFL IV.1009.a 2. kötet 116. p., BFL IV.1009.c 1. kötet 37., 57. fol. és Nagy 1971. 105. p.

358 *Fortuna utca 18.* A 166-167. sz., a Bécsi utcán, a Legény utcánál álló sarokház korábbi tulajdonosai: Faber (Christoph Hieronymus) tanácsos örökösei (1696, 162-163. sz.). Faberin, Maria Anna Theresia végrendelete (kelt: 1715. augusztus 25.) kihirdetése után örökölte Radits [Raditsch] (bejegyzés a telekkönyvbe: 1718. március 9.). BFL IV.1009.a 2. kötet p. 117., BFL IV.1009.b 1. kötet 84. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 49. fol. és Nagy 1971. 105. p.

359 *Eine Gassen. ut supra. Die Buben-Gassen.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 15. p.

360 *Bécsikapu tér 8., Kard utca 1.* 1696-ban gazdtalan a Bécsi kapunál álló sarokház. Korábbi tulajdonos: 1. Zehetmeyer, Paul kőművesmester (ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól a házhelyet azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül házat épít rá, bejegyzés: 1697. március 31., korábbi házszám 164.), 2. Zehetmeyer halála után özvegyéé, Sabináé, aki szöbéli megállapodás útján adta el Fiedler, Heinrich Franz [Fidler] kőműves pallérnak és nejének, Margarethának 600 forintért (bejegyzés a telekkönyvbe: 1719. szeptember 9.). BFL IV.1009.a 2. kötet p. 118., BFL IV.1009.b 1. kötet 85. fol. és 2. kötet 16. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 60. fol. és Nagy 1971. 105. p.

361 *Bécsikapu tér 6-7.* A 169-170. sz. ház korábbi tulajdonosa: Poschla, Franz [Poschlau] szabó és neje, Johanna (az 1696-os Zaigerben már Poschlát jelölik tulajdonosnak, a telekkönyvi jegyzőkönyv szerint 1699-ben íratta rájuk a Kamarai Adminisztráció ingyen azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül házat építenek a telekre, bejegyzés: 1699. február 18., 165-166. sz.). Pauer, Matthias 600 forintért vette meg, az adásvétel időpontja 1709. július 14. és 1709. október

- Nr. 170. – leégett
Pauer, Franz Matthias [Paur], polgár, mészáros
- Nr. 171 ½ – leégett
Hueber, Johann Georg³⁶²
- Nr. 171. – leégett
Steiger, Gabriel³⁶³ (polgár, kovács)
- Nr. 172. – sértetlen maradt
Bösenbacher, Michael³⁶⁴, polgár, esztergályos
- Nr. 173. – régi házhely
Neuberg doktor (von) néhai³⁶⁵
- Nr. 174. – leégett
Rost, Johann³⁶⁶, polgár, bognármester
- Nr. 175. – leégett (keresztel megjelölt)
Edl, Silvester³⁶⁷, polgár, kádár, itt ütött ki a tűz

6., a telekkönyvbe 1710. október 1-én jegyezték be Pauer és neje, Eva Rosina javára. 1716-ban Pauer, Matthiasé a 169-170. sz. várbeli ház mellett a 136. sz. vízivárosi is. BFL IV.1009.a 2. kötet 119. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 85-86. fol. és 2. kötet 49. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 11. fol. és Nagy 1971. 105. p.

- 362 *Fortuna utca 18.* Lásd még a 126. sz. háznál. A 171. sz. sarokház korábbi tulajdonosa: Hueber, Veit kovács (1696, 167. sz., 70 forintért kapta, bejegyzés: 1696. október 5.). Hueber halála után özvegye adta Steigerin, Anna Maria patkolókovács nejének (bejegyzés a telekkönyvbe: 1721. december 1.). BFL IV.1009.c 1. kötet 73. fol. (itt 166-os számmal szerepel) és Nagy 1971. 105. p.
- 363 *Fortuna utca 18.* Lásd az előző lábjegyzetet.
- 364 *Nándor utca 7.* A 179-es számú ház tulajdonosa is. Már 1696-ban Bösenbacher birtokában volt nejével, Catharinával a 172. számú ingatlan (akkori házszám: 168., a Kamarai Adminisztráció assignálta rájuk, bejegyzés: 1700. október 18.). 1716-ban a nevében állt a 172., 179. sz. várbeli és a 132. sz. vízivárosi ház is. BFL IV.1009.a 2. kötet 120. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 86. fol. és 2. kötet 72. fol. Nagy 1971. 106. p.
- 365 *Nándor utca 5.* Az 1696-os Urbariumban és az 1716-os összeírásban is szerepel, Neüburger néven, a ház korábbi száma 169. BFL IV.1009.a 2. kötet 121. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 87. fol., Nagy 1971. 106. p.
- 366 *Nándor utca 1-3.* Már 1696-ban Rost, Johann [Roß] bognármester a tulajdonosa (170. sz.). Halála után megosztották a telket és a 174 ½ sz. házrész örökségként Hausner, Johann Michael kádármesterre és nejére, Maria Evára szállt (bejegyzés a telekkönyvbe: 1723. december 16.). BFL IV.1009.a 2. kötet 122. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 87. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 82. fol. és Nagy 1971. 106. p.
- 367 *Nándor utca 1-3.* Korábbi tulajdonos: 1. Hueber, Hans Georg asztalos (1696, 171. sz.), 2. Sailler, Paul és neje, Anna Maria. 3. Edl, Sylvester kádár és neje, Julianna: szóbeli megállapodás után kapták meg a Sailler-házaspártól 900 forintért (bejegyzés a telekkönyvbe: 1721. január 14.).

Nr. 176. – leégett

Kuhn, Gottfrid³⁶⁸, polgár, fogadós

*Nr. 177–178. Tér a sánc megközelítésére*³⁶⁹

Nr. 179. – sértetlen maradt

Bösenbacher, Michael³⁷⁰, polgár, esztergályos

Bécsi-kapu

A kapuval szemben álló, annak védelmére szolgáló belső ravelin (Revelin)

Nr. 183. – tető nélküli

Dolles, Matthias (Johannes) néhai³⁷¹, polgár, szabó

BFL IV.1009.a 2. kötet 123. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 88. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 71. fol. és Nagy 1971. 106. p.

- 368 *Bécsikapu tér 2-4.* 1696-ban gazdátlan (172. sz.), korábbi tulajdonosai: 1. Hölbling, Johann kőművesmester (ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül rendbehozza a Bécsi téren álló sarokházat, bejegyzés: 1698. június 12.). 2. pálos atyák (szóbeli megegyezés útján vásárolta Hölblingtől 50 forintért, bejegyzés: 1701. május 8.). 3. Masse, Franciscus (miután Hölbling nem tartotta be a Kamarai Adminisztráció építkezéssel kapcsolatos feltételeit, a házhelyet egy 1702. február 18-i bejegyzés szerint Masséra assignálták a telket (!) azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül házat épít rá, a bejegyzés nem említi a pálosokat és az 1698-assal ellentétben nem sarokháznak, hanem üres házhelynek nevezi a telket). 4. Marx, Adam fuvaros (szóbeli szerződés alapján vásárolta 50 forintért, az 1703. november 10-i bejegyzés csak Hölblinget említi korábbi tulajdonosnak). 5. Honauer, Martin (70 forintért vásárolta, bejegyzés: 1707. május 14.). BFL IV.1009.a 2. kötet 124. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 88. fol. és 2. kötet 36., 78., 82., 94. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 4. fol. és Nagy 1971. 106. p.
- 369 *Ein Spatium zur Communication auf den Waall.* 1696-ban gazdátlan házak álltak a helyén (172-174. sz.). BFL IV.1002.uu Nr. 162. 16. p. és Nagy 1971. 106. p.
- 370 *Nándor utca 1-3.* Lásd még 172-es számú háznál. A 179. sz. ház tulajdonosa 1696-ban Kraus, Wenzel (175. sz.). BFL IV.1009.b 1. kötet 90. fol., Nagy 1971. 106. p.
- 371 *Fortuna utca 25.* A 183-184-es ház mellett a 211-es ház tulajdonosa is. 1716-ban már mindhárom ház Dolles nevében van. A 183. sz. ház korábbi tulajdonosa Lipkovicz, Martin (korábbi házszám 179., 1698. október 7-én ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól a 178-179. sz. házhelyeket azzal a feltétellel, hogy három éven belül házat épít rá, bejegyzés: 1699. március 30.). Dolles és neje, Veronica 1701-ben kapta meg a Bécsi utca és a Zsidó utca sarkán álló házat

Nr. 184. – sértetlen maradt

Dolles, Matthias (Johannes) néhai³⁷², polgár, szabó

Nr. 185., 186. – sértetlen maradt

Kurtz, Johann néhai³⁷³, polgár, asztalos

Nr. 187. – sértetlen maradt

Landtrachtinger³⁷⁴, polgár, festő és bírósági ülnök

Nr. 188. – sértetlen maradt

Landtrachtinger, (Johann Kaspar)³⁷⁵, polgár, festő és bírósági ülnök

---

9 forintért (bejegyzés: 1701. október 17.). BFL IV.1009.a 2. kötet 126. p., BFI IV.1009.b 1. kötet 91-92. fol. és 2. kötet 53. és 79. fol.

372 *Fortuna utca* 25. Korábbi tulajdonos: Hueber, Kaspar bognár, majd örökösei (1696, 180. sz.). Dolles és neje, Veronica 1698-ban szerezte meg Huebertől és nejétől, Elisabethától — pontosabban Hueber örököseitől — a 184. és 211. sz. házakat (korabeli számok: 180. és 207.), valamint egy, a Székesfehérvári-hegyen álló szőlőt 1300 forintért (szerződés: 1698. szeptember 22., bejegyzés: 1699. július 30.). BFL IV.1009.b 1. kötet 92. fol. és 2. kötet 63. fol., *Nagy* 1971. 107. p.

373 *Fortuna utca* 23. A 185. sz. Bécsi utcai ház már 1696-ban a Kurz család birtokában állt, ekkori tulajdonosa Kurz, Jakób asztalos és neje, Maria Ursula (181. sz., még ingyen kapták a Kamarai Adminisztrációtól, bejegyzés: 1702. május 3., a telekkönyvben Kurz Johann keresztnévvel szerepel, az urbáriumban és a Zaigerben Jakob a keresztnéve). A 186. sz. ház korábbi tulajdonosa: Göring, Hans Georg borbély (1696), a 187. számúé: 1. Göring, Hans Michael (1696). 1716-ban a 186. számú házat is Göring, Hans Michaelének és nejének, Maria Magdalénának írják. Haláluk után a ház felét Zimmermann, Johann Friedrich asztalos örökölte, felét pedig megvásárolta 500 forintért, s nejével, Maria Katharinával egyenlő arányban voltak annak tulajdonosai (tanácsi határozat: 1716. március 12., bejegyzés a telekkönyvbe: 1716. április 04.). BFL IV.1009.a 2. kötet 127-128. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 93. fol. és 2. kötet 181. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 33. fol. és *Nagy* 1971. 107. p.

374 *Fortuna utca* 19-21. Korábbi tulajdonos: Göring, Hans (Johann) Michael Buda város és a várőrség seborvosa és neje, Maria Magdalena (a ház korábbi számai: 182-183., 205-206., a 183.-at és 206.-at még Werlein assignálta rájuk, ehhez csatolták 1698. augusztus 27-én a 182.-et és a 205. sz. házhelyet, bejegyzés: 1698. november 25.). 1716-ban már a 187. és 188. ház is Landtrachtingeré. BFL IV.1009.a 2. kötet 129. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 93-94. fol. és 2. kötet 50. fol. és *Nagy* 1971. 107. p.

375 *Fortuna utca* 17. A Bécsi utcai ház korábbi tulajdonosai: 1. Stadler, Joseph gombkötő (ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól), 2. Irackh, Daniel és Strell, Michael asztalosok (20 forintért vásárolták Stadlertől, 1697. október 18., ekkor a ház száma 184.), 3. A két asztalos továbbadta 60 forintért Ertinger, Ludwig kőfaragónak, ő pedig 4. Amini [Aminni] kőfaragónak 64 forintért, 5. Schwartzinger, Thomas [Schwärzinger] (75 forintért vásárolta írásbeli szerződés alapján, bejegyzés: 1697. október 18.). Landtrachtinger és neje, Maria Christina nyilvános árverés útján jutott hozzá, 1709. október 9-én (bejegyzés a telekkönyvbe: 1714. augusztus 21.). BFL IV.1009.c 1. kötet 25. fol., BFL IV.1009.b 1. kötet 94. fol. és 2. kötet 22. fol. és *Nagy* 1971. 107. p.

- Nr. 189. – sértetlen maradt
Raith, Matthias³⁷⁶, polgár
- Nr. 190. – sértetlen maradt
Raith, Matthias³⁷⁷, polgár
- Nr. 191. – sértetlen maradt
Krempel, (Johann Georg) Wilhelmb néhai³⁷⁸
- Nr. 192. – sértetlen maradt
Strell, Michael néhai³⁷⁹, polgár, asztalos
- Nr. 193. – sértetlen maradt
Strell, Michael néhai, polgár, asztalos
- Nr. 194. – sértetlen maradt
Nidermayer, Benedikt³⁸⁰, polgár (kádármester)

-
- 376 *Fortuna utca 15.* A 189. sz. ház tulajdonosa 1696-ban Thumann, Johann Christoph lakatos (185. sz. alatt, ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól), a 190. sz. ház cs. poroszlok kvártélyja volt. A 189-190-es számú ingatlan tulajdonosa 1707-től Posch, Johann Christoph [Bosch] pék és neje, Anna Maria (írásbeli szerződés útján, 260 forintért vásárolták, bejegyzés: 1698. augusztus 1.). 1718-ban vásárolta meg Posch özvegyétől a Várbeli épület mellett a vízivárosi, János utcán (*Joannes Gasse*) lévő házzal és a Promotnoron lévő szőlővel együtt 1800 forintért Raith, Matthias és neje, Theresia (tanácsi határozat: 1718. november 24., bejegyzés a telekkönyvbe: 1718. november 30.). BFL IV.1009.a 2. kötet 130. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 95. fol. és 2. kötet 41. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 53. fol. és Nagy 1971. 107. p.
- 377 *Fortuna utca 15.* 1696-ban a királyi poroszlok kvártélyja, majd Posch, Johann Christoph pék tulajdonosa (186. sz.). BFL IV.1009.b 1. kötet 95. fol. és Nagy 1971. 107. p.
- 378 *Fortuna utca 13.* Korábbi tulajdonos: Bischoff, Johann kovács (1696, 187. sz., Bécsi utca) és neje, Maria Ursula (a — régi számozással — 187. és 201. sz. házakat a Kamarai Adminisztráció 1698. december 5-i határozata alapján szerezték meg, utóbbi előző tulajdonosa Boitke, Andreas [Wodka] szabómester, bejegyzés: 1702. szeptember 12.). A házaspár halála után hirdették meg nyilvános árverésre az ingatlant, ekkor vásárolta meg Krempel és neje, Maria Francisca szül. Kokallin 1500 forintért (tanácsi határozat: 1717. december 13., bejegyzés a telekkönyvbe: 1718. március 10.). BFL IV.1009.a 2. kötet 131. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 96. fol. és 2. kötet 88. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 50. fol. és Nagy 1971. 107-108. p.
- 379 *Fortuna utca 11.* Strell, Michael [Ströler] 1696-ban már a 192-193. és 203. sz. házak tulajdonosa (akkori szám: 188-189., 199., ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól, bejegyzés: 1688. június 10. és 1698. március 22.). BFL IV.1009.a 2. kötet 132. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 96-97. fol. és 2. kötet 31. fol. és Nagy 1971. 108. p.
- 380 *Fortuna utca 9.* 1696-ban nincs tulajdonosa (190. sz.). Rost, Christoph bognár és neje, Anna kapta a Kamarai Adminisztrációtól annak 1698. szeptember 28-i határozata alapján azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül házat építenek a telken (bejegyzés: 1698. október 30.). Nidermayer és neje, Maria Magdalena szóbeli megegyezéssel, 30 forintért vásárolta meg a házhelyet (bejegyzés: 1701. február 4.). 1716-ban Nidermayeré a 194. és 202. sz. ház is. BFL

- Nr. 195. – sértetlen maradt
Haffner, Georg (Hans) néhai³⁸¹, polgár, tanácsszolga
- Nr. 196. – sértetlen maradt
Albich, Tobias³⁸², polgár, tanácsszolga és könyvkötő
- Nr. 197. – régi házhely
Albich, Tobias, polgár, tanácsszolga és könyvkötő
- Nr. 197 ½ – tető nélküli
Stadler, Joseph néhai³⁸³, polgár, cipész
- Nr. 198. – tető nélküli
Birn, Siglin özv.³⁸⁴ (polgár), Birn, Bernhard polgár és borbély özvegye
- Nr. 199. – tető nélküli
Birn, Siglin özv. (polgár) Birn, Bernhard polgár és borbély özvegye
- Nr. 200. – tető nélküli
Schlögel, Johann Georg [Schlögl]³⁸⁵, polgár, üvegesmeister

IV.1009.a 2. kötet 133. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 97. fol. és 2. kötet 49., 77. fol. és Nagy 1971. 108. p.

- 381 *Fortuna utca 7.* Korábbi tulajdonos: Zann, Hans kádár (1696, 191. sz., a Kamarai Adminisztráció gratis assignálta rá a házhelyet). Zann halála után örököse, Zannin, Anna Maria adta el szóbeli megegyezéssel Haffnernek 25 forintért (bejegyzés: 1701. december 12.). 1716-ban Haffner, Hans Georg tanácsszolga nevében a 195. és 284. sz. ház is. BFL IV.1009.a 2. kötet 134. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 98. fol. és 2. kötet 80. fol., Nagy 1971. 108. p.
- 382 *Fortuna utca 5.* A 196. sz. ház korábbi tulajdonosa Hirschalbing, Hans Jakob [Hürsalbinger] bádogos (1696, 192. sz.), 1716-ban még őt jegyezték be a telekkönyvbe a telekkönyvbe. BFL IV.1009.a 2. kötet 135. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 98. fol. és Nagy 1971. 108. p.
- 383 *Fortuna utca 1-3., Hess András tér 3.* A Bécsi utcai ház korábbi tulajdonosai: 1. Sigl, Andreas [Siegl, Sigel] posztókészítő (1696, 193-195. sz. alatt, még Werlein hagyományozta rá 1688. május 14-én, bejegyzés: 1698. június 14., amikor Stadler, Joseph megszerezte a házat, megosztották és egy részét Lasko, Samuel kapta), 2. Lasko, Samuel [Lesko] városi poroszló és neje, Maria Anna (1715. március 29-én vásárolták Sigl özvegyétől, Polixenától a házat 330 forintért, a telekkönyvbe 1715. március 31-én jegyezték be). 3. Albich, Tobias [Albig] tanácsszolga és könyvkötőt 1716. december 14-én jegyezték be tulajdonosnak, 328 forintért vásárolta meg a házat Laskótól. BFL IV.1009.a 2. kötet 135-136. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 99-100. fol. és 2. kötet 37. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 28. és 38. fol. és Nagy 1971. 108. p.
- 384 *Fortuna utca 1-3., Hess András tér 3.* 1696-ban már a Sigl [Sigel, Siegl] családé a 197-199. sz. ház, akkori tulajdonos Sigl, Andreas (193-195. sz.). BFL IV.1009.a 2. kötet 137. p. és Nagy 1971. 108. p.
- 385 *Táncsics Mihály utca 4.* A Zsidó utcai ház korábbi tulajdonosa: 1. Lang, Martin Christoph örökösei (1696, 196. sz.). 2. Janosch, Matthias [Janisch] üvegesmester (1699) és neje, Maria Elisabetha. Janosch halála után neje szóbeli megegyezés (1719. június 9.) alapján adta el 1200 forintért Schlögel, Hans Georg üvegesmesternek és nejének, Hedvignek (bejegyzés a telek-

- Nr. 201. – sértetlen maradt
Seerieder (Schneider), Silvester³⁸⁶, polgár, zenész
- Nr. 202. – sértetlen maradt
Deinel, Thomas³⁸⁷, polgár, kádármester
- Nr. 203. – sértetlen maradt
Aignerin, (Maria Anna Elisabetha) özv.³⁸⁸, biztos özvegye
- Nr. 204. – sértetlen maradt
Ludwig, Johann³⁸⁹, polgár, városi vámszedő
- Nr. 205. – sértetlen maradt
Hillebrandt, Johann Georg [Hillebrandt]³⁹⁰, polgár, városi alkamarás

---

könyvbe: 1720. március 27.). BFL IV.1009.a 2. kötet 138. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 100. 100., BFL IV.1009.c 2. kötet 41. fol. és *Nagy* 1971. 108. p.

- 386 *Táncsics Mihály utca 6.* Korábbi tulajdonos: 1. Freymuth, Hans Ulrich lakatos 2. Freymuthin, Anna Maria lakatos neje (1696, 197. sz., férje halála után kapta a házat, amely végül 1698. június 25-én lett tulajdona, bejegyzés: 1699. január 2.), 3. Schneider, Silvester kórusvezető és neje, Rosalia 1714-ben vásárolták meg Freymuthintól 570 forintért a házat (adásvételi szerződés: 1714. július 2., bejegyzés a telekkönyvbe: 1716. december 31.). A ház a Zaiger szerint a Zsidó utcában, a telekkönyv szerint a Bécsi utcán áll. BFL IV.1009.a 2. kötet 139., BFL IV.1009.b 1. kötet 101. fol. és 2. kötet 46. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 39. fol. és *Nagy* 1971. 108. p.
- 387 *Táncsics Mihály utca 8.* Korábbi tulajdonos: Schemer, Lenhardt [Schemär] asztalos (1696, 198. sz., ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól, bejegyzés: 1698. szeptember 24.), majd Schärll, Johann Franz asztalos. BFL IV.1009.b 1. kötet 101. fol. és 2. kötet 46. fol., *Nagy* 1971. 109. p.
- 388 *Táncsics Mihály utca 10.* Lásd még a 218-as háznál. A Bécsi utcai ház korábbi tulajdonosa: Strell, Michael asztalosmester (1696, 199. sz.). Aigner, Joseph Heinrich cs. hadbiztos özvegye 1714-ben vásárolta meg a házat (Buda város jóváhagyása: 1714. február 26., telekkönyvi bejegyzés: 1714. február 28.). BFL IV.1009.b 1. kötet 102. fol. és 2. kötet 31. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet fol. 22. és *Nagy* 1971. 109. p.
- 389 *Táncsics Mihály utca 12.* A Zsidó utcai ház korábbi tulajdonosai: 1. Lorag-féle örökség (*Lorochische / Loragische Erben*, 1696-ban 200. sz. alatt), 2. Spatz, Rocco kőműves és építőmester (1697. január 10-én vásárolta 210 forintért), 3. Sigl, Anton (1698. július 16-án vásárolta 276 forintért), 4. Kahaneck, Anna Maria (bejegyzés: 1713. február 16.) — az 1716-os összeírásban Kahaneck, Bernhard nevén említik, aki ekkor a 27. sz. ház tulajdonosa is. BFL IV.1009.a 2. kötet 19. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 102. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 20. fol. és *Nagy* 1971. 109.
- 390 *Táncsics Mihály utca 14.* A Zsidó utcai ház korábbi tulajdonosai: 1. Boitke, Andreas [Wodka] szabó (1696, 201. sz., bejegyzés: 1696. november 30.), 2. Bischoff, Johann Kovács (az előző tulajdonos halála után Buda város tanácsa 1698. december 5-i határozata alapján 300 forint vételárért Bischoff tulajdonába szállt, bejegyzés: 1702. szeptember 12.). 3. Barbierer, Franz Joseph és neje, Anna Regina, 4. Mohr, Johann Christoph borbély és neje, Katharina Josepha (250 forintért vásárolták, bejegyzés a telekkönyvbe: 1712. január 19.). 5. Hillebrandt, Johann

- Nr. 206. – sértetlen maradt
Adler, Johann³⁹¹, polgár, adószedő
- Nr. 207. – sértetlen maradt
Adler, Johann³⁹², polgár, adószedő
- Nr. 208. – sértetlen maradt
Amini, Antonio³⁹³, polgár, kőfaragólegény
- Nr. 209. – sértetlen maradt
Wimmer, Leopold³⁹⁴, polgár, kőműves pallér

Georg alkamarás és neje, Anna Justina. Mohr szóbeli megállapodás után, 350 forintért adta el a házat a házaspárnak (bejegyzés a telekkönyvbe: 1722. július 4.). BFL IV.1009.a 2. kötet 140. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 10. fol. és 2. kötet 13. és 88. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 17. és 74. fol. és Nagy 1971. 109. p.

- 391 *Táncsics Mihály utca (16-)18.* A 207-es ház korábbi tulajdonosai: 1. Christen, Georg cipész (1696, a 207-es, akkor még 203-as számú háznál). 2. Miltzer, Johann kádármester. 3. Pigini, Johann Adam és neje, Christina, 1714. május 1-én vásárolták meg 1200 forintért Miltzer végrendeleti végrehajtótól, s Miltzer özvegye, Maria Elisabetha, aki időközben férjhez ment Adler, Johann adószedőhöz, s élt elővételi jogával. Az 1716-os telekösszeírásban ennek ellenére még Miltzer, Johann [Mulzer] nevén szerepel a 206-207. sz. ház (egy tabáni lakóházzal együtt). A Bécsi utcán álló ház mérete: homlokzat 13 öl 4 láb, hátoldal 11 öl 3 láb, jobboldal 10 öl, baloldal 13 öl 3 láb.
- A 206-os sz. ház korábbi tulajdonosa Hueber, Hans kádármester (ingyen kapta a Kamarai Admisztrációtól azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül házat épít, 202. sz., bejegyzés: 1697. március 28.), Hueber halála után özvegyére, Anna Mariára szállt annak 1701. február 3-i végrendelete alapján, aki férjhez ment Miltzerhez, s így közös tulajdonukká vált a ház (bejegyzés: 1703. szeptember 9.). Miltzer, Johann és neje után Pigini, Johann Adam [Pigino] tulajdona. BFL IV.1009.a 2. kötet 141. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 103. fol. és 2. kötet 16. és 94. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 44. fol. és Nagy 1971. 109. p.
- 392 *Táncsics Mihály utca 18.* A 207. sz. ház korábbi tulajdonosai: Mayr, Sebastian cipész és neje, Anna Elisabetha. Mayr halála után özvegye hozzámert Christen, Georg cipészhez, akik szóbeli megegyezéssel 70 forintért eladták azt Hueber, Johann-nak és nejének, Anna Mariának (bejegyzés: 1696. március 1.). 1703-ban Hueber halála után özvegye hozzámert Miltzer, Johann kádárhoz, aki így az akkori 202. és 203. sz. ház tulajdonosa is lett (bejegyzés: 1703. szeptember 9.) BFL IV.1009.b 1. kötet 5. fol. és 2. kötet 7. és 94. fol.
- 393 *Táncsics Mihály utca 20.* 1696-ban gazdátlan (204. sz.). Korábbi tulajdonosai: 1. Toma, Matthias (ingyen kapta azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül házat épít rá, bejegyzés: 1696. november 30.), 2. Bössinger, Wolf Heinrich (szóbeli megegyezés útján vásárolta 33 forintért, bejegyzés: 1698. szeptember 21.), 3. Amini, Anton [Emini] (a telekkönyvben mesternek és nem legénynek nevezik, szóbeli megegyezés alapján vásárolta 30 forintért, bejegyzés: 1702. június 20.). BFL IV.1009.a 2. kötet 142. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 103. fol. és 2. kötet 13., 45., 85. fol. és Nagy 1971. 109. p.
- 394 *Táncsics Mihály utca 22.* 1696-ban gazdátlan (205. sz.). Korábbi tulajdonosok: Göring, Johann Michael és neje, Maria Magdalena. Haláluk után a Bécsi utcai ház felét Zimmermann, Johann

- Nr. 210. – sértetlen maradt
Tafferner, Simon [Daferner]³⁹⁵
- Nr. 211. – sértetlen maradt
Dolles, Matthias (Joannes)³⁹⁶ (polgár, szabó)
- Nr. 212. – sértetlen maradt
Vanosi, Franz (Kaspar) Christoph³⁹⁷, (polgár, belső tanácsos és városi bíró);
kocsma
- Nr. 213. – sértetlen maradt
Peisser, Ignaz³⁹⁸, polgár, sörmérő
- Nr. 214. – sértetlen maradt
Schmidt özv.³⁹⁹, polgár, Schmidt Augustin belső tanácsos özvegye

---

Friedrich asztalosmester örökölte, felét pedig 500 forintért megvásárolta és azon nevével egyenlő arányban osztottak (tanácsi határozat: 1716. március 12., bejegyzés a telekkönyvbe: 1716. április 04). Zimmermann halála után (végrendeletét 1717. szeptember 13-án hirdették ki, lásd: BFL IV.1002.y I.3126.) özvegye hozzáment Tafferner, Simonhoz, majd eladták 80 forintért Wimmer Leopold kőművesnek és nejének, Theresiának a házat (bejegyzés ideje: 1722. január 26.). BFL IV.1009.a 2. kötet 143. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 104. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 33. és 73. fol. és Nagy 1971. 109. p.

- 395 *Táncsics Mihály utca 24.* 1696-ban gazdátlan (206. sz.). Korábbi tulajdonosok: Göring, Johann Michael és neje, Maria Magdalena. Haláluk után a Bécsi utcai ház felét Zimmermann, Johann Friedrich asztalosmester örökölte, felét pedig 500 forintért megvásárolta és azon nevével egyenlő arányban osztottak (tanácsi határozat: 1716. március 12., bejegyzés a telekkönyvbe: 1716. április 04). BFL IV.1009.a 2. kötet 143. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 104. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 34. fol. és Nagy 1971. 109. p.
- 396 *Táncsics Mihály utca 27.* A 183-184-es ház tulajdonosa is. A 211. sz. ház 1696-ban gazdátlan (207. sz.), korábbi tulajdonosai: Hueber, Kaspar kádármester és neje, Elisabetha. 2. Dolles, Joannes Matthias (Matthaeus) bécsi szabó és neje, Veronica (az előző tulajdonosok halála után kapták a Kamarai Adminisztráció 1698. szeptember 22-i határozata alapján 1300 forintért a Székesfehérvári-hegyen található szőlővel együtt, bejegyzés: 1699. július 30.). BFL IV.1009.b 1. kötet 104. fol. és 2. kötet 63. fol., Nagy 1971. 109. p.
- 397 *Bécsikapu tér 1.* — *Táncsics Mihály utca 27.* A 162. sz. ház tulajdonosa is. A 212-213. sz. ház korábbi tulajdonosa: Groff, Christoph [Graff] mészáros (1696, 208-209. sz., még Werleintől kapta, bejegyzés: 1698. május 3.), majd Prygler, Karl Ferdinand. BFL IV.1009.b 1. kötet 105. fol. és 2. kötet 36. fol., Nagy 1971. 109. p.
- 398 A Bécsi téren a Zsidó utcánál álló ház korábbi tulajdonosa Groff, Christoph [Graff] mészáros (1696, 209. sz.). Nagy 1971. 109-110. p.
- 399 *Táncsics Mihály utca 23-25.* 1696-ban Pauckenhaidler, Johanné (210. sz.). 1716-ban Schmidt, Augustin nevében, a 215-ös házzal együtt. BFL IV.1009.a 2. kötet 144. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 106. fol. és Nagy 1971. 110. p.

- Nr. 215. – sértetlen maradt
Singhammer⁴⁰⁰, cs. haditörvényszéki írnok
- Nr. 216. – sértetlen maradt
Wolf, Johann Kaspar [Wolff]⁴⁰¹, polgár, belső tanács tagja
- Nr. 217. – sértetlen maradt
Wolf, Johann Kaspar [Wolff]⁴⁰², polgár, belső tanács tagja
- Nr. 218. – sértetlen maradt
Aignerin özv.⁴⁰³, biztos és postamester özvegye Vörösváron

-
- 400 *Táncsics Mihály utca 23-25.* A Bécsi utcai ház korábbi tulajdonosai: 1. Schwartz, Johann cs. hivatali írnok (1696, 211. sz.). 2. Schmidt, Augustin belső tanácsos (Schwartz halála után vásárolta meg a házat 350 forintért, adásvételi szerződés: 1711. április 16., bejegyzés a telekkönyvbe: 1718. február vége). 3. Singhammer, Simon [Singhamber] a cs. hadbíróság írnoka és neje, Anna Regina. 650 forintért vásárolták Schmidt, Augustintól (adásvételi szerződés és tanácsi jóváhagyás: 1721. augusztus 11., bejegyzés a telekkönyvbe: 1721. augusztus 12.). BFL IV.1009.a 2. kötet 144. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 106. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 49. és 72. fol. és *Nagy* 1971. 110. p.
- 401 *Táncsics Mihály utca 23-25.* 1696-ban Wolf, (Reinhold) [Wolff] örmagyé (212. sz.) Werleintől kapta, bejegyzés: 1703. május 10.), 1716-ban örökösei lakják. BFL IV.1009.a 2. kötet 145. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 107. fol. és *Nagy* 1971. 110. p.
- 402 *Táncsics Mihály utca 21.* 1696-ban tulajdonos nélküli (213. sz.), 1716-ban Wolf, Reinhold örmagy örökösei lakják. BFL IV.1009.a 2. kötet 144. p. és *Nagy* 1971. 110. p.
- 403 *Táncsics Mihály utca 21.* Lásd még a 203. sz. háznál. A 218. sz., Zsidó utcában, a Bástyafolyosó utcánál (*Zwinger Gasse*, a korábbi telekkönyv szerint a Bécsi utcánál) álló ház 1696-ban még gazdátlan (214. sz.), korábbi tulajdonosai: 1. Nedeczky, Alexander de Lábatlan [de labothon], Esztergom vármegye alispánja (ingyen kapta a házhelyet a Kamarai Adminisztrációtól azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül építkezni kezd rá, bejegyzés: 1698. október 30.). 2. Dillmann, Johann. 1705. október 12-én vásárolta meg Aigner, Johann Georg cs. hadbiztos és neje, Barbara 1200 forintért (bejegyzés a telekkönyvbe: 1716. július 4.). BFL IV.1009.a 2. kötet 146. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 108. fol. és 2. kötet 49. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 36. fol. és *Nagy* 1971. 110. p.

Nr. 219. Egy, a sáncokra vezető utca, szemben a Dunával⁴⁰⁴

Nr. 220. – régi házhely

Serenus⁴⁰⁵, kapitány

– régi házhely

Serenus, kapitány

Nr. 221. – sértetlen maradt

Caspar, Jakob [Caßpar]⁴⁰⁶, polgár, lakatos és kútépítő mester

Nr. 222. 223. – régi házhely

Serenus⁴⁰⁷, kapitány, korábbi tulajdonos: Maylin [Mayling].

Az új löportorony felé a József-bástyáról.⁴⁰⁸

Nr. 224. –

A nevezett újonnan épített löportorony⁴⁰⁹

---

404 *Eine Gassen auf den Waal. Gegen die Dhonau.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 18. p. *Táncsics Mihály utca 17.* Korábban a Juden Gasse és a Zwinger Gasse sarkán álló telek tulajdonosa Wiltzl, Matthias [Wilzel] festő volt (1697-ben ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól, bejegyzés: 1697. július 10., házszám: 215.), 1699-ben bejegyeztette a nejét, Eva Mariát is tulajdonosnak (bejegyzés: 1699. május 8. és július 10., ugyanekkor kötelezték őket a ház egy éven belüli kiépítésére). BFL IV.1009.b 1. kötet 108. fol. és 2. kötet 19., 58. és 60. fol.

405 *Táncsics Mihály utca 17.* Lásd még a 145. és a 222-223. sz. házaknál. A 220. sz. házhely 1696-ban (216. sz.) és 1716-ban is gazdátlan. BFL IV.1009.a 2. kötet 147. p. és *Nagy* 1971. 110. p.

406 *Táncsics Mihály utca 15.* 1696-ban a Nescodl-örökösöktől (217. sz.) vásárolta meg 125 forintért Rempe, Andreas [Remppe] lakatosmester (bejegyzés: 1696. november 23.), akinek öröksei lakták a házat 1716-ban. BFL IV.1009.a 2. kötet 148. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 8. fol. és 2. kötet 10. fol. és *Nagy* 1971. 110. p.

407 *Táncsics Mihály utca 13.* A 145. és a 220. sz. ház is a tulajdonába tartozott. A 222. sz. ház tulajdonosa 1696-ban Enzinger, Johann cs. lőpor és salétrom felügyelő (*Puluer und saliter Inspector*, 218. sz.), majd Maylin, Ulrich Benedikt tanácsos és neje, Johanna Elisabetha (Enzinger beleegyezésével kapta meg a házaspár, bejegyzés: 1698. július 25.), aztán Serenus.

Táncsics Mihály utca 11. A 223. sz. ház tulajdonosa 1696-ban Schwartz, Martin öntető (219. sz., azzal a feltétellel kapta a Kamarai Adminisztrációtól, hogy egy éven és napon belül házat épít rá, bejegyzés: 1697. november 21.). Az 1716-os összeírásban 222. sz. ház nem szerepel, csak 223-as, birtokosa ekkor is Schwartz. BFL IV.1009.a 2. kötet 149. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 109-110. fol. és 2. kötet 40. fol. és *Nagy* 1971. 110-111. p.

408 *...nunc zum Neuen Puluer Thurn auf der Joseph Pастey.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 18. p.

409 *Táncsics Mihály utca 7.* 1696-ban még egy gazdátlan sarokház állt itt (220. sz.) a Juden Gassén, a József-bástyánál, 1716-ban tulajdonosa Waldecker, Joseph parókakészítő [Baldegger, Baltegger] (1702. május 14-én ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól azzal a feltétellel, hogy három éven belül házat épít rá — a bejegyzés idején ugyanis csak házhelynek írják a

- Nr. 225. – tető nélküli
Mayer von néhai⁴¹⁰, volt bécsi udvari kamarai tanácsos neje
- Nr. 226. – tető nélküli
Feret, Bernhard néhai [Foreti]⁴¹¹, polgár, kőfaragómester
- Nr. 227. – tető nélküli
Hans, Johannes [Hanns]⁴¹², polgár, pék
- Nr. 228. – tető nélküli
Multhauf, Augustin [Melthauff] néhai⁴¹³, korábbi telekkönyvi írnok
- Nr. 229. – sértetlen maradt
Pleyern, Johann Joseph von⁴¹⁴, a cs. Kamarai Adminisztráció korábbi titkára
- Nr. 230. – sértetlen maradt
Pleyern, Johann Joseph von⁴¹⁵, a cs. Kamarai Adminisztráció korábbi titkára

---

telket, bejegyzés: 1702. július 24.). BFL IV.1009.a 2. kötet 150. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 110. fol. és 2. kötet 86. fol. és *Nagy* 1971. 111. p.

- 410 *Táncsics Mihály utca* 7. 1696-ban már a család birtokában (221. sz.), von Mayer, Theobald udvari tanácsosé ekkor. BFL IV.1009.a 2. kötet 151. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 111. fol. és *Nagy* 1971. 111. p.
- 411 1696-ban már háztulajdonos (222. sz.). BFL IV.1009.a 2. kötet 152. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 111. fol. és *Nagy* 1971. 111. p.
- 412 *Táncsics Mihály utca* 5. Korábbi tulajdonos: Krempel, Tobias pék és tanácsos (1696, 223. sz.). 1716-ban még Krempel nevén áll, akinek ugyanekkor három vízivárosi háza is volt (191-193. sz.). BFL IV.1009.a 2. kötet 153. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 112. fol. és *Nagy* 1971. 111. p.
- 413 *Táncsics Mihály utca* 3. A Bécsi utcai ház korábbi tulajdonosa: Lasko, Joseph asztalos (1687. április 4. – 1717. május 24., 224. sz., 125 forintért kapta Werlein, Johann Stephan bárótól), 2. 1711. november 26-i és december 2-i dokumentumok alapján a ház fele maradt Lasko, Samuelé, tőle került Melthauffhoz [Multhauff] a fele azzal a kikötéssel, hogy anyósa, Laskin, Eva Rosina élete végéig ott lakhasson. Melthauff és neje, Anna Maria Katharina 200 forintért vásárolta a házat (adásvételi szerződés: 1715. szeptember 6., bejegyzés a telekkönyvbe: 1717. május 24.). BFL IV.1009.a 2. kötet 154. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 112. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 44. fol. és *Nagy* 1971. 111. p.
- 414 *Táncsics Mihály utca* 1. 1696-ban gazdátlan (225. sz.). Von Pleyern és neje, Maria Elisabetha ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól a régi számozás szerinti 225-226. sz. házhelyet (bejegyzés: 1703. november 10.). BFL IV.1009.a 2. kötet 155. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 113. fol. és 2. kötet 96. fol. és *Nagy* 1971. 111. p.
- 415 *Táncsics Mihály utca* 1. 1696-ban gazdátlan (226. sz.), 1716-ban már von Pleyern nevén. BFL IV.1009.a 2. kötet 155. p. és *Nagy* 1971. 111. p.

*Egy kicsi, a sáncokra vezető utca, szemben a Dunával, rácsozattal*⁴¹⁶

Nr. 231. – tető nélküli

cs. Élelmiszerraktár, az összeírás idején cs. Tűzszerészeti Laboratórium egyéb különféle ott raktározott lőporral⁴¹⁷

– régi házhely

régii templom, amiben a Regall tábornok által sokféle módon beszerzett ágyúkat, mozsárágyúkat, ágyútalpakat, fát tárolnak; a templomról lemondott a város⁴¹⁸

Nr. 232. – leégett

jezsuita kollégium⁴¹⁹

Nr. 233. – leégett

jezsuita és városi plébániatemplom (Nagyboldogasszony templom)⁴²⁰

Nr. 234. – leégett

jezsuita kollégium⁴²¹

*Ezalatt egy boltozott utca, mely a sáncra és a temetőre vezet ki*⁴²²

Nr. 235. – leégett

Bösinger, (Wolf) Heinrich néhai [Pösinger]⁴²³, polgár, belső tanácsos

---

416 *Eine Kleine Gassen auf den Waall, gegen die Donau, mit Einem Gatter*: BFL IV.1002.uu Nr. 162. 18. p.

417 *Hess András tér 2.* 1696-ban a ház száma 227. 1716-ban lásd: BFL IV.1009.a 2. kötet 156. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 114. fol. és *Nagy* 1971. 111. p.

418 *Die alte Öede Kirchen, worinnen depositirt das von Weyl. Sr. Excell. Herrn General Regall viellfältig hinein verschafftes Stuckh- und Feur Mörschel Laveten Holtz, welche Öede Kirchen von Ihro May. Gemeiner Statt resigniret ware.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 19. p.

419 *Hess András tér 1.* 1696-ban a ház száma 228. 1716-ban lásd: BFL IV.1009.a 2. kötet 157. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 114. fol. és 2. kötet 89. fol., *Nagy* 1971. 112. p.

420 *Szentháromság tér.* 1696-ban a templom helyének száma 229. 1716-ban lásd: BFL IV.1009.a 2. kötet 158. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 115. fol. és 2. kötet 90. fol., *Nagy* 1971. 112. p.

421 *Szentháromság tér.* 1696-ban a ház száma 230. BFL IV.1009.a 2. kötet 158. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 115. fol. és 2. kötet 90. fol. és *Nagy* 1971. 112. p.

422 *Worunter Eine gewölbte Gassen auf den Waal- und Freithhoff hinaus gehet.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 19. p.

423 *Szentháromság tér.* Korábbi tulajdonos: 1. Demeter markotályos, 2. Scharl, Cecilia (adásvétel útján kapta meg), 3. Bösinger, Wolf Heinrich (1693. február 15-én vásárolta 50 forintért, ekkor

- Nr. 236. – leégett
Leischner, Ignaz⁴²⁴, polgár, nyerges
- Nr. 237. – leégett
Mickon, Johann⁴²⁵, cs. patikafelügyelő
- Nr. 238. – leégett
Mayer, Theobald von néhai⁴²⁶, főadószedő a bányavárosokban
- Nr. 239. – leégett
Esterházy Pál herceg néhai⁴²⁷
- Nr. 240. – leégett
Esterházy Pál herceg néhai

*Egy utca a várfal felé*⁴²⁸

- Nr. 243. – leégett
Aichmayr, Kaspar⁴²⁹, polgár, sörfőzőmester

---

a ház száma 231., bejegyzés: 1700. május 20.). BFL IV.1009.a 2. kötet 159. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 116. fol. és 2. kötet 69. fol. és Nagy 1971. 112. p.

- 424 *Tárnok utca 15.* Már 1696-ban a birtokában volt Leischnernek [Läuschner] (232. sz.). BFL IV.1009.a 2. kötet 160. p. és Nagy 1971. 112. p.
- 425 *Tárnok utca 15.* Korábbi tulajdonosok: 1. Everling, Peter [Euerling, Fuerling] orvosdoktor (233. sz., ingyen kapta 1693-ban, bejegyzés: 1698. szeptember 24.). 2. Werther, Johann cs. tábori patikus és itteni egykori provizor és neje, Anna Maria. Werther halála után az özvegygel egyezett meg Ponzin, Maria Rosina von Engelßhofen, szül. Bymnichin a ház tulajdonjogáról (bejegyzés a telekkönyvbe: 1717. március 2.). BFL IV.1009.a 2. kötet 163. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 117. fol. és 2. kötet 46. és 70. fol. és BFL IV.1009.c 1. kötet 42. fol. és Nagy 1971. 112. p.
- 426 *Tárnok utca 15.* A 22-23. sz. ház tulajdonosa is. 1696-ban nincs tulajdonosa (234. sz.), az 1716-os összeírásban már Mayer [Mayern] nevén áll. BFL IV.1009.a 2. kötet 15. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 117. fol. és Nagy 1971. 112. p.
- 427 *Tárnok utca 11-13.* Már 1696-ban Esterházy Pál nádoré a 239-240. sz. ház (ekkor 235-236. sz. alatti). BFL IV.1009.a 2. kötet 164. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 118. fol. és Nagy 1971. 112. p.
- 428 *Eine Gässen auf die Statt Mauer.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 19. p.
- 429 *Tárnok utca 7.* A Fő téri ház korábbi tulajdonosai: 1. Prenner, Johann Ludwig hadbiztos (1687 márciusától, 239. sz.). 2. Müller, Johann Bonaventura von Altammerthall und Fronhau (Fronhau?) és neje, Müllerin, Maria Regina szül. Müllberg von (egyezség alapján kapták meg Prennertől, amit Schwarzwaldban kötöttek 1692. június 8-án). 3. Eckherin, Maria Magdalena szül. Müllberg von végrendelete (Bécs, kihirdetve: 1717. július 20.) utolsó pontja alapján Eckhlerin, Erasmus von lett örököse, tartozott hozzá a Gellért-hegy alatt egy 11 holdas föld (8. sz., bejegyzés a telekkönyvbe: 1720. október 11.). 4. Aichmayr, Kaspar serfőzőmester és

- Nr. 244. – leégett
Kahr, Konrad⁴³⁰, polgár, üvegesmester, városi bírósági ülnök
- Nr. 245. – leégett
Cassinin özv.⁴³¹, felcser özvegye
- Nr. 246. – leégett
Sauttermeister, Friedrich⁴³², polgár, belső tanács rangidős tagja
- Nr. 247. – leégett
Cetto, Jakob néhai⁴³³, polgár, kereskedő
- Nr. 248. – leégett
Seyller, Franz Joseph⁴³⁴, polgár, belső tanácsos, patikus
-

neje, Klara. 2000 forintért vásárolták a Székesfehérvári-hegy alatt fekvő földdel együtt, később hozzáírtak még egy 11 holdas szántót a Gellért-hegy alatt, a sáncon belül (*innerhalb der Circumvalation Linie*, 8. sz., bejegyzés a telekkönyvbe: 1722. március 28.). BFL IV.1009.a 2. kötet 166. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 120. fol. és BFL IV.1009.c 1. kötet 70. és 74. fol. és *Nagy* 1971. 113. p.

- 430 *Tárnok utca* 5. Korábbi tulajdonos: von Kuschlan, Rosina Julianna bárónő szül. von Piron (1696, 240. sz., ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól, bejegyzés: 1697. december 20.). Halála után vásárolta meg Kahr, Konrad üvegesmester és a városi bírósági ülnök, valamint neje, Katharina (tanácsi engedély: 1720. október 16., bejegyzés a telekkönyvbe: 1720. november 12.). BFL IV.1009.b 1. kötet 120. fol. és 2. kötet 26. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 70. fol. és *Nagy* 1971. 113. p.
- 431 *Tárnok utca* 3. Korábbi tulajdonos: 1. Kuschlanin, Rosina Julianna (1696, 241. sz., ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól, bejegyzés: 1697. december 20.). 2. Cassin, Johann Baptista cs. katonai sebész és neje, Eva Barbara. Kuschlanin örökösei szóbeli megállapodás alapján adták el a Cassin-házaspárnak 1100 forintért a házat, a hozzátartozó 4 holdas szántóval a Gellért-hegy alatt (4 ½-es sz.). BFL IV.1009.b 1. kötet 121. fol. és 2. kötet 26. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 71. fol. és *Nagy* 1971. 113. p.
- 432 *Tárnok utca* 1. 1688-ban kapta Sauttermeister, Wolf és Friedrich testvérpár 50 forintért (1688. június 25., 242. sz.). 1716-ban már Friedrich lakhelye, akinek emellett volt egy háza a Vízivárosban (87. sz.) és az Országgúton (18. sz.). BFL IV.1009.a 2. kötet 168. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 121. fol. és 2. kötet 21. fol., és *Nagy* 1971. 113. p.
- 433 *Disz tér* 7. 1696. július 30-án szerezte meg a Fő téri házat Monfre Zuana, de a Zaigerben még nem tüntették föl (243. sz.). 1716-ban Zvanno, Stephanus néven említik egykori tulajdonosát. Zuana örökösei adták el Cetto, Jakob kereskedőnek 875 forintért (adásvételi szerződés: 1716. július 8., Bécs, bejegyzés a telekkönyvbe: 1717. január 27.). BFL IV.1009.a 2. kötet 169. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 4. fol., 2. kötet 5. fol. és BFL IV.1009.c 1. kötet 41. fol. és *Nagy* 1971. 113. p.
- 434 *Disz tér* 6. Korábbi tulajdonos: 1. Böisinger, Franz Ignaz patikus és polgármester (1696, Werlein János István kamarai igazgató assignálta Böisingerre, ekkor 250 forintra becsülték a Fő téri házat, 244. sz.), 2. Werner, Johann Valentin patikus és belső tanácsos (ház és patika az Arany Egyszarvúhoz (*zu dem guldenen Einhorn*)) és neje, Maria Christina (1699. január 2-i adásvételi

- Nr. 249. – leégett
Kremsmünsteri apát [Kremsmünster]⁴³⁵
- Nr. 250. – leégett
Kremsmünsteri apát [Kremsmünster]
- Nr. 251. – leégett
Kollbarher, Matthias⁴³⁶, korábbi tulajdonos: Werlein, (János) István von báró néhai
- Nr. 252. – leégett
Kohlbacher, Matthias [Kollbacher], korábbi tulajdonos: Werlein, (János) István von báró néhai
- Nr. 253. – leégett
Kahr, Konrad néhai⁴³⁷
- Nr. 276. – leégett
cs. Főőrség

---

szerződés szerint 3000 forintért vásárolta meg a Székesfehérvári-hegyen lévő szőlővel, bejegyzés: 1699. február 15.), 3. Seyller, Franz Joseph patikus (bejegyzés a telekkönyvbe: 1715. július 24.). BFL IV.1009.a 2. kötet 170. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 122. fol. és 2. kötet 48. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 29. fol. és *Nagy* 1971. 113. p.

- 435 *Dísz tér 4-5.* 1696-ban már az apát birtoka a 249. és 250. sz. ház is (akkor 245-246. sz. alatt). BFL IV.1009.a 2. kötet 171. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 122-123. fol. és *Nagy* 1971. 113. p.
- 436 *Dísz tér 2-3.* A 251-252. sz. házak korábbi tulajdonosa von Werlein János István báró (1696, 247-248. sz.), majd Kurtz, (Johann Ignaz) báró. Kurtz nevén állt 1716-ban a 241-242., 251-252. sz. várbeli ház (az első kettő a puskaművesek kvártélyá 1696-ban), illetve egy vízivárosi- (25. sz.) és egy országúti ház (17. sz.). BFL IV.1009.a 2. kötet 165. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 123-124. fol. és *Nagy* 1971. 113-114. p.
- 437 *Dísz tér I.* A Fő téren, a Vízikapu irányában álló sarokház korábbi tulajdonosa Prunner, Wolfgang puskaműves és neje, Eva Catharina (1696, 249. sz., ingyen kapták a Kamarai Admisztrációtól, bejegyzés: 1699. május 30.). Kahr, Konrad (Kahr 2000 forint és a saját, 93. sz. (akkor még 90. sz.) háza átengedése ellenében kapta meg az ingatlant, bejegyzés: 1700. október 18.). BFL IV.1009.b 1. kötet 124. fol. és 2. kötet 59. és 74. fol., *Nagy* 1971. 114. p.

Vízikapu (Wasserthor)
Falszoros (Zwinger), amiben a cs. őrség a tüzifát raktározza

Nr. 254. – leégett⁴³⁸

karmelita ház és templom, egykor Herdeg-féle ház [*Herrdegisch Hauß*], ideiglenesen templom a karmeliták terén

Nr. 255. – leégett

karmelita kolostor és templom

– leégett

két újonnan épített kaszárnya a katonaságnak⁴³⁹

A Nagy Dísz tér⁴⁴⁰
Cs. katonai kivégző tér⁴⁴¹

– leégett

újonnan épített cs. fegyvertár; hátulról balkéz felől, ahol a palotába lehet menni egy régi, ám 1719-ben ismét használatba helyezett ciszterna⁴⁴²

---

438 *Színház utca 9., Dísz tér 18.* A 254. sz. Karmelita utcán és a Vízikapu közt álló sarokház korábbi tulajdonosa Herdegen [Hördegen] cs. provizor és négy örököse (1696, 250. sz.), a kolostor házszáma a Zaiger összeállításának idején 251. A sarokházat a karmeliták az Udvari Kamara 1696. április 6-i rendelete alapján 2700 forintért szereztek meg (bejegyzés: 1703. szeptember 9.). A kolostor helyéül szolgáló teret az Udvari Kamara 1693. július 1-i rendelete alapján, ugyanazon év december 29-én született írásbeli engedéllyel szereztek meg (bejegyzés: 1703. november 9.). BFL IV.1009.a 2. kötet 172. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 125. fol. és 2. kötet 93. és 95. fol. és *Nagy* 1971. 114. p.

439 *Szent György tér 1-2.* Az 1716-os összeírásban a 256-268. sz. házak végig kaszárnyául szolgáltak (1696-ban csak az első kettőnél jelzik ezt, azaz akkori számozással a 252-253-as házaknál). BFL IV.1009.a 2. kötet 173. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 126. fol. és *Nagy* 1971. 114-115. p.

440 *Der extra Grosse Parada Platz.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 21. p.

441 *Kayserlicher. Militarischer Justifications Platz.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 21. p.

442 *der Neu erbaute Kayserlichen Zeüghauß requisiten Stadl, a Tergo Lincker Handt, wo man in das Schloß hinein gehet Ein Alte, aber Anno. 1719 wider zugerichtete Cistern.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 19. p.

*A palotába vezető első kapu*⁴⁴³

- leégett
  - balra a cs. fegyvertár
- leégett
  - jobbra az erődítesen dolgozó mesterek számára újonnan épített ház

Régi török erődítes (Katz), ami körül az 1705-ös béke során a császáriak által lefoglalt Rákóczi-féle dunai vas zárólánc (*Donau Sperr Ketten*) található, amelynek kettős felfüggesztéséről gondoskodni kellett.

A másik, palotába vezető kapunál lévő tér

Balkéz felől árok a várfalig⁴⁴⁴

A másik, palotába vezető, ajtószárny nélküli kapu

Balra zsindeleyel fedett löportorony

Jobbkéz felől egy régi raktár, ahol részben a régi Csonka-torony (*Tschuncker Thurn*) kiürítése során talált ősrégi tűzszerészeti eszközöket, úgymint lőport, tűzgolyókat raktározzák⁴⁴⁵

A löportorony mögötti hosszú, nagy tér a Dunával szemben, ahol sok üres bomba és ágyúgolyó fekszik

- leégett
  - tovább, a palotával szemben egy, a Kamarai Adminisztráció által közvetlen Buda visszafoglalása után a várórség számára épített kaszárnya, mely ebben az időben a beteg katonák elszállásolására szolgál a Törökrésen
- tető nélküli
  - őrbódék

Az ember átmegy tehát ezen őrbódék közt és a közvetlen velük szemben álló Csonka-torony (*Tschuncker Thurn*) közt, balkéztől pedig ismételt a Dunával szemben találja azt a löportornyot, amelyik az I. Lipót-féle 1686-os ostrom idején elégett, s ezzel az ellenségnek rendkívül nagy kárára vált. Buda visszafoglalása

---

443 *Die Erste Porten in das Schloss.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 21. p.

444 *Lincker Handt im Graben bis zur Statt Mauer.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 19. p.

445 *Rechter Handt ein altes repositorium, wo man bey außraubung des alten Tschuncker Thurn pro tempore des uhralte Laborirte Feuerwerckh, als, Puluer, Carcassen, undt Feur-Ballen dahin Theills depositiret.* BFL IV.1002.uu Nr. 162. 19. p.

után pedig a cs. Kamarai Adminisztráció elrendelésére visszaállították korábbi állapotába, amiben — Isten kegyelméből — még most is áll.

Ezen lőportorony előtt, az úgynevezett Törökrés (*Türckhischen Preche*) alatt áll a korábbi keresztény uralkodóktól a mostani idejéig fennmaradt kijárat, mely nem csak kijáratul szolgál, sokkal inkább királyi kapuként (*qua Porta Regia*) kocsibejáró (*Auffahrt*) még mostanában is a magasban lévő palota és lenti irányban lévő öntöde (*Gueßhaus*) között, egészen az ellenlejtőig (*bis in die contrascarb hinaus*). Közvetlen ezen a kijáraton keresztül vezet az út (*Communication*) a lent álló öntödéig, melynek vége a Tabánnal szemben található, és közvetlen a várat lezáró nagy rondellát erősíti.

Emögött az újonnan épült, ám még be nem fejezett királyi palota áll, melyben a mesterséges, még befejezendő pincék mellett, azok közt található egy új ciszterna, melyben legalább hárommillió vödörnyi (! *3000 Taussend Emmer*) vizet lehet raktározni, azon okból kifolyólag, hogy elővigyázatosságból, amikor a ciszternát működésbe kell hozni, a tetőkről leáramló vizet odairányítják.

Ezután következik ismét a Csonka-torony, ami sok kozmográfiából is ismert.

Eközött és a palota közt, illetve követlenül a nevezett második kapu után a Csonka-torony mellett megy egy utca jobb- és baloldalt — mivel a torony középen terül el — az úgynevezett Bajorrés (*Bayrischen Preche*) felé, melynek végén egy boltzat alatt a falszoros (*Zwinger*) alá vezetve a Mátyás király idejéből származó úgynevezett Királyné-kertje van, ahol jobbra a kijárat a cs. katonai kaszárnyához, balra pedig a lerombolt tabáni rondellával (*gegen dem ruinirten Rondel Taban*) szembenálló őrházhoz vezet.

Ha a fent említetteken (a palotától az első kapuig) ismét kimegyünk, bal kéz felől a császár által a hadszertárosok számára (*Zeügleüth*) építtetett szállást láthatjuk, s azt követi az ismét működésbe hozandó erődfok (*Katz*).

Nr. 269. – leégett

Szent Zsigmond prépostság⁴⁴⁶

---

446 *Szent György tér*. Az épület korábbi tulajdonosa: Hueber, Thomas lakatos (1696, 265. sz.), majd Putanics János, a budai Szent Zsigmond prépostság prépostja, nógrádi főesperes és esztergomi kanonok (az Udvari Kamara 1699. május 25-i rendelete alapján kapta, bejegyzés: 1704. október 28.). BFL IV.1009.a 2. kötet 173. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 132. fol. és 2. kötet 97. fol. és Nagy 1971. 115. p.

- Nr. 270. – régi házhely
Szent Zsigmond templom⁴⁴⁷
- Nr. 271. – leégett
torony a dunai vízműhöz⁴⁴⁸
- Nr. 272. – leégett
Niederkirchner, Joseph [Niderkirchner]⁴⁴⁹, polgár, kőművesmester
- Nr. 273. – leégett
Örthel, Johann néhai⁴⁵⁰, polgár, kádármester
- Nr. 274. – leégett
Örthel, Johann néhai⁴⁵¹, polgár, kádármester
- Nr. 276.
cs. főőrség, mint fentebb⁴⁵²
- Nr. 278. – leégett
Patrich, Michael Ferdinand⁴⁵³, város- és helyhadnagy

---

447 *Szent György tér 3.* 1696-os házszáma 266. Putanics János prépost az előző telekkel egyidőben szerezte meg. BFL IV.1009.a 2. kötet 173-174. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 133. fol. és 2. kötet 97. fol. és Nagy 1971. 115. p.

448 *Színház utca 2-3.* 1696-os házszáma 267. BFL IV.1009.a 2. kötet 174. p. és Nagy 1971. 115. p.

449 *Színház utca 2-4.* 1696-ban gazdtalan házhely a Karmelita utcán (268. sz.), 1723-ban a vízmű mellett helyezkedett el. Előző tulajdonos: Seelicher, Lorenz hadszertári írnok (ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól a telket 1698. november 19-én azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül építkezni kezd rajta, bejegyzés: 1698. december 1.). Halála után az özvegye, Maria Elisabetha örökölte, aki később Niederkirchner Josephhez ment hozzá, így, házassága révén Niederkirchner is tulajdonos lett (házassági szerződés: 1714. április 12., bejegyzés a telekkönyvbe: 1719. május 15.). BFL IV.1009.a 2. kötet p. 175., BFL IV.1009.b 1. kötet fol. 134. és 2. kötet fol. 52. és BFL IV.1009.c 1. kötet fol. és Nagy 1971. 58.

450 *Színház utca 2-4.* A Schloss Gassén álló ház korábbi tulajdonosa: Ächer, Hans Georg kádár [Aicher] (1696, 269. sz.; ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól, bejegyzés: 1698. december 1., 1716-ban még az ő nevén jegyezték be). BFL IV.1009.a 2. kötet 176. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 134. fol. és 2. kötet 51. fol. és Nagy 1971. 116. p.

451 *Színház utca 6.* 1696-ban gazdtalan (270. sz.), 1716-ban már Ächer, Georg [Aicher] nevén szerepel, lásd még az előző háznál. BFL IV.1009.a 2. kötet 176. p. és Nagy 1971. 116. p.

452 *Dísz tér 7.* 1696-os házszám 272. BFL IV.1009.a 2. kötet 177. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 136. fol. és Nagy 1971. 116. p.

453 *Szent György utca.* 1696-ban még gazdtalan ház a Palota utcán, majd Spatz, Rocco cs. építőmester tulajdona (az 1696-os urbáriumban is szerepel, 274. sz.). Spatz halála után eladta Buda város tanácsa, a hozzá tartozó 2 holdas szántóval a Gellért-hegy tövében, és egy 6,5 holdas réttel a Péter-hegyen, amit Patrich, Michael Ferdinand és neje, Anna Katharina 424 forintért vásároltak meg (tanácsi jóváhagyás: 1719. szeptember 18., bejegyzés a telekkönyvbe: 1719. október

Nr. 279. – leégett

Vatter, Hans néhai⁴⁵⁴, polgár, korábban cs. fegyvermester, polgár és lakatosmester

Nr. 285.⁴⁵⁵ – leégett

Pränckhel, Matthias⁴⁵⁶, polgár, takács

Nr. 284. – leégett

Haffner, Hans Georg néhai⁴⁵⁷, polgár, tanácsszolga

Nr. 283. – leégett

Goven, Just (Bernhard)⁴⁵⁸, polgár, szabómester

Nr. 281. – leégett

Entzinger von néhai⁴⁵⁹, cs. lőszerfelügyelő

26.). BFL IV.1009.a 2. kötet 179. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 137. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 62. fol. és Nagy 1971. 116. p.

454 *Szent György utca*. 1696-ban nincs tulajdonosa a Palota utcán (*Schloss Gasse*) álló háznak (275. sz.). Korábbi tulajdonos: Heinrich, Kaspar ács (ingyen kapta a Kamarai Adminisztrációtól azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül építkeznie kell a telken, bejegyzés: 1698. szeptember 21.). 1711-ben vásárolta meg Vatter és neje, Vatter, Anna Eva 340 forintért (bejegyzés a telekkönyvbe: 1711. szeptember 4.). A Palota utcán álló ház (*Schloss Gassen*) méretei: homlokzat 6 öl 3,5 láb, hátsó oldal 8 öl 2,5 láb, jobboldal 13 öl 3 láb, baloldal 13 öl 3 láb. BFL IV.1009.b 1. kötet 137. fol. és 2. kötet 44. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 14. fol. és Nagy 1971. 116. p.

455 Az 1716-os telekkönyvben még 286-tól 293-ig lévő házsámak alatt szerepelnek kaszárnnyak. BFL IV.1009.a 2. kötet 184. p.

456 Korábbi tulajdonos: Pauer, Bernhard [Paur, Baur] takács és neje, Magdalena (ingyen kapták a Kamarai Adminisztrációtól, bejegyzés: 1701. július 29., 281. sz.). Haláluk után vásárolta meg a Palota utcán (*Schlosser Gasse*) álló épületet 200 forintért Pränckel, Matthias [Pränckhel] és neje, Anna Susanna Veronica 1701. július 29-én. BFL IV.1009.a 2. kötet 183. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 140. fol. és 2. kötet 79. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 1. fol. és Nagy 1971. 117. p.

457 Korábbi tulajdonos: Geschwill, Johann [Geschwöll] cs. fegyverkovács (1696, 280. sz.). BFL IV.1009.b 1. kötet 140. fol., Nagy 1971. 116-117. p.

458 *Szent György utca*. Már 1696-ban Goven a ház tulajdonosa (279. sz.), neje, Eleonora Margaretha is be van jegyezve (ingyen kapták a Kamarai Adminisztrációtól, bejegyzés: 1699. január 1.). BFL IV.1009.a 2. kötet 182. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 139. fol. és 2. kötet 54. fol. és Nagy 1971. 116. p.

459 1696-ban még nincs tulajdonosa (277-278. sz.). A Lakatos utca és a Rondella köznél lévő ház Entzinger előtti tulajdonos Tröster, Matthias cs. hadszertári segéd (*Zeugdiener*) és neje, Maria. Férje halála után az özvegy adta el 1700 forintért Entzinger, Johann von Entzing cs. inspektor-nak (bejegyzés a telekkönyvbe: 1716. november 4.). 1723-ban 693 forintért megvásárolta az Entzinger-örökösöktől Ehrmann, Johann írnok és neje, Elisabetha Katharina (tanácsi határozat: 1723. május 28., bejegyzés a telekkönyvbe: 1723. május 31.). Az 1716-os összeírásban a két ház

Nr. 282. – leégett

Entzing von néhai, cs. lőszerfelügyelő

A Székesfehérvári rondellához vezető utca, amely a benne tárolt lóporral március 28-án fél öt körül az akkor keletkezett tűznek köszönhetően felrobbant.

Nr. 280. – régi házhely

Zellinger, (Georg)⁴⁶⁰, polgár

Az ősrégi fal a palota és a várkapu közt, amely a főörségben végződik.

– leégett

Ősrégi kapu az őrházacska mellett, amelyben Strasserin napszámosnő lakik

– leégett

cs. őrházak a Székesfehérvári kapu közt

Székesfehérvári kapu

Ezen összeírás vége és eleje megfelel egymásnak, melyben a vörös szín jelzi, amit a tűz kikezdett, a sárga azt, amelyiknek ugyan nincs teteje, ám a tűz ténylegesen nem pusztította el, a zöld pedig azt, amelyik Buda 1686-os visszafoglalásától fogva a mai napig beépítetlen házhely, a szürke pedig azt, amelyiknek a tűz nem

---

tulajdonosának nevét kijavították Trösterről Entzingerre. BFL IV.1009.a 2. kötet 181. p. BFL IV.1009.c 1. kötet 37. és 80. fol. és *Nagy* 1971. 116. p., BFL IV.1009.b 1. kötet 138-139. fol. és 2. kötet 54. fol.

A 277-278. sz. telkekhez Tröster, Matthias cs. [Trösster, Trester] hadszertári segéd (*Zeugdiener*) van bejegyezve tulajdonosnak és neje, Maria Anna (ingyen kapták a Kamarai Adminisztrációtól a házhelyet azzal a feltétellel, hogy egy éven és napon belül építkeznek rajta, bejegyzés: 1699. április 11.)

460 1696-ban gazdátlan (276. sz.). A Székesfehérvári kapu és a Rondella köz közötti sarkon lévő telek korábbi tulajdonosai: 1. Jaringer, Ulrich órakészítő (1699-ben kapta a Kamarai Adminisztrációtól ingyen azzal a feltétellel, hogy három éven belül építkezik a telken, bejegyzés: 1700. január 3.). 2. Néhai Strasser, Gotthard. Halála után özvegye, Ursula adta el; megsemmisítették és a cs. erődítési munkálatok miatt, katonai kaszárnyák számára vásárolták meg. 1722-től Zellinger, Georg és neje, Katharina házhelye (szerződés és tanácsi engedély: 1722. szeptember 12., bejegyzés: 1722. november 30.). BFL IV.1009.b 1. kötet 138. fol. és 2. kötet 66. fol., BFL IV.1009.c 1. kötet 76. fol. és *Nagy* 1971. 116. p.

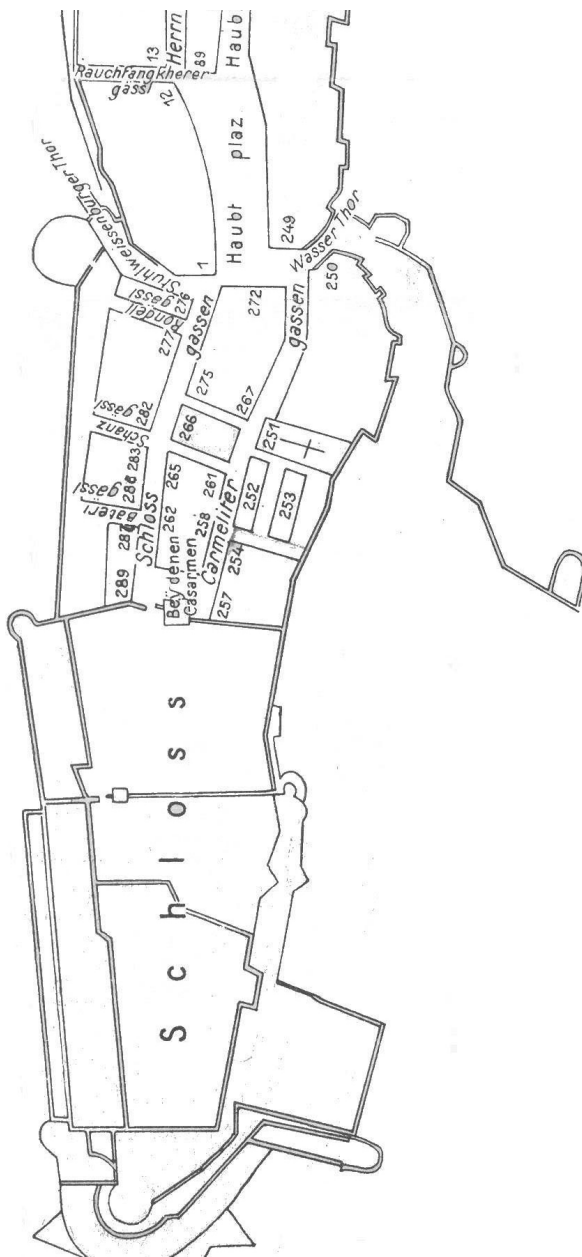
bontotta le fedelét, ám a lőpor miatti robbanás (*contusion*) következtében ablakai, tűzhelyei, ajtóí nem maradtak sértetlenek.

Buda, 1723. április 12.

Az úgynevezett Halászváros (*Fischer Stätth*), mely a cs. palota alatt, a Dunánál helyezkedik el

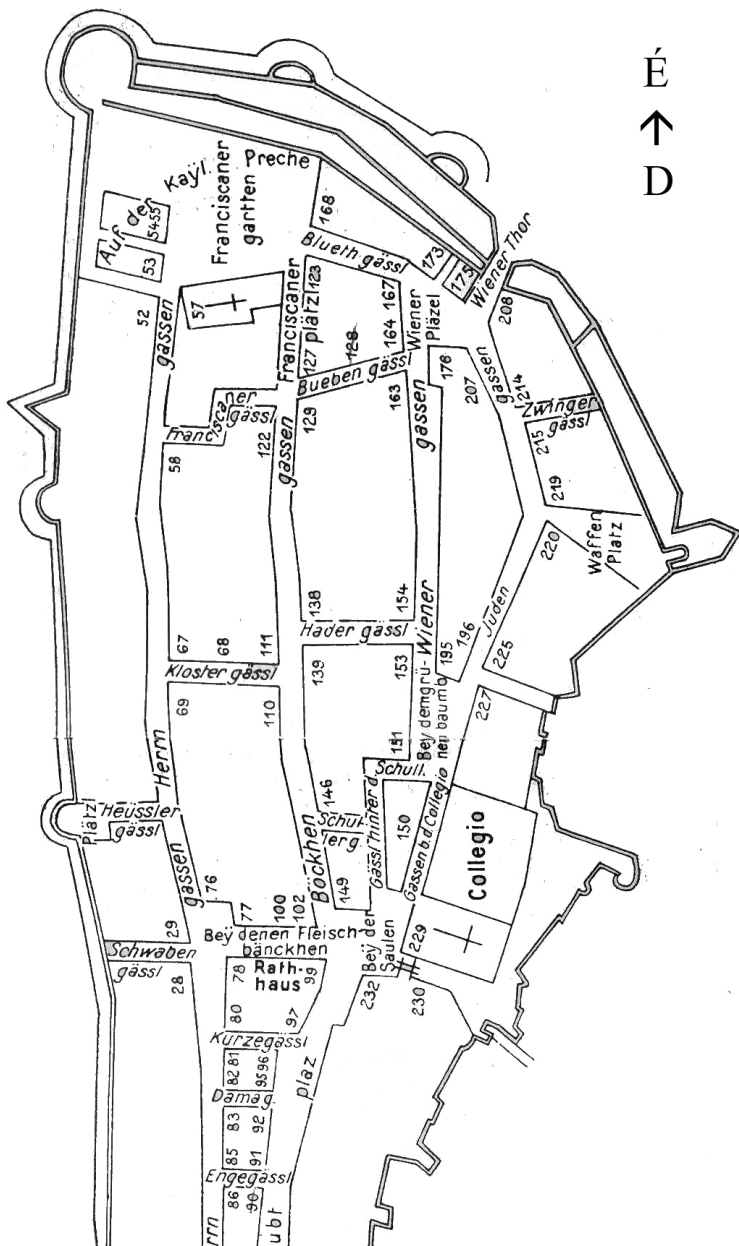
- Schauberger, (Johannes Adam), polgár, kocsmáros
- Schwabecker [Schwabegger], polgár, halász
- Drobnav, Franz Anton [Trobnay], polgár, tímár
- Fux, Thomas, polgár, harisnyakötő
- Burger, Paul, polgár, hajós
- Schattanowitz, (Nikolaus) [Schatovicz], csizmadia
- Pulinovicz, Thomas, polgár, gombkötő
- Frölich, Andreas, polgár, halász
- Schwabensky, Paul
- Larma, Sebastian, polgár, halász
- Lang, Christoph, polgár, mészáros
- leégett
Hoffmann, Johann, polgár, tímár
- leégett
Bodian, polgár, csizmadia
- leégett
Markovicz, polgár, paplanos
- Wachendorfer [Wachendorffer], polgár, tímár

- Moll, Michael, polgár, kőműves
- Weissenbohrn, (Johann Joseph) von, (polgár); fogadó
- Syssewitz, vincellér
- Reymann, Franz, polgár, kőműves
- Legradi, polgár, szűcs
- Pöltz, Michael, polgár, fogadós
- Scheibel, polgár, fogadós
- Widermann, vincellér
- Lachner, (Joseph), polgár, fazekas
- Orthner, Michael, polgár, irhász
- Schermayr, polgár, halász
- Wenzitz, Paul
- Stoys, polgár, halász
- Stippel, (Matthias) [Stipel], polgár, harisnyakötő
- Croath
- Ochsenköhl
- Ketskemety
- leégett
a hóhér lakása

É
↑
D

Buda 1696-ban (Tallian Ferenc rajza alapján.
 In: Vass Klára: Buda német utcanevei 1696–1872. Bp., 1929.)

*a dunai vízműhöz tartozó kis ház
cs. ház és élelmiszerraktár
dunai vízmű*

- leégett
a Vízikapun kívül eső őrbódék
- leégett
Hasonlóképpen őrbódék a Halászárosban (*Fischerstatt*)

BFL IV.1002.uu Miscellanea antiqua Nr. 162.